

JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO KELMĖS SAVIVALDYBĖJE

ATASKAITA

Ataskaitos atlikimo data: 2010 m. kovo 16 d.

TURINYS

1. Į vadas	3
2. Tyrimo metodika	3
3. Jaunimo problematikos tyrimo Kelmės savivaldybėje duomenų analizė	5
3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos	5
3.2. Mokymasis ir studijos	7
3.3. Darbas	14
3.4. Laisvalaikis	26
3.5. Gyvenimo sąlygos	30
3.6. Dalyvavimas	34
3.7. Fizinė ir psichinė sveikata	42
3.8. Į pročiai ir gyvenimo būdas	49
3.9. Šeima, draugai, kaimynystė	56
4. Išvados ir rekomendacijos Kelmės savivaldybei	63

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimas Kelmės savivaldybėje atliktas mokslininkų grupės: Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas (grupės vadovas), Aušra Kazlauskienė, Šiaulių universitetas, Džiugas Dvarionas, Vytauto Didžiojo universitetas, Ilona Jonutytė, Klaipėdos universitetas, Odeta Merfeldaitė, Mykolo Romerio universitetas ir Angelė Tamulevičiūtė, Vilniaus pedagoginis universitetas, - Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu vadovaujantis tos pačios grupės parengtomis Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaike jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – ištirti jaunimo problemas atspindinčių rodiklių būklę jaunimo politikos įgyvendinimo srityse:

Mokymasis ir studijos (švietimas, mokymas, mokslas, studijos ir ugdymas);

Darbas (darbas ir užimtumas);

Laisvalaikis (laisvalaikis, poilsis, kūryba ir kultūra);

Gyvenimo sąlygos (apsirūpinimas būstu);

Dalyvavimas (pilietiškumas, neformalus ugdymas);

Fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsauga);

Įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas);

Šeima, draugai, kaimynystė (socialinė apsauga).

Nustatyti jaunimo probleminio/rizikingo elgesio apraiškas.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Tyrimui buvo naudojami anketinės apklausos (kiekybinis) ir kokybinis apklausos raštu metodai.

Jaunimo apklausos anketa (Priedas Nr. 1) buvo sudaryta iš 14 klausimų blokų: mokyklos (1-8) ir studijų (9-15), darbo (16-32), laisvalaikio (33-37), draugų (38-41), kaimynystės (42-43), gyvenimo sąlygų (44-49), verslumo (50-52), dalyvavimo (53-64), įpročių (65-74), mitybos ir poilsio (75-80), psichologinės ir fizinės savijautos (81-84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85-89), demografinių rodiklių (90-100).

Atliekant kokybinį tyrimą buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti kokias problemas jaunimas šiose srityse mato ir kokias problemų sprendimo būdus numato. Sritis skyrėsi 14-18 metų jaunimo grupei: mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, ir 19-29 metų jaunimui (studijos, darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas.

Kokybinio tyrimo tikslas suprasti tai, kaip tiriamieji aiškina tikrovę, analizuoja priežastis, ieško problemų sprendimo būdus, siekiant atskleisti tiriamų reiškinių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimas nuo 14 iki 29 metų tyrimo metu gyvenantis Kelmės savivaldybės teritorijoje. Profesinėse mokyklose, aukštojo mokslo ir studijų įstaigose studijuojantis jaunimas priskiriamas tai savivaldybei, kurioje yra studijų įstaiga.

Tyrimo dalyvavo 47 proc. moterų ir 33 proc. vyrų (11 proc. lyties nenurodė). Pagal amžių tiriamieji pasiskirstė taip: didžiąją respondentų dalį (94 proc.), sudaro 14 - 18 metų jaunimo grupė, 19-23 metų – 4 proc., mažiausiąją dalį (2 proc.) – 24-29 metų asmenys.

Lyties pasiskirstymo nukrypimus į moterų pusę galima būtų paaiškinti tuo, kad moterys labiau buvo linkusios bendradarbiauti su tyrėjais nei vyrai. Amžiaus pasiskirstymo nukrypimai, galėjo būti nulemti tyrėjų pasirinkto dienos laiko apklausai vykdyti, darbo dienomis į butus einama per anksti, dirbantiesiems dar negrįžus iš darbų.

2.3. Tyrimo atranka

Anketinei apklausai atlikti buvo vykdoma mišri atranka: Kelmės mieste buvo vykdoma maršrutinė atranka, o kaime netikimybinė tikslinė atranka. Maršrutinės atrankos kaime buvo atsisakyta dėl tyrimo atlikimui skirto laiko apribojimų, tyrimui Kelmėje atlikti, duomenims surinkti, perkelti juos į duomenų bazę, analizuoti ir ataskaitai pateikti, pagal paslaugos pirkimo sąlygas buvo skirta tik 15 darbo dienų.

Maršrutinė atranka yra viena iš tikimybinių atrankos rūšių, ji užtikrina tyrimo imties reprezentatyvumą. Maršrutinei atrankai vykdyti, naudojantis telefonų knyga, atsitiktiniu būdu buvo atrikta 50 maršruto pradinio taškų Kelmės mieste. Nuo kiekvieno pradinio taško buvo užeinama į kas 5 butą, bute sudaromas gyventojų nuo 14 iki 29 metų amžiaus sąrašas, apklausiamas gyventojas iš sąrašo, kurio gimtadienio data buvo artimiausia tyrimo atlikimo datai. Jei šio gyventojas nėra namuose, apklausimas kitas pagal gimtadienio artimumą ir t.t. Iš kiekvieno pradinio taško apklausti po 10 tiriamųjų.

Atrankai kaime buvo pasinaudota seniūnijų atstovais, jiems perduotos, o vėliau iš jų surinktos anketos. Nors jiems buvo pristatytos maršrutinės atrankos vykdymo kaime taisyklės, tačiau tyrėjai nesitiki, kad šių taisyklių buvo laikomasi, tiriamieji kaime buvo atrasti tikslinės atrankos vykdymo principu, t.y., apklausti tie, kurie atitiko tyrimo populiacijos požymius.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslinę arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo keliami šie kriterijai: 14-18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys tiek mieste, tiek rajone; 19-29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek mieste, tiek ir rajone.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

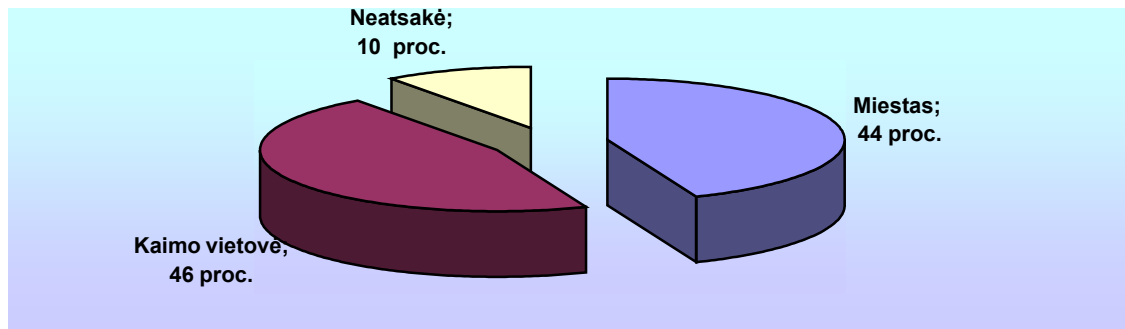
Jaunimo apklausai numatytas imties dydis buvo 450 tiriamųjų. Kadangi jaunimo skaičius savivaldybėse yra didelis (daugiau nei 1000), tai esant tikimybinei atrankai tyrimo

imties didinimas mažai turėtų įtakos duomenų patikimumui. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą ir 95 proc. patikimumą

Apklausos vykdymo metu buvo išdalintos 350 anketų Kelmės mieste ir Kražių, Tytuvėnų, Šaukėnų, Vaiguvos seniūnijose, tyrėjams sugrįžo 335 užpildytos anketos, duomenų analizei naudota 335 anketos.

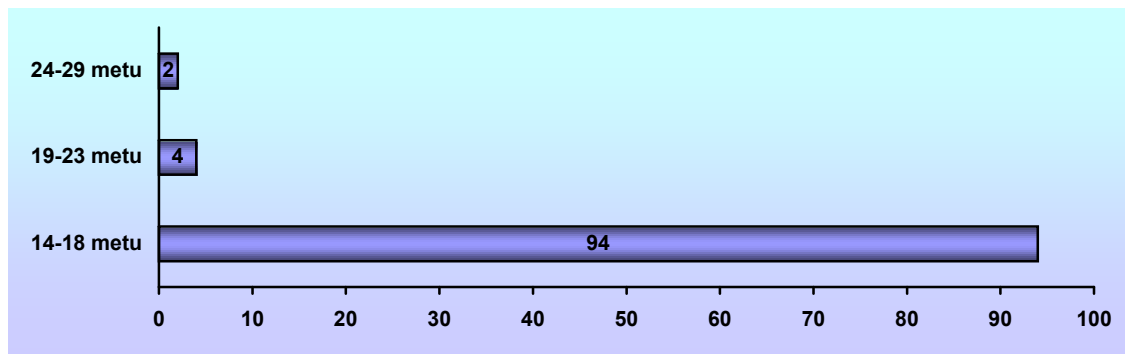
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO JONAVOS SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

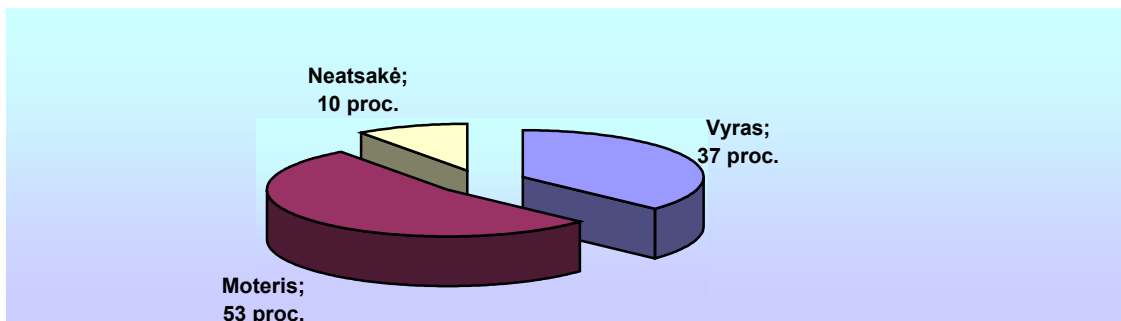
3.1.1. pav. Gyvenama vieta

Tyrime dalyvavo 44 proc. miesto ir 46 proc. kaimo jaunimo, 10 proc. apklaustųjų nenurodė savo gyvenamosios vietos (3.1.1. pav.).

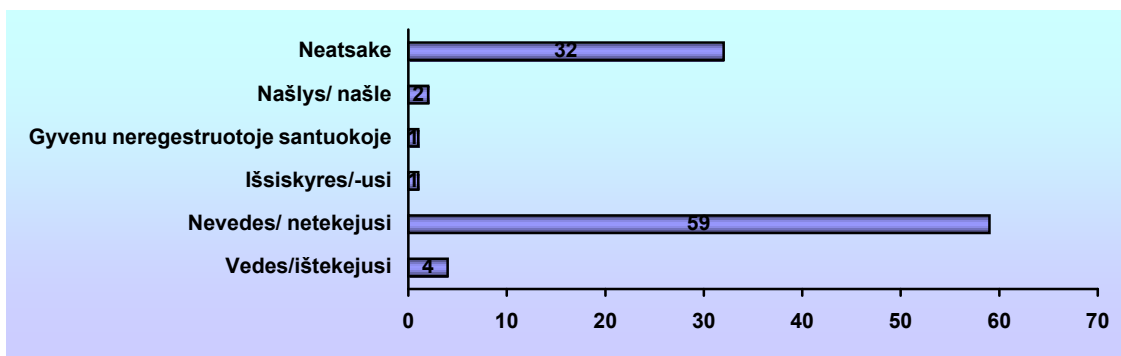
3.1.2. pav. Amžius

Nustatyta, kad (3.1.2. pav.), didžiąją respondentų dalį (94 proc.), sudaro 14 - 18 metų jaunimo grupė, 19-23 metų – 4 proc., mažiausiąją dalį (2 proc.) – 24-29 metų asmenys.

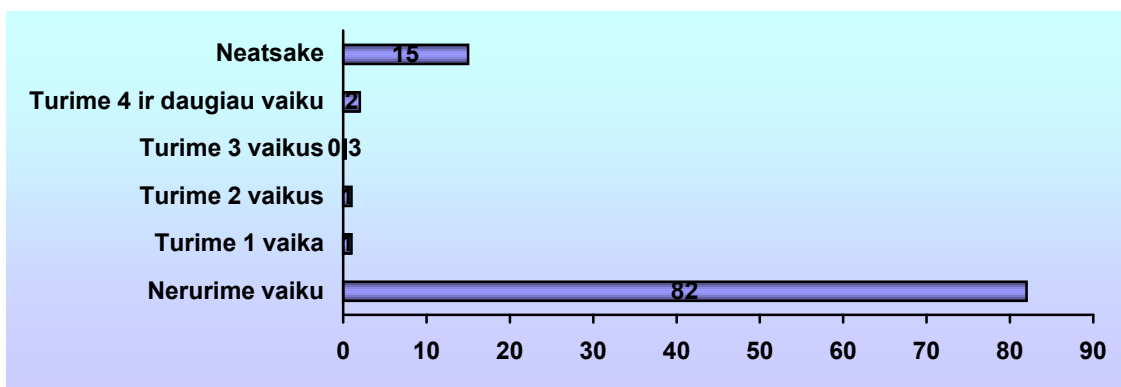
3.1.3. pav. Lytis

Tyrimo dalyvavo 53 proc. moterų ir 37 proc. vyrų. 10 proc. respondentų lyties nenurodė (3.1.3. pav.).

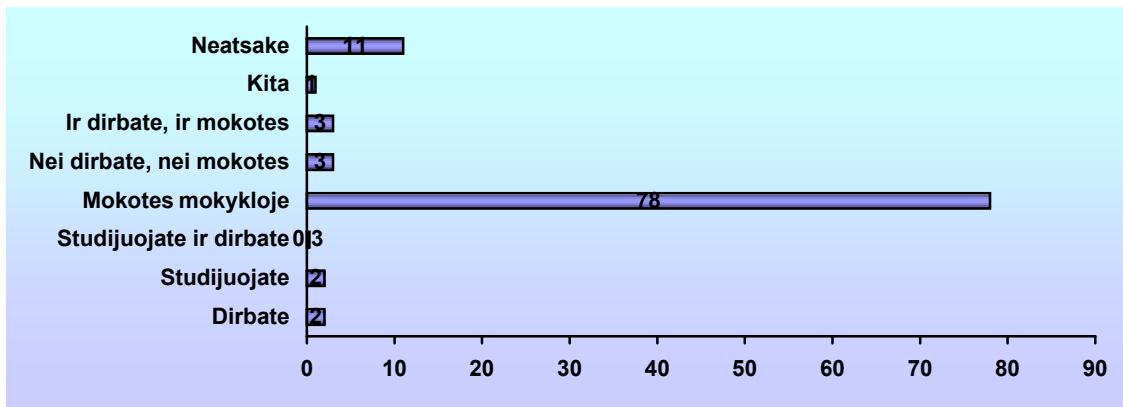
3.1.4. pav. Šeimyninė padėtis

Analizuojant tyrimo duomenis nustatyta, kad daugiau nei pusė (59 proc.) tiriamųjų yra nevedę, 4 proc.)-vedę, 2 proc. respondentų savo šeimyninės padėties nurodė. Po 1 proc. respondentų nurodė, kad yra našlys/našlė; gyvena neregistruotoje santuokoje arba yra išsiskyrę (3.1.4. pav.).

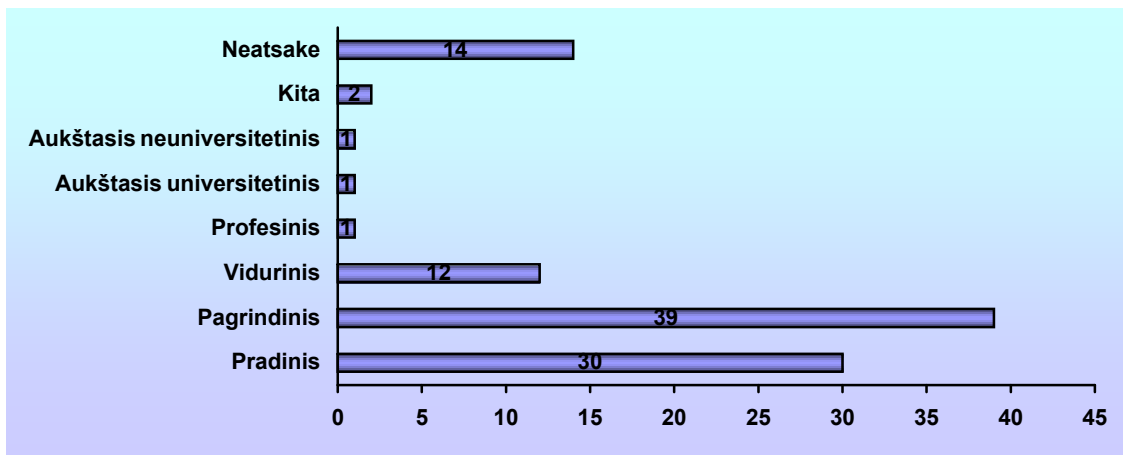
3.1.5. pav. Turimas vaikų skaičius

Nustatyta (3.1.5. pav.), kad tik 5 proc. tyrime dalyvavusių jaunų žmonių turėjo vaikų. Vienodai apklaustųjų pažymėjo (1 proc.), kad augina 1 arba 2 vaikus, vienas respondentas nurodė, kad turi 3 vaikus ir (2 proc.) - augina 4 ir daugiau vaikų.

3.1.6. pav. Padėtis visuomenėje

Analizuojant tyrimo duomenis paaiškėjo (3.1.6. pav.), kad daugiausia (78 proc.) tiriamųjų mokėsi mokykloje, 2 proc. - studijavo, 2 proc. - dirbo, 3 proc. apklaustųjų tyrimo metu nei dirbo nei mokėsi.

3.1.7. pav. Išsilavinimas

Nustatyta, kad daugiau kaip pusė (78 proc.) tiriamųjų nurodė, kad vis dar mokosi mokykloje, vadinasi klausimas apie išsilavinimą bus suprastas neteisingai. Palyginus atsakymus apie išsilavinimą su atsakymais apie dabartinį užsiėmimą, paaiškėjo, kad 12 proc. bendrojo lavinimo mokyklos moksleivių nurodė jau turintys vidurinį išsilavinimą

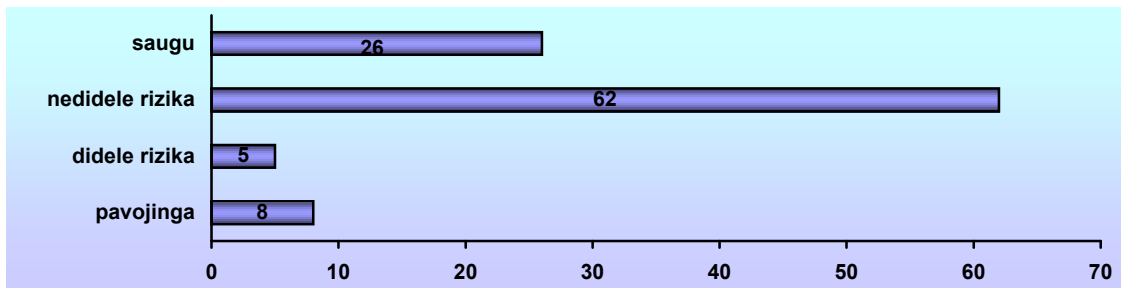
3.2. Mokymasis ir studijos

Mokymasis yra nepaprastai sunki veikla, reikalaujanti iš mokinių daug jėgų, valios stiprybės, darbštumo, atkaklumo, pareiškimo ir mokymosi gebėjimų. Dėl šios priežasties šiai sričiai ištirti buvo parinkta daug rodiklių, kuriuos galima suskirstyti į dvi grupes. **Pirmoji**

grupė skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose besimokantiems mokiniams, mokinių santykiai su mokytojais, patyčios mokykloje, pamokų lankomumas, pažangumas, mokyklos pasiekiamumas, galimybė naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimas. **Antroji rodiklių grupė** skirta studijuojantiems aukštosiose (kolegijose ir universitetuose) mokyklose, tai aukštosios mokyklos studijų programos pasirinkimas, darbo ir studijų derinimas.

Tyrime dalyvavo **270 moksleiviai**, jie sudarė 80 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 9 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje nepatiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 9 iki 28. Kur 9 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugesnė mokykla.

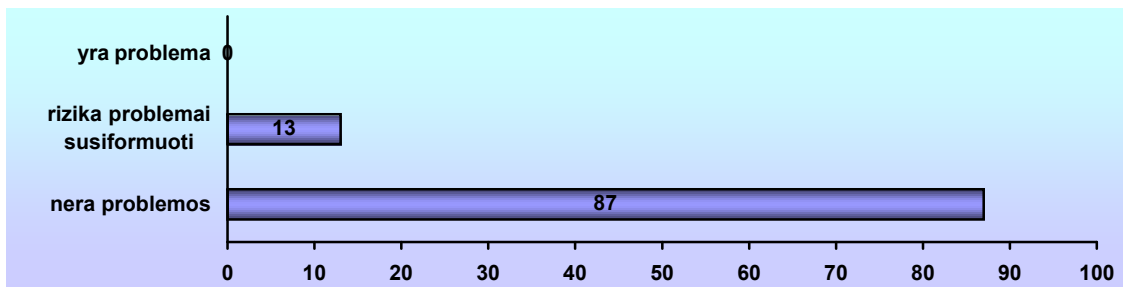

3.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc.)

Mokyklos saugumo rodiklio vidutinė reikšmė 20. Didžioji dalis apklaustųjų (62 proc.) pasiekė vidutinę reikšmę, o tai reiškia, kad jie pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiu dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs. Tuo tarpu 5 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė labai daug ir 8 proc. - pakankamai daug (3.2.1. pav.).

Buvo nustatytos sąajos tarp mokyklos saugumo ir lankomumo rodiklių. Kuo daugiau įvykių mažinančių mokyklos saugumą, tuo daugiau praleidžiama pamokų (Pearson koreliacijos koeficientas=0,641, p=0,01).

Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 28. Kur 6 reiškia lankomumo problemos nebuvimą o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnė mokyklos lankymo problema.

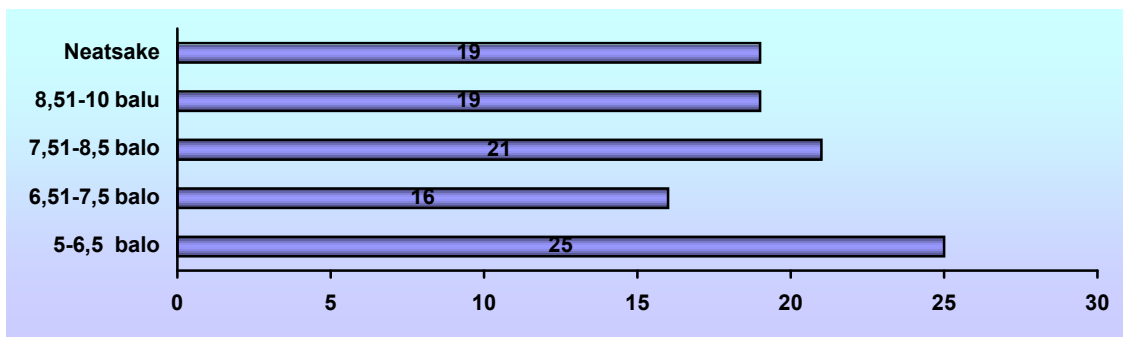

3.2.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos lankomumo rodiklį (proc.)

Tyrimu nustatyta (3.2.2. pav.), kad dauguma apklausoje dalyvavusių moksleivių neturėjo rimtų mokyklos lankomumo problemų - (87 proc.), 13 proc. moksleivių buvo priskirti rizikos grupei t.y. egzistuoja didelė tikimybė lankomumo problemoms atsirasti. Nustatyta sąsaja tarp lankomumo ir pažangumo rodiklių (Pearson koreliacijos koeficientas=0,374, p=0,01).

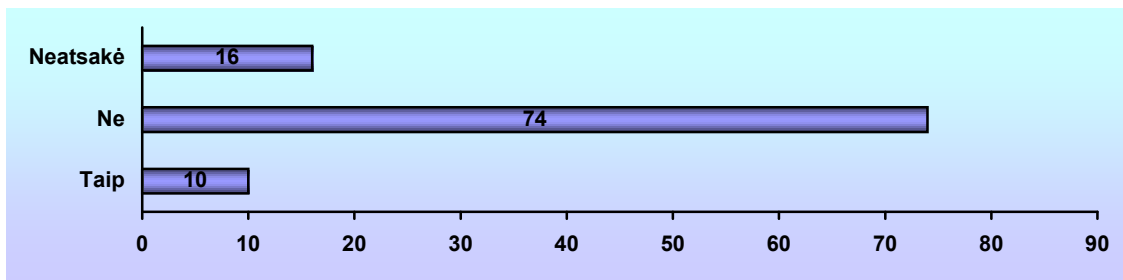
Vadinasi, galima daryti prielaidą, kad kuo daugiau praleidžiama pamokų, tuo mažesnis moksleivių pažymių vidurkis.

Tyrimo dalyvavusių moksleivių pažangumas arba paskutinio semestro pažymių vidurkis, buvo 7.

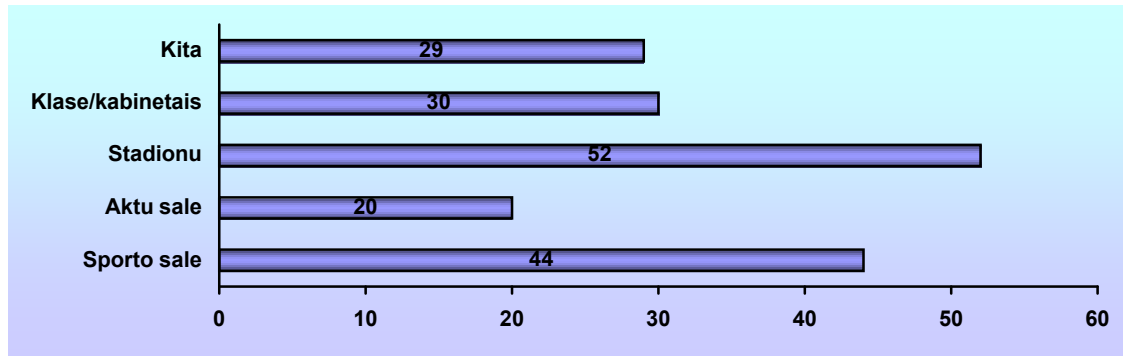
3.2.3. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc.)

Moksleivius pagal pažangumą buvo galima suskirstyti į 4 panašaus dydžio grupes (3.2.3. pav.). Pačią didžiausią respondentų grupę (25 proc.) sudarė moksleiviai, kurių pažymių vidurkis, buvo 6-7, kiek mažiau - 21 proc., kurių pažymių vidurkis 8-9 balai, ir pačią mažiausią grupę - 16 proc. - mokiniai, kurių pažymių vidurkis siekia 7-8 balus.

3.2.4. pav. Nuvykimo į mokyklą sunkumų buvimas (proc.)

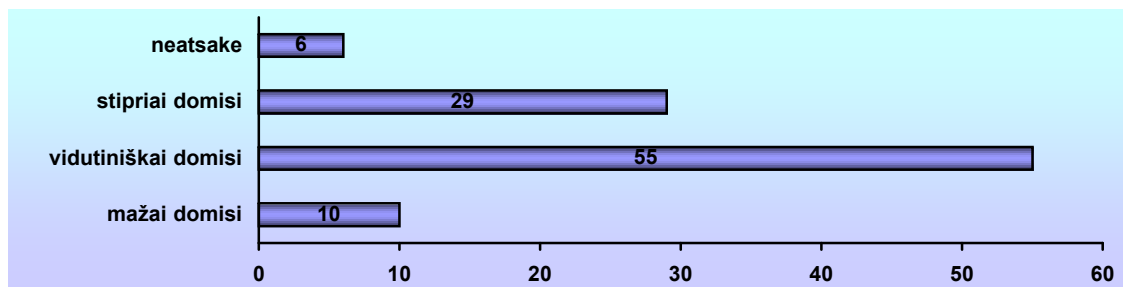
Tyrimu domėtasi (3.2.4. pav.) su kokiais sunkumai moksleiviai dažniausiai susiduria nuvykstant į mokyklą. Paaiškėjo, kad didžioji dauguma (74 proc.) moksleivių teigė neturintys sunkumų nuvykti į mokyklą, 10 proc. pažymėjo, kad yra nuvykimo į mokyklą sunkumai, tuo tarpu 16 proc. apklaustųjų nepateikė jokio atsakymo.

3.2.5. pav. Mokyklos patalpos/plotai, kuriais moksleiviai gali naudotis ne pamokų metu (proc.)

Rezultatų analizė parodė (3.2.5. pav.), kad Kelmės mokyklos sudaro moksleiviams galimybes naudotis savo patalpomis ir stadionais ne pamokų metu: dažniausiai buvo minimas stadionas (52 proc.), kiek rečiau - sporto salė (44 proc.) ir kabinetai (30 proc.), rečiausiai - aktų salė (20 proc.).

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksniais leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręsti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkant būsima profesiją. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

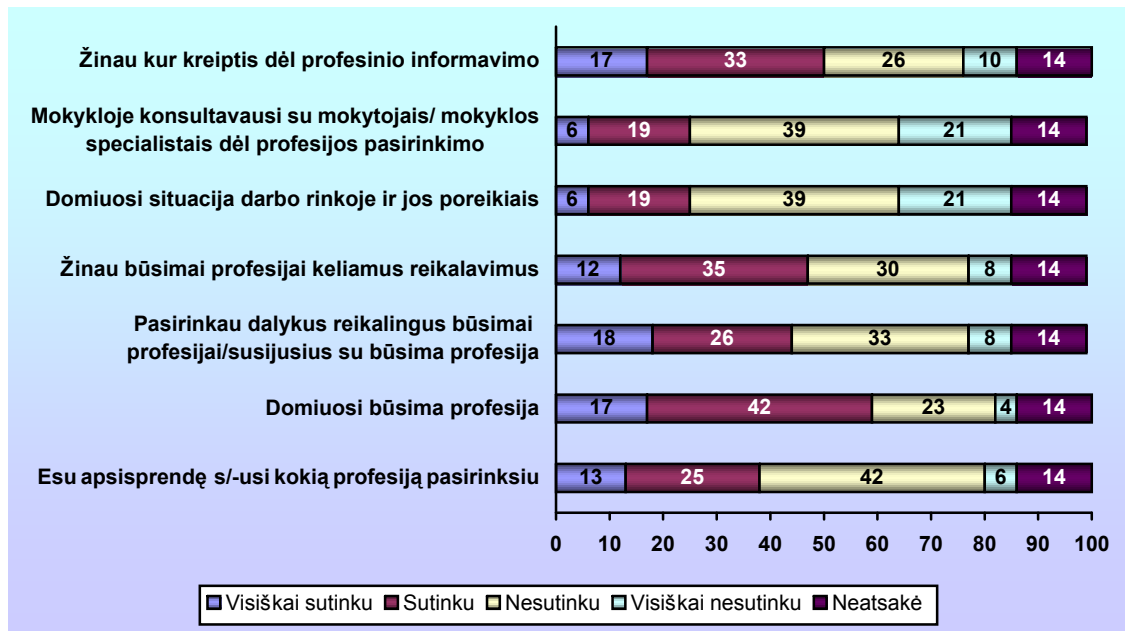

3.2.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc.)

Vidutinė domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmė buvo 16, ją pasiekė pusė (55 proc.) apklaustųjų, o tai reiškia, kad daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių moksleivių būsima

profesija domisi vidutiniškai, 10 proc. respondentų domisi mažai ir tik trečdalis (29 proc.) domisi stipriai (3.2.6. pav.).

Sąsają tarp amžiaus, pažangumo, Įvykių kontrolės ir gebėjimo Įveikti problemas, lankomumo ir domėjimosi būsimąją profesija nenustatyta.

3.2.7 pav. Būsimos profesijos pasirinkimo Įvairūs aspektai (proc.)

Tyrimu norėta sužinoti, kaip moksleiviai pasirengia būsimai profesijai (3.2.7. pav.). Paaiškėjo, kad penktadalis (18 proc.) respondentų *visiškai sutinka* ir trečdalis (26 proc.) *sutinka*, kad jau mokykloje pasirenko dalykus reikalingus būsimai profesijai. Panašus rezultatų pasiskirstymas vertinant teiginį – **domiuosi būsima profesija**, *visiškai sutinka* 17 proc. ir *sutinka* 42 proc. apklaustųjų. Rečiausiai, moksleiviai **domisi situacija darbo rinkoje**, su šiuo teiginiu visiškai sutiko - 6 proc. ir sutiko 19 proc. respondentų; kad **mokykloje konsultuojasi su mokytojais** visiškai sutiko - 6 proc. ir sutiko 19 proc. apklaustųjų.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, nustatytos šios 14-18 metų jaunuolių **problemos, susijusios su mokykla:**

- *patyčios* („Smurtas ir patyčios“, „Aštuntokai skriaudžia mažesnius“, „vaikų pašaipos, mokytojų asmeninės nuostatos prieš vaikus“, „Patyčios, muštynės, nedraugiškumas“);
- *prastas mokymosi organizavimas* („Didelis krūvis“, „jų konkurencija dėl pažymių, dauguma mokinių mokosi tik dėl pažymio, dėl blogos sistemos mokykloje kyla daug pykčių tarp mokinių ir mokytojų, patys mokytojai kreipia visiškai nereikalingą dėmesį Į nemotyvuotus mokinius, triukšmadarius“);
- *prasta mokymosi aplinka* („Nėra normalių lentų, suolų, kėdžių“).

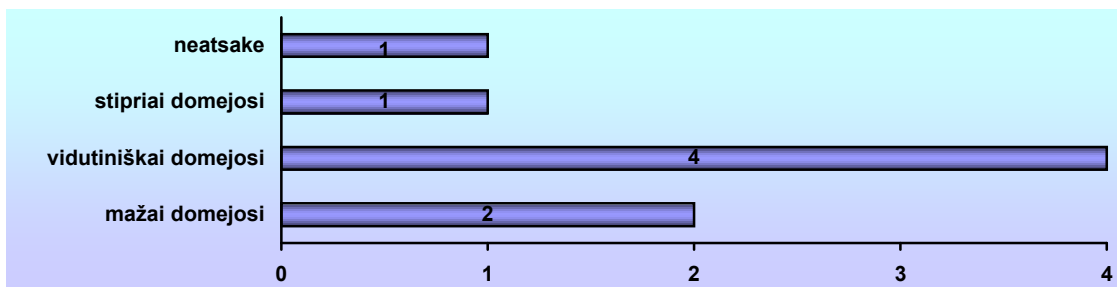
14-18 metų jaunuoliai siūlo šias priemones **esamai situacijai, susijusiai su mokykla, gerinti:**

- *mokymosi laiko korekcija* („Padaryčiau taip, kad Į mokyklą reiktų eiti truputį vėliau nei 8 val.“);
- *infrastruktūros gerinimas* („skirčiau pinigų kabinetų remontui“);

- *bausmių skyrimas* („Reiktų sugriežtinti bausmes už patyčias pinigėmis baudomis, o dėl smurto už mokyklos inventoriaus gadinimą išmesčiau iš mokyklos arba skirčiau viešųjų darbų vasarą“);
- *mokymosi organizavimo kaita* („Palengvinčiau mokymo lygį. Ir susikoncentruočiau į tai, kas yra būtina“, „Sumažinčiau pamokų skaičių“);
- *esamos padėties tyrimas* („Keisčiau visą sistemą. Pirmą būtų daromos mokytojų ir mokinių apklausos. Būtų atsižvelgiama į jų poreikius. Dabartinis ministras net nesuvokia, kokia padėtis yra mokykloje ir graudu, kad jis nenori to pamatyti“);
- *viešos diskusijos* („Surengčiau viešą diskusiją“).

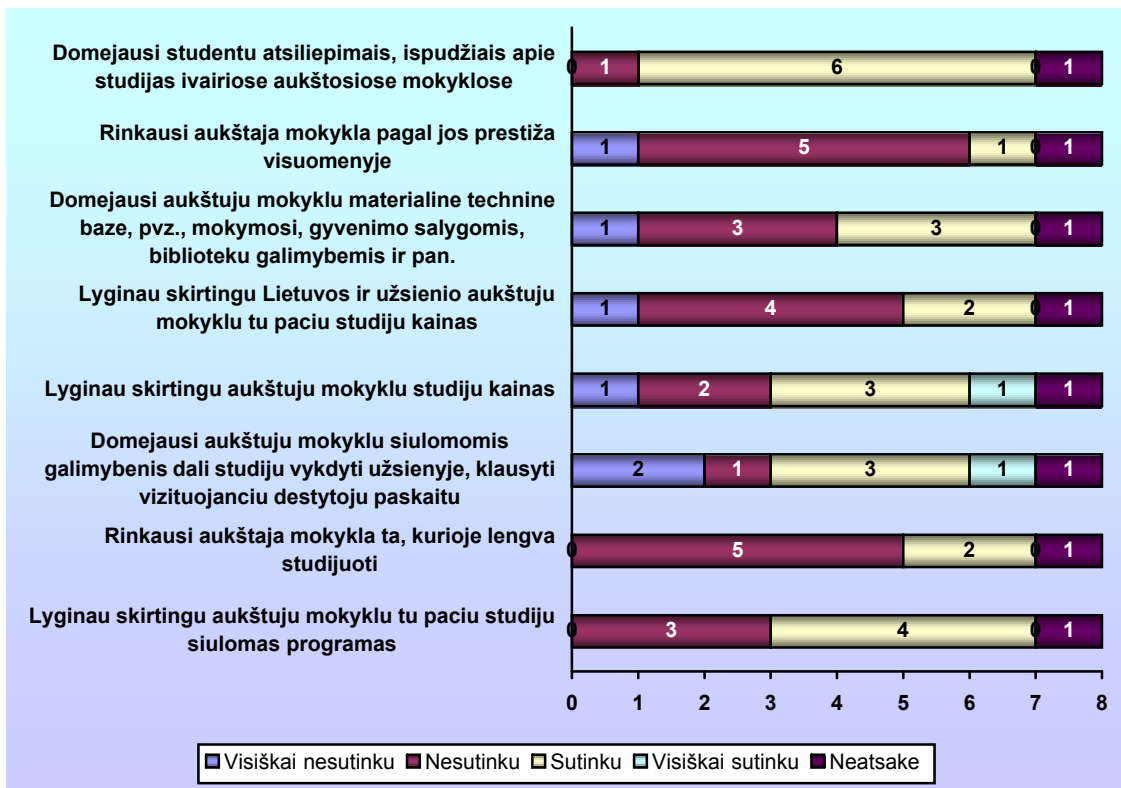
Tyrime dalyvavo **8 aukštosios mokyklos studentai**, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tikrai jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsimomis studijomis/studijų programomis ir veiksmus leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 24 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas.

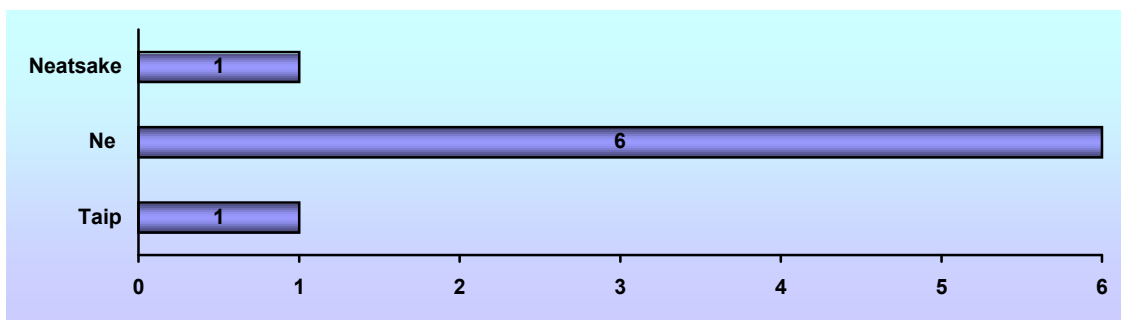
3.2.8. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsimomis studijomis rodiklį (N=8)

Paaiškėjo (3.2.8. pav.), kad ketvirtadalis studentų (N 2) mažai domėjosi arba domėjosi vidutiniškai (N 6), pasirenkant studijas, studijų programomis aukštosiose mokyklose.

3.2.9. pav. Aukštosios mokyklos pasirinkimo kriterijai (N=8)

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kokie buvo respondentų, pagrindiniai aukštosios mokyklos pasirinkimo kriterijai (3.2.9. pav.). Paaiškėjo, kad vienas iš pačių svarbiausių – tai aukštųjų mokyklų siulomos galimybės dalį studijų vykdyti užsienyje (N= 1) ir studijų kaina (N 1).

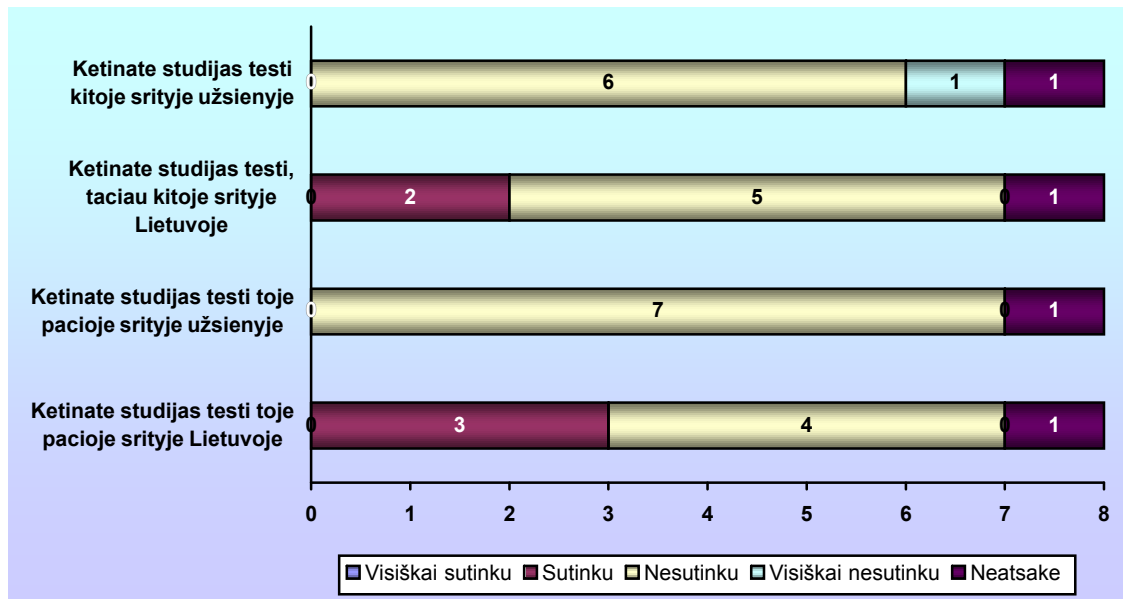
3.2.10. pav. Dirba ir studijuoja (N=8)

Nustatyta, kad tik vienas respondentas iš 8 tyrime dalyvavusių, šiuo metu dirba ir studijuoja (3.2.10. pav.).

Tiriamąjį buvo paprašyta įvertinti kaip jam sekasi derinti darbą ir studijas, paaiškėjo, **kad jam gerai sekasi derinti darbą ir studijas.**

Respondento buvo paprašyta įvertinti, kaip jam sekasi derinti darbą ir studijas. Nustatyta, kad respondentas šiek tiek sutinka su šiais teiginiais: *Nukenčia mano studijų*

rezultatai, pablogėjo sveikata, trūksta miego ir sunku paskaitų metu susikaupti, respondentas visiškai nesutinka su teiginiu: *nukenčia mano darbo rezultatai*.

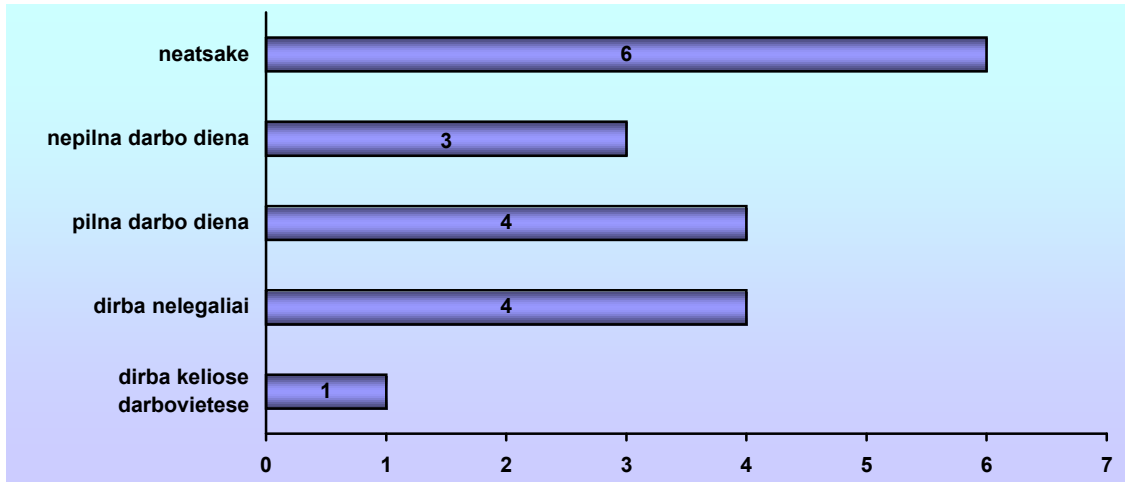

3.2.11. pav. Planai baigus studijas (N=8)

Tyrimu siekta sužinoti, kokie yra respondentų planai baigus studijas (3.2.11. pav.). Paaikėjo, kad vis tik dauguma studijuojančių tiriamųjų ketina toliau tęsti studijas toje pačioje srityje (N=3) arba kitoje srityje (N=2) Lietuvoje. Pastebėta, kad užsienio perspektyvos nėra patrauklios tiriamiesiems.

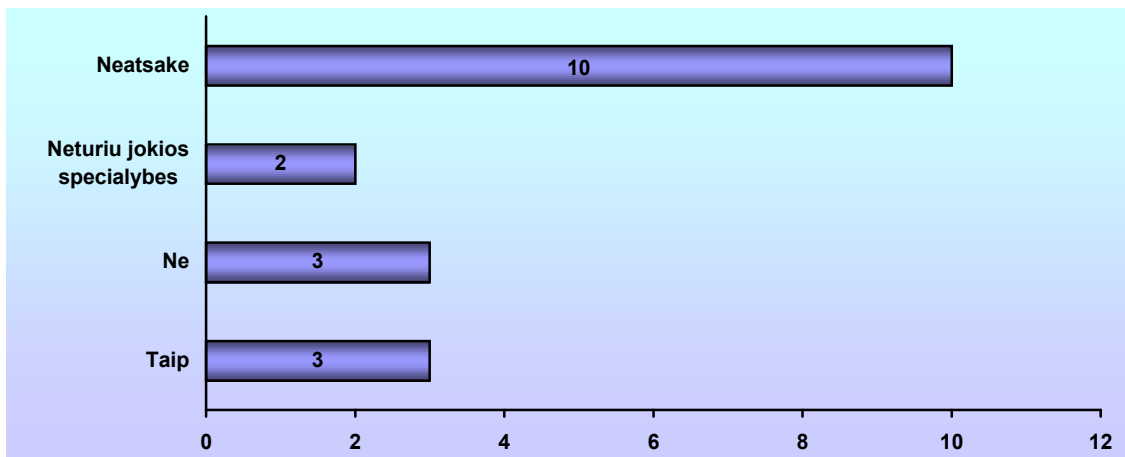
3.3. Darbas

Lietuvos teisinėje bazėje reglamentuojama, kad jaunimas gali pradėti dirbti nuo 16 metų. Todėl darbas ir užimtumas šiame amžiaus tarpsnyje itin svarbus. Tyrime skaičiuojamas darbo ir užimtumo rodiklis. Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems, išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį, ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, tai kodėl, kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimą įtakojusius veiksnius, darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją ketinimus keisti darbą verslumą ir nuomonę apie verslumo skatinimo politiką. Antroji grupė skirta dirbantiems tačiau ketinantiems keisti darbą, išsiaiškinti kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimai, užsienio migracijos priežastis. Trečioji skirta nestudijuojantiems ir neturintiems darbo, išsiaiškinti kiek laiko nedirba, kodėl nedirba, kiek laiko nedirba, kiek laiko dirbo paskutinėje darbovietėje, kaip ieškojo darbo ir kokį darbą sutiktų dirbti.

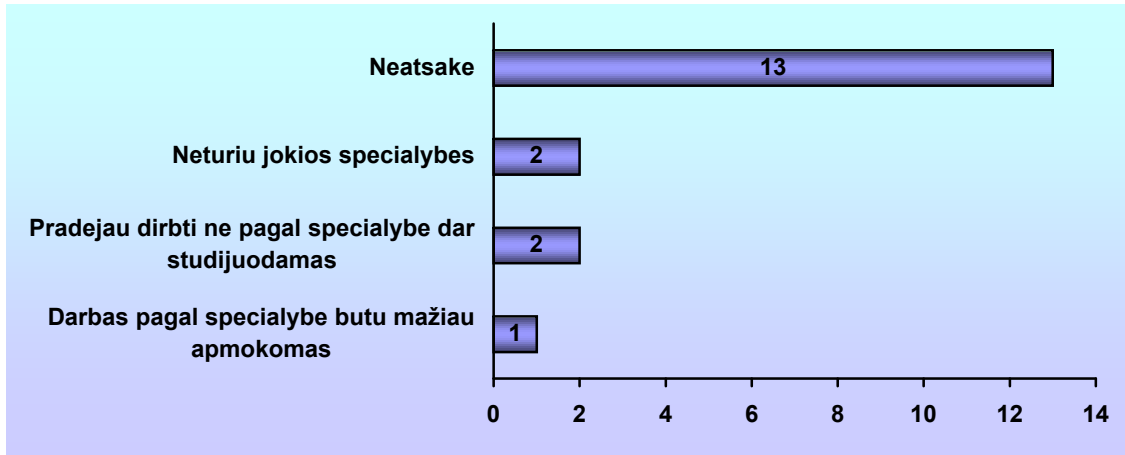
3.3.1. pav. Darbo apimtys ir pobūdis (N=18)

Beveik pusė apklaustųjų respondentų (N 6) neatsakė į pateiktą klausimą. Paaiškėjo, kad dalis (N=4) tiriamųjų dirba nelegaliai ir tiek pat tiriamųjų (N 4) pažymėjo, kad dirbą pilną darbo dieną trys respondentai nurodė, kad dirba nepilną dieną; vienas respondentas dirba keliose darbovietėse (3.3.1. pav.).

3.3.2. pav. Dirba pagal specialybę (N=18)

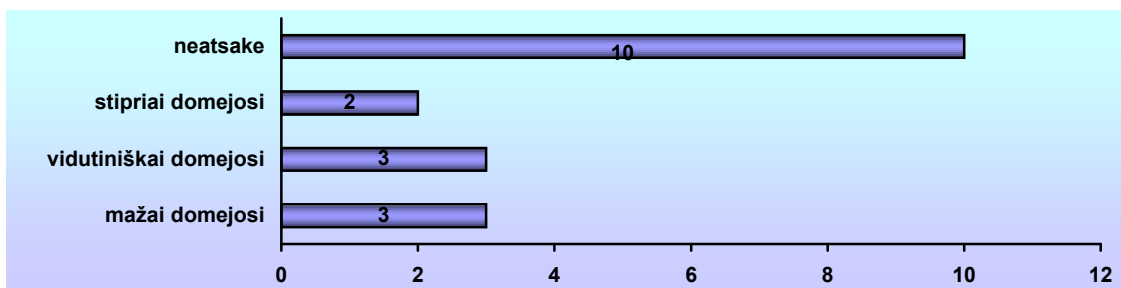
Paaiškėjo (3.3.2. pav.), kad tik 3 dirbantieji dirba pagal specialybę, ir lygiai tiek pat (N=3) dirba ne pagal specialybę, 2 respondentai pažymėjo, kad dirba, tačiau neturi jokios specialybės ir net pusė (N=10) tiriamųjų neatsakė į pateiktą klausimą.

3.3.3. pav. Darbo ne pagal specialybę priežastys (N=18)

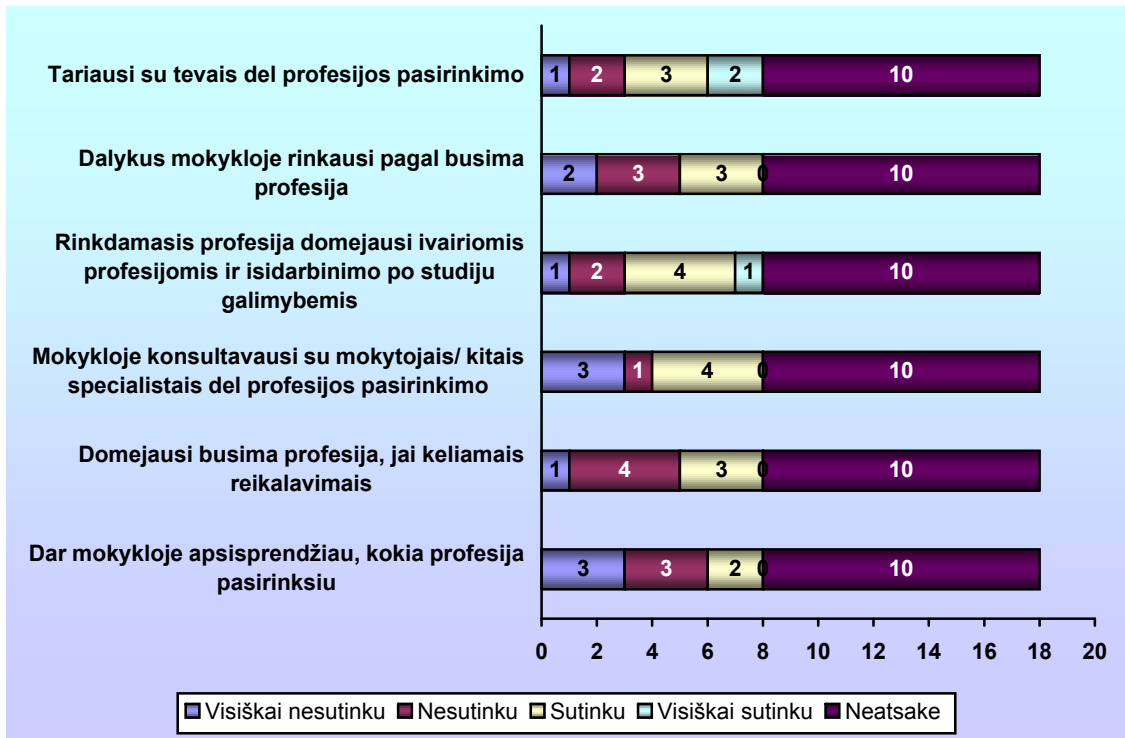
Tyrimu siekta išsiaiškinti dėl kokių priežasčių, tiriamieji nedirba pagal specialybę. Paaiškėjo, kad dažniausiai nurodoma priežastis – *neturiu jokios specialybės* (N=2) ir kad, *dar studijuodami pradėjo dirbti ne pagal specialybę* - (N=2), tuo tarpu priežastį – *darbas pagal specialybę būtų mažai apmokomas* nurodė tik vienas respondentas (3.3.3. pav.).

Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

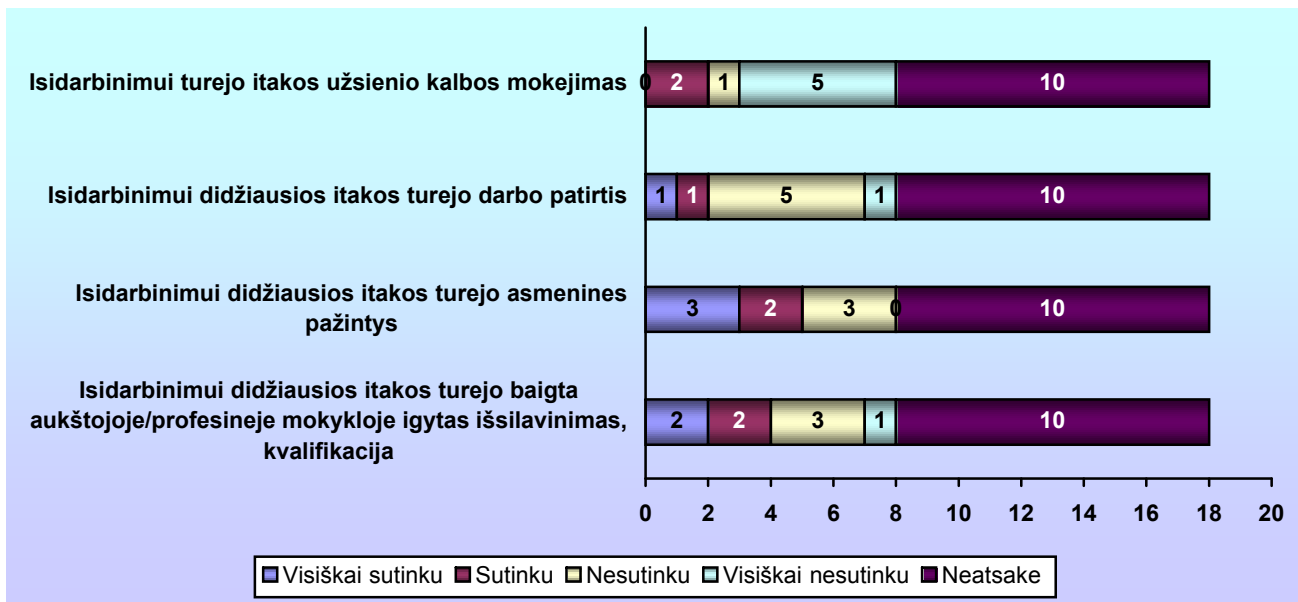
3.3.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo renkantis profesiją rodiklį (N=18)

Tyrimo rezultatai rodo (3.3.4. pav.), kad tik 2 tiriamieji sąmoningai rinkosi būsima profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, įsidarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan., 3 - domėjosi būsima profesija vidutiniškai arba labai mažai.

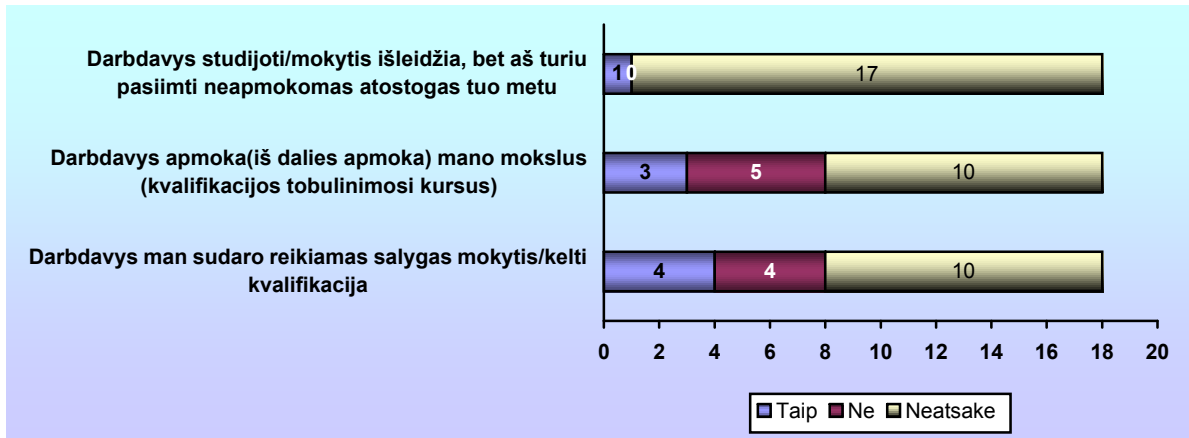
3.3.5. pav. Būsimo profesijos pasirinkimo veiksniai (N=18)

Tyrimo rezultatai parodė, kad vienas iš svarbesnių veiksnių pasirenkant profesiją yra tėvų patarimai, *visiškai sutinka* 2 ir tiesiog *sutinka* 3 respondentai. Įsidarbinimo po studijų galimybes kaip teigiamą veiksnių įvertino net 5 respondentai. Tačiau tikrai du tiriamieji buvo linkę sutikti su teiginiu, kad dar mokykloje apsisprendė, kokią profesiją pasirinksiu (3.3.5. pav.).

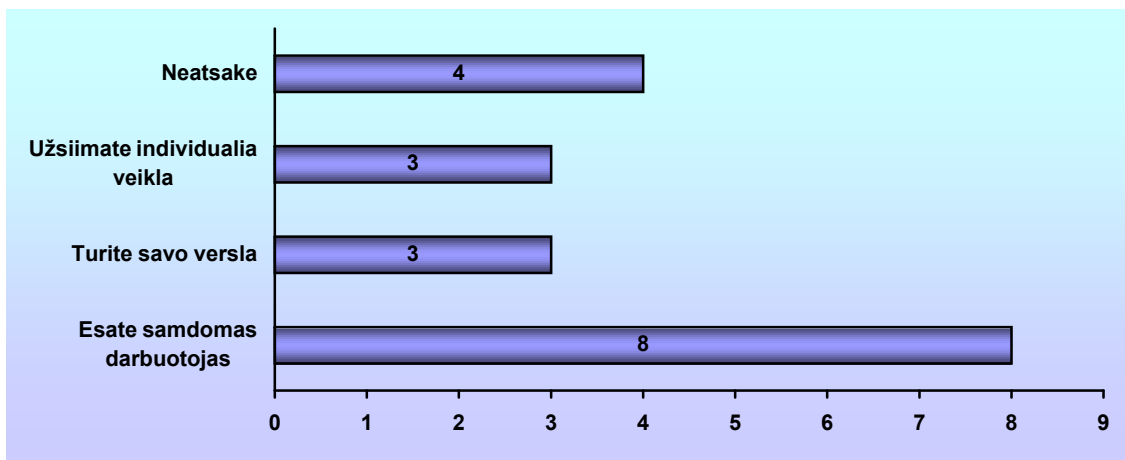
3.3.6. pav. Įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo (N=18)

Tyrimu norėta sužinoti, kas turėjo įsidarbinimui didžiausią įtaką (3.3.6. pav.). Paaiškėjo, kad beveik trečdalis (N=5) dirbančių tiriamųjų buvo linkę visiškai sutikti ir tiesiog sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinant turėjo asmeninės pažintys ir beveik ketvirtadalis (N=4) – Įgytas išsilavinimas ar kvalifikacija.

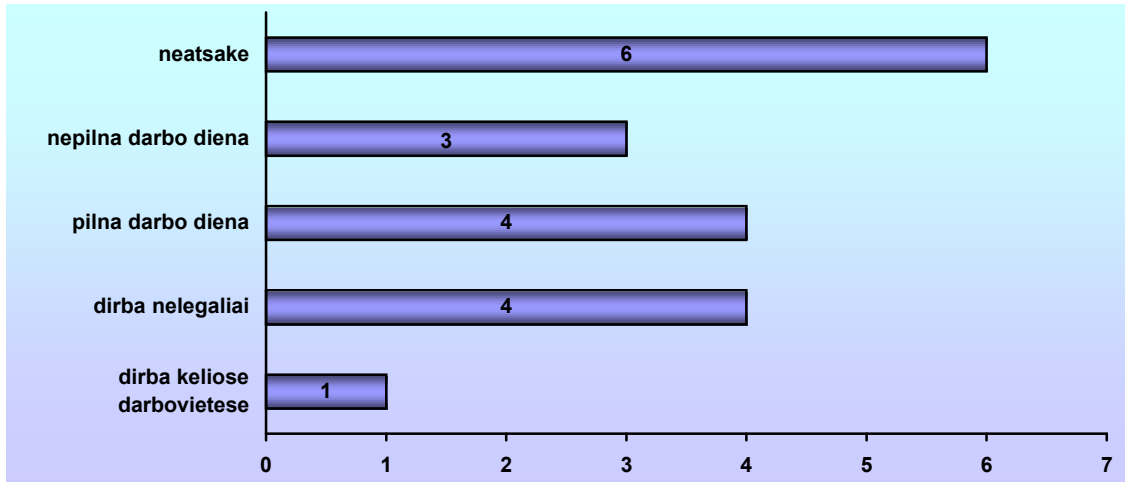
3.3.7. pav. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (N=18)

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad daugiausiai tiriamųjų (N=4) buvo linkę sutikti su teiginiu, kad darbdavys sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją o 3 respondentai buvo linkę sutikti, kad darbdavys apmoka (iš dalies apmoka) mokslus arba kvalifikacijos kėlimo kursus. Didelė dalis apklaustųjų į šį klausimą nepateikė jokie atsakymo (3.3.7. pav.).

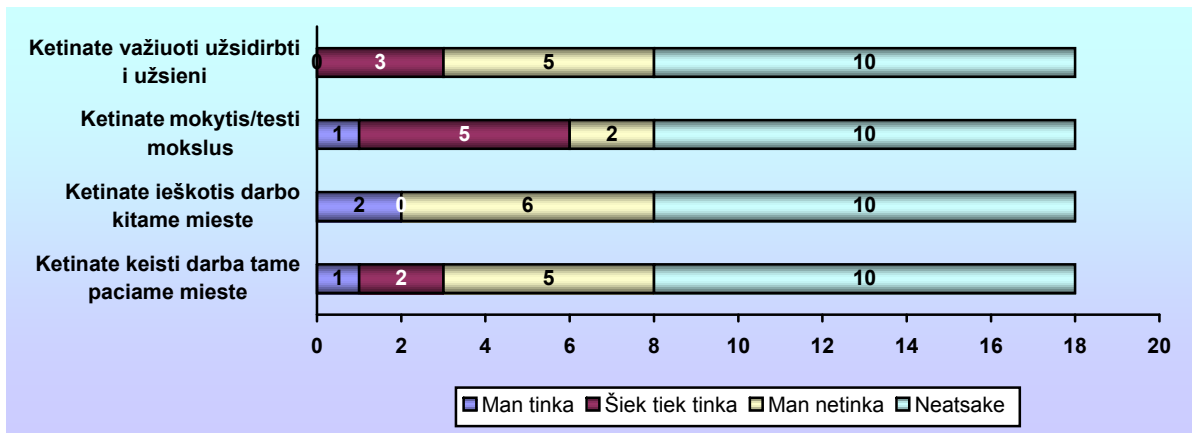
3.3.8. pav. Darbinis statusas (N=18)

Tyrimu norėta sužinoti, koks yra tiriamųjų darbinis statusas (3.3.8. pav.). Nustatyta, kad didžioji dauguma (N=8) buvo samdomi darbuotojai ir tik 3 respondentai turėjo savo verslą arba užsiėmė individualia veikla.

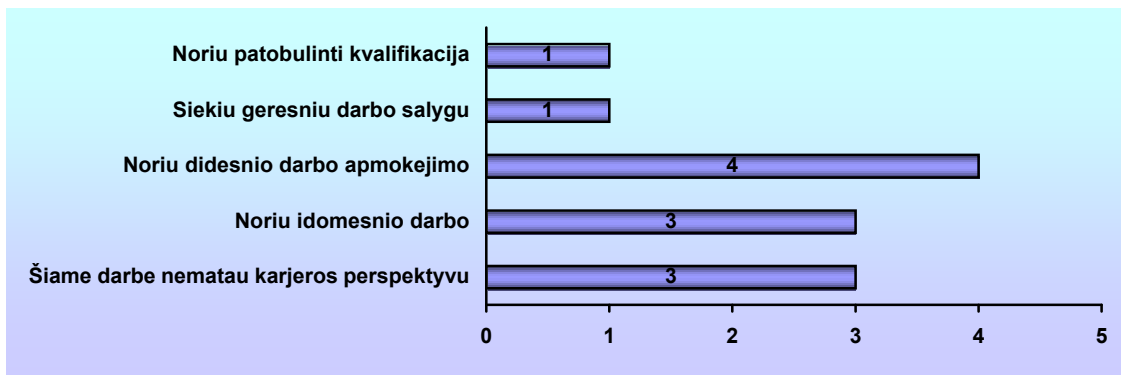
3.3.9. pav. Darbo krūvis (N=18)

Nustatyta (3.3.9. pav.), kad tikrai 4 tiriamieji dirbo pilną darbo dieną 3–nepilną darbo dieną ir 4 dirbo nelegaliai.

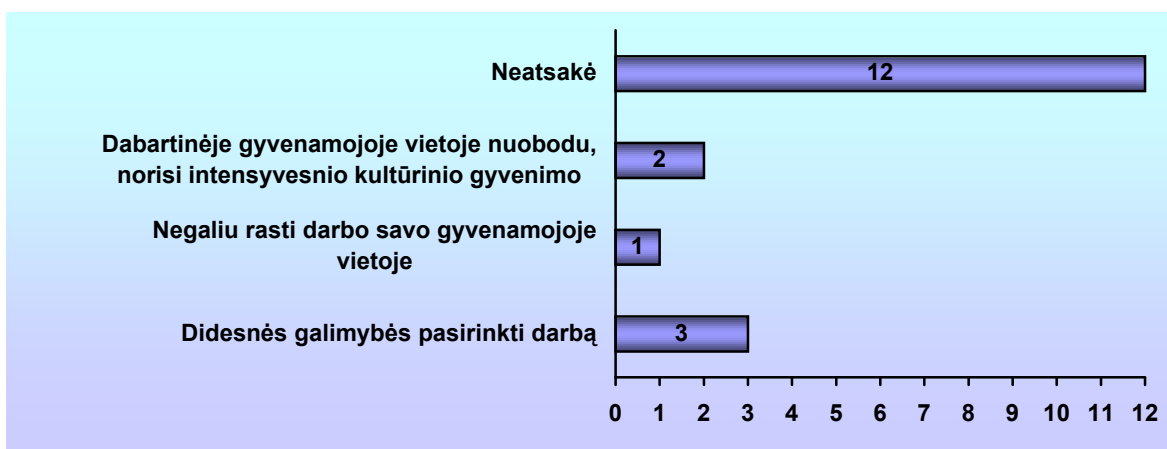
3.3.10. pav. Ketinimai keisti darbą ar mokytis, migracijos ketinimai (N=18)

Apibendrinus tyrimo rezultatus nustatyta, kad beveik pusė tiriamųjų (N=6) ketina mokytis arba testuoti studijas, šeštadalis (N=3) - ketina keisti darbą tame pačiame mieste ir po šeštadalį (N=3) respondentų planuoja važiuoti į užsiorbti į užsienį ar kitą miestą (3.3.10. pav.).

3.3.11. pav. Noro keisti darbą priežastys (N=18)

Pastebėta (3.3.11. pav.), kad dažniausiai minima noro keisti darbą priežastis buvo didesnis atlyginimas, tai pažymėjo daugiau nei ketvirtadalis (N=4). Antra pagal pasirinkimo dažnumą priežastis buvo karjeros perspektyvos trūkumas (N=3) ir noras dirbti [domesnį] darbą (N=3).

3.3.12. pav. Planų ieškotis darbo kitame mieste motyvai (N=18)

Respondentų buvo pasiteirauta, kokie yra pagrindiniai motyvai darbo ieškotis kitame mieste (3.3.12. pav.) Paašškėjo, kad dažniausiai nurodoma migracijos į kitą miestą priežastis yra didesnės galimybės susirasti ar pasirinkti darbą (N=3) arba noras turėti intensyvesnį kultūrinį gyvenimą (N=2).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jaunimui Kelmė patrauklus miestas jaunimui. Priežastys pateiktos 3.3.1. lentelėje.

3.3.1. lentelė. Miesto/rajono patrauklumas (19-29 metų jaunuolių nuomonė)

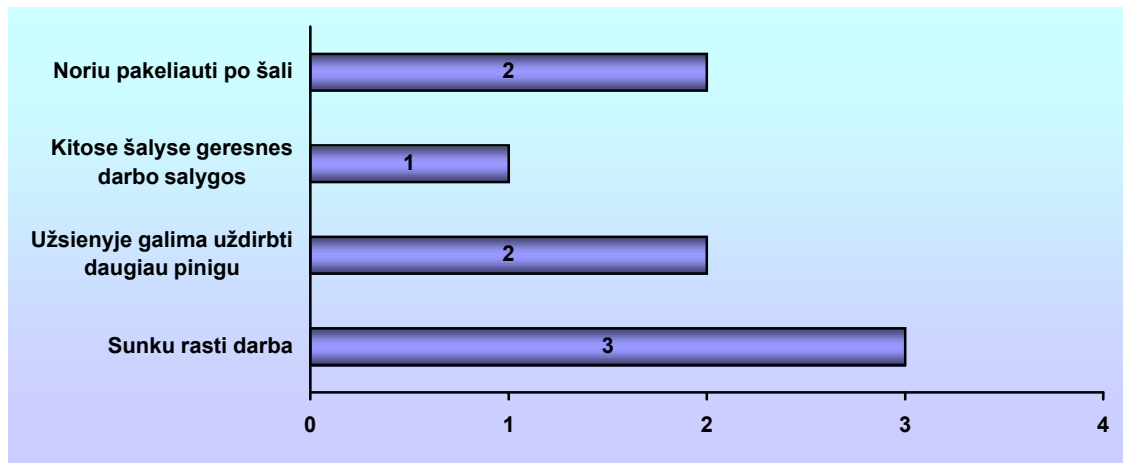
Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Laisvalaikio praleidimas	<Taip, nes yra daug galimybių praleisti laiką>, <Taip, nes yra daug vietų, kuriose galima turiningai praleisti laisvalaikį>, <yra muziejų (parodų); nuolat rengiami įvairūs renginiai jaunimui>
Patrauklios vietos	<Kiekviena vieta yra patraukli kažkuo. Tad ir mano kraštas yra ne išimtis. Kiekvienas pats atranda kas jam yra patrauklus>
Renginiai vasarą	<Ypač vasarą, nes vyksta renginiai jaunimui, įvairūs koncertai>

Tačiau yra ir respondentų teigiančių, kad Kelmė nėra patrauklus miestas jaunimui, nes „nėra ką veikti, nėra darbo galimybių, perspektyvų“, „nėra jaunimui skirtų renginių, mažai veiklos“.

Kitiems atrodo, kad jų miesto/rajono patrauklumas susijęs su jo dydžiu „todėl, kad jis mažas ir nėra daug vietų, kur jaunimas galėtų pasilinksinti“, „mažas miestelis neturi pakankamai daug vietos leisti laisvalaikį. Išdomiai, nėra veiklos“.

Jaunimui taip pat svarbu ir tai, kad jų miestas/rajonas būtų saugus „Nėra patrauklus, nes nėra saugus“.

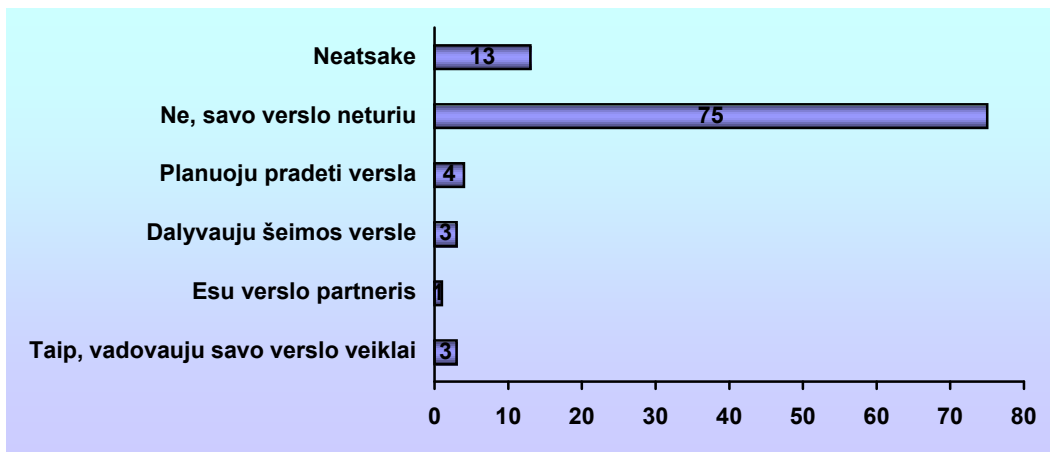
Dirbančių, tačiau planuojančių važiuoti dirbti į užsienį tiriamųjų buvo prašoma nurodyti šių ketinimų priežastis.

3.3.13. pav. Galimo išvykimo dirbti užsienyje priežastys (N=18)

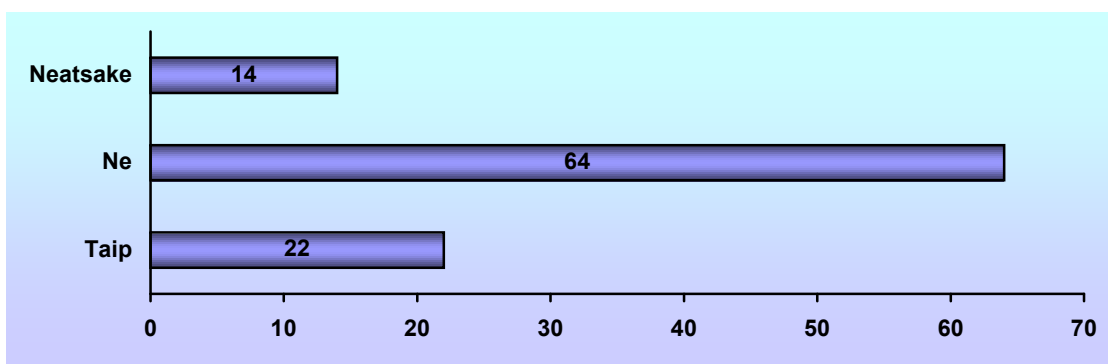
Apibendrinus tyrimo rezultatus nustatyta (3.3.13. pav.), kad svarbiausia priežastis vykti dirbti į užsienį vis tik yra galimybė surasti darbą (N=3) ir užsidirbti daugiau pinigų (N=2), kitos dvi priežastys buvo noras pakeliauti po šalį (N=2) ir geresnės darbo sąlygos (N=1).

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kiek jaunų žmonių turi savo verslą, dalyvauja verslo vystyme.

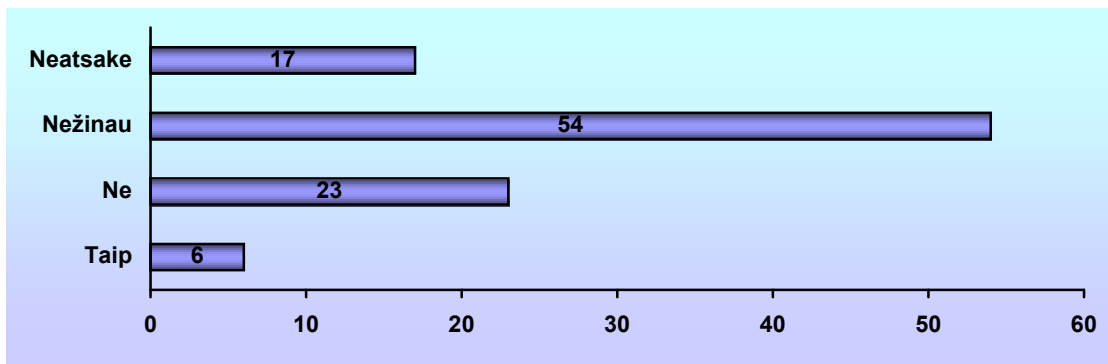
3.3.15. pav. Dalyvavimas versle (proc.)

Paiškėjo, kad šeimos versle dalyvauja 3 proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių, 4 proc. turi planų pradėti savo verslą ir 75 proc. apklaustųjų atsakė, kad savo verslo neturi.

3.3.16 pav. Susipažinimas su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje (proc.)

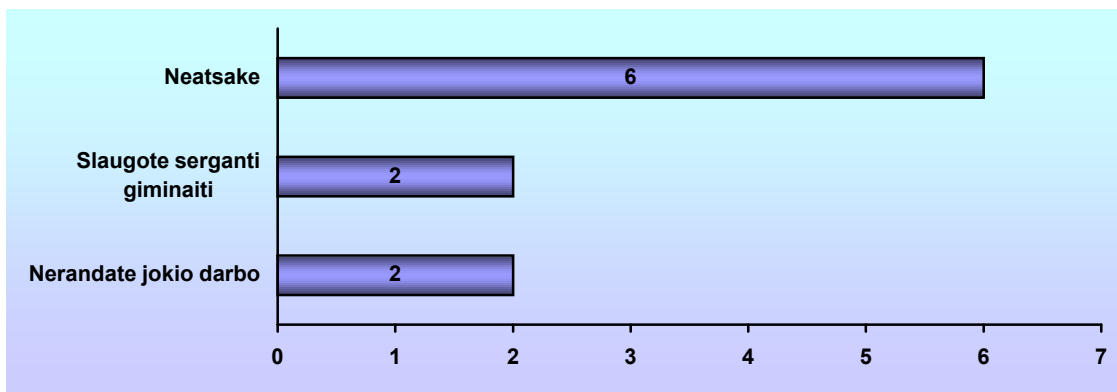
Apibendrinus tyrimo rezultatus paaiškėjo (3.3.16. pav.), kad tik penktadalis (22 proc.) tiriamųjų yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje, tuo tarpu didesnę pusę respondentų (64 proc.) teigia, kad *ne*. Tai galima paaiškinti tuo, kad beveik visi (75 proc.) tyrime dalyvavę respondentai neturi savo verslo.

3.3.17 pav. Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (proc.)

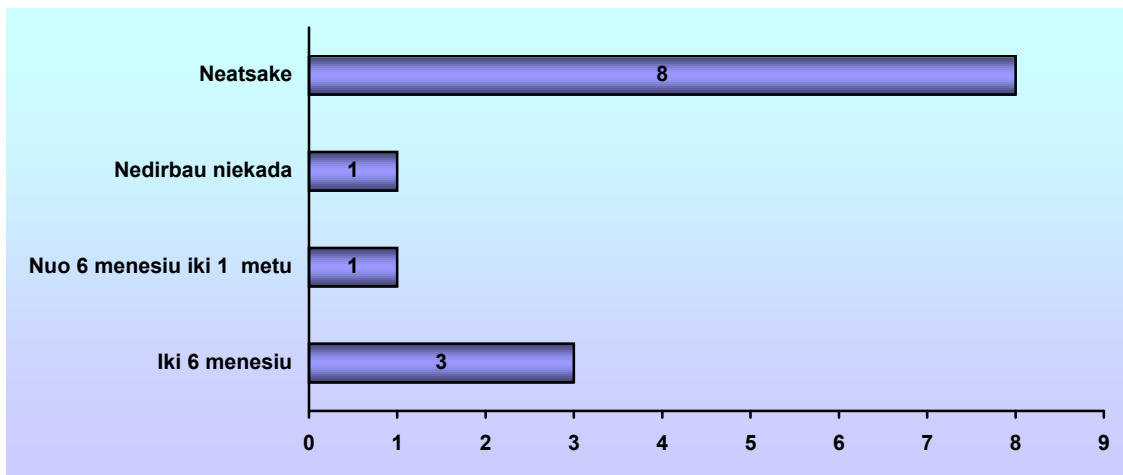
Nustatyta (3.3.17. pav.), kad tikrai 6 proc. tiriamųjų mano, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti savo verslą, o net penktadalis (23 proc.) su tuo nesutiko. 17 proc. negalėjo šiuo klausimu pateikti savo įvertinimo.

Tyrimo dalyvavo 10 jaunuolių, pažymėjusių, kad jie **niekur nedirba ir nesimoko**. 3 respondentai gyvena mieste ir 7 – kaime, iš jų dauguma (N=8) vyrai ir tik 2 moterys. Du respondentai pažymėjo turintys 4 ir daugiau vaikų ir du respondantai - auginą 1 ar 3 vaikus.

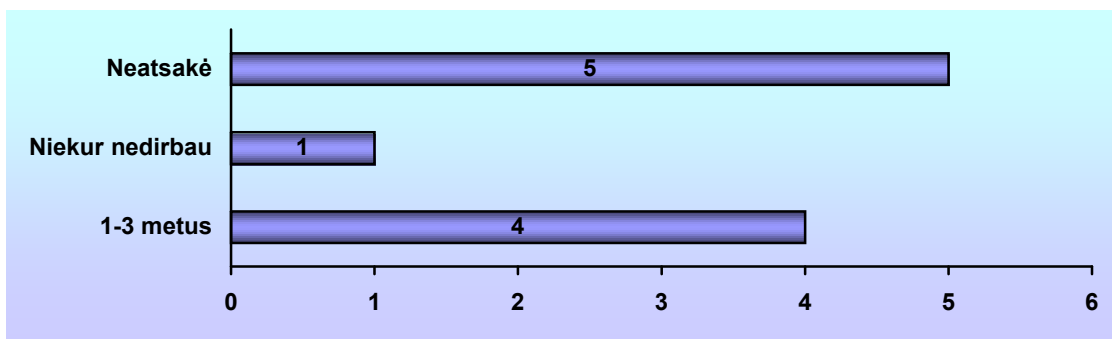
3.3.18. pav. Nedarbo priežastys (N=10)

Paaiškėjo (3.3.18. pav.), kad tyrime dalyvavę respondantai nurodė tik dvi nedarbo priežastis ir penkių, tai: sergančio giminaičio slaugymas – (N=2) ir negalėjimas surasti jokio darbo (N=2).

3.3.19. pav. Nedarbo trukmė (N=10)

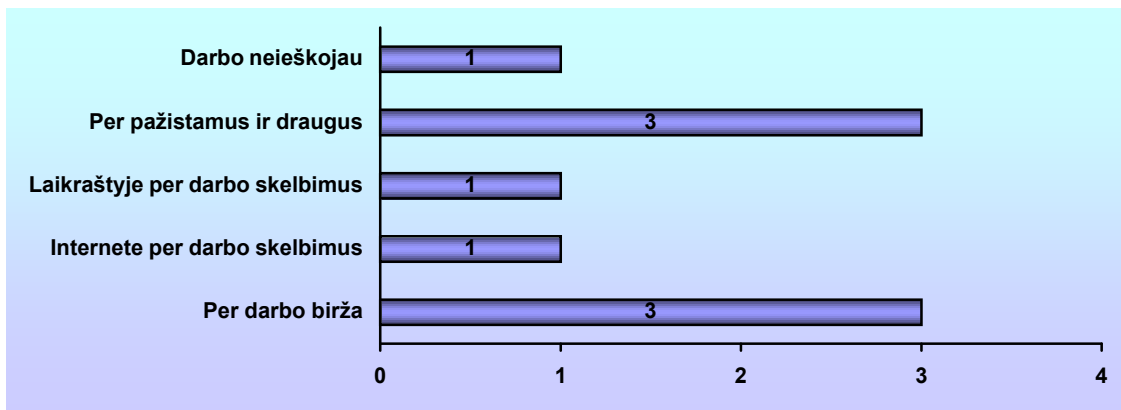
Paaiškėjo (3.3.19. pav.), kad pagal nedarbo trukmę nedirbantys ir nesimokantys tiriamieji pasiskirstė į tris grupes: iki 6 mėnesių nedirbo 3, nuo 6 mėnesių iki metų - 1, ir niekada nedirbo -vienas respondentas.

3.3.20. pav. Laikas išdirbtas paskutinėje darbovietėje (N=10)

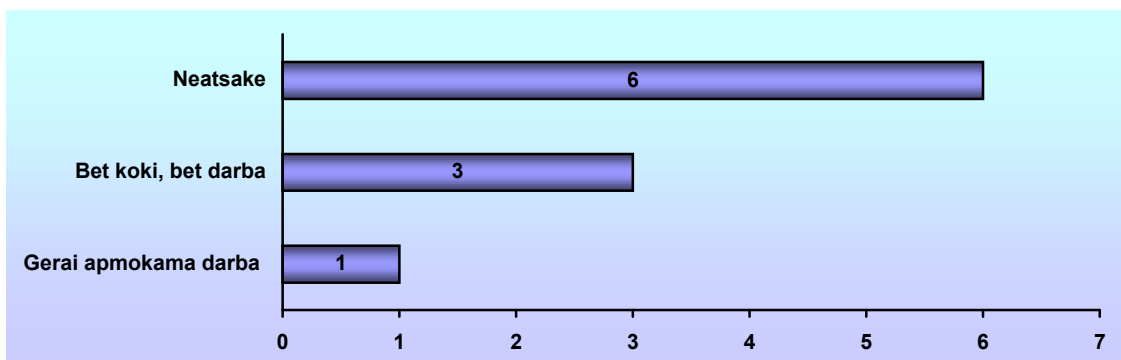
Tiriamųjų buvo paklausta, kiek laiko jie išdirbo pagrindinėje darbovietėje (3.3.20. pav.). Nustatyta, kad daugiausia nedirbančių ir nesimokančių tiriamųjų (N=4) nurodė, kad paskutinėje darbovietėje išdirbo tiksliai nuo vienerių iki trejų metų.

Tiriamųjų buvo prašoma pažymėti visus jų naudotus darbo paieškos būdus (3.3.21. pav.).

3.3.21. pav. Darbo paieškos būdai (N=10)

Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus (3.3.21. pav.): darbo biržą darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, pažįstamus, draugus ir derina įvairias darbo paieškos priemones tarpusavyje. Dažniausiai tiriamieji naudojami darbo biržos paslaugomis (N=3) ir siekia susirasti darbą per pažįstamus ir draugus – (N=3). Rečiausiai ieškosi darbo per laikraštyje patalpintus darbo skelbimus ir internetą (N=1).

3.3.22. pav. Darbas, kurį sutiktų dirbti (N=10)

Tyrimo rezultatai rodo (3.3.22. pav.), kad 3 tyrime dalyvavę respondentai pasiruošę dirbti bet kokį, darbą, tuo tarpu vienas respondentas teigia, kad nori dirbti tik gerai apmokamą darbą.

Pagrindinės *problemos*, nurodytos 19-29 metų jaunuolių *susijusios su darbu* yra šios:

- *darbo vietų stoka* („Darbo nėra arba darbo vietos užimtos vyresnių žmonių“, „Miestas palyginti nedidelis, mažai darbo vietų. Jaunimas gali dirbti laisvu nuo mokslo ar studijų laiku, todėl daugeliui darbdavių geriau įdarbinti visą laiką galinčius dirbti žmones. Jauni žmonės, galintys dirbti visą dieną laikomi turintys per mažai darbo patirties“);
- *darbdavių nenoras priimti darbuotojų be patirties* („Darbo vietų stoka bei darbdavių nenoras priimti darbuotojų be patirties“, „Dabar arba gauti sunku net didžiuosiuose prekybos centruose. Daug bedarbių yra tarp aukštąsias mokyklas baigusio jaunimo,

nes jose per mažai dėmesio skiriama bendradarbiavimui su būsimaisiais darbdaviais, o jie nelinkę priimti darbuotojų be praktinių įgūdžių, patirties“);

- „savų“ *įdarbinimas* („Dirba visi savi, jaunimas turi iš vis mažai šansų, tik per pažintis“);
- *per aukšti reikalavimai* („Mažai darbo vietų, labai aukšti reikalavimai“);
- *mažas atlyginimas* („Mažas atlyginimas, mažai darbo vietų“).

Jaunuoliai *situaciją, susijusią su darbu siūlo gerinti* šiomis kryptimis: darbo vietų didinimas, darbo sąlygų gerinimas, jaunimo aktyvinimas, situacijos tyrimai, (3.3.2. lentelė).

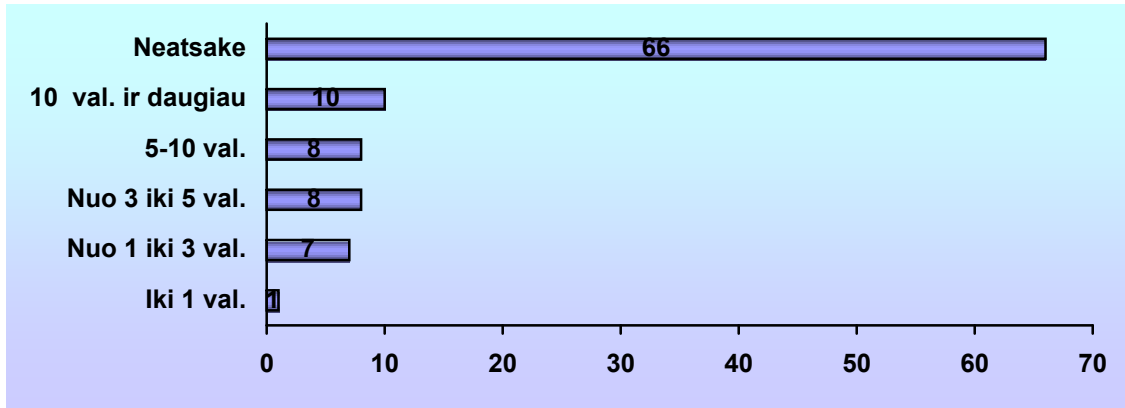
3.3.2. lentelė. Situacijos, susijusios su darbu gerinimo galimybės (19-29 metų jaunimo nuomonė)

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Jaunimo koordinatoriai	<Pirmiausia stengčiausi surasti žmones, galinčius dirbti su jaunimu, o ne užsiimti vidinėmis intrigomis>
Darbo vietų didinimas	<pasirūpinčiau, kad daugėtų darbo vietų jaunimui>, <Sukurčiau naujų darbo vietų, siųsčiau į apmokymus, kursus, suteikčiau praktiką>
Jaunimo aktyvinimas	<Skatinti jaunimą labiau dalyvauti pilietiniame šalies gyvenime. Per savanorišką veiklą išreikšti savo idėjas, pažiūras ir pan.>
Darbo sąlygų gerinimas	<Rengčiau susirinkimus, bandyčiau pagerinti darbo sąlygas>, <Visų pirma pasirūpinčiau, kad galėtų įsidarbinti ne tik darbo patirtį ar pažintis turintys žmonės, bet ir „žalias“ jaunimas>, <Suteikčiau galimybę įsidarbinti tiems, kurie neturi patirties>
Jaunimo padėties tyrimai	<Atlikčiau apklausą kokio darbo nori jaunimas, kas jiems aktualu; rajono darbdavius skatinčiau palankiau žiūrėti į jauną žmogų>, <Reklamavimas>

19-29 metų jaunimo elgsenos raiška nukreipta *į darbo vietų didinimą* („pasirūpinčiau, kad daugėtų darbo vietų jaunimui“, „Sukurčiau naujų darbo vietų, siųsčiau į apmokymus, kursus, suteikčiau praktiką“). Taip pat jaunuoliai *siūlo aktyvinti jaunimą*, nukreipiant jų veiklą į savanorystę („Skatinti jaunimą labiau dalyvauti pilietiniame šalies gyvenime. Per savanorišką veiklą išreikšti savo idėjas, pažiūras ir pan.“). Jaunuoliai neatmeta ir jaunimo padėties tyrimų prasmės („Atlikčiau apklausą, kokio darbo nori jaunimas, kas jiems aktualu; rajono darbdavius skatinčiau palankiau žiūrėti į jauną žmogų“). Taip pat jie norėtų, kad būtų sudarytos *palankesnės darbo sąlygos* („Rengčiau susirinkimus, bandyčiau pagerinti darbo sąlygas“, „Visų pirma pasirūpinčiau, kad galėtų įsidarbinti ne tik darbo patirtį ar pažintis turintys žmonės, bet ir „žalias“ jaunimas“, „Suteikčiau galimybę įsidarbinti tiems, kurie neturi patirties“). Jiems svarbu, kad jaunimas turėtų galimybę be patirties įsidarbinti.

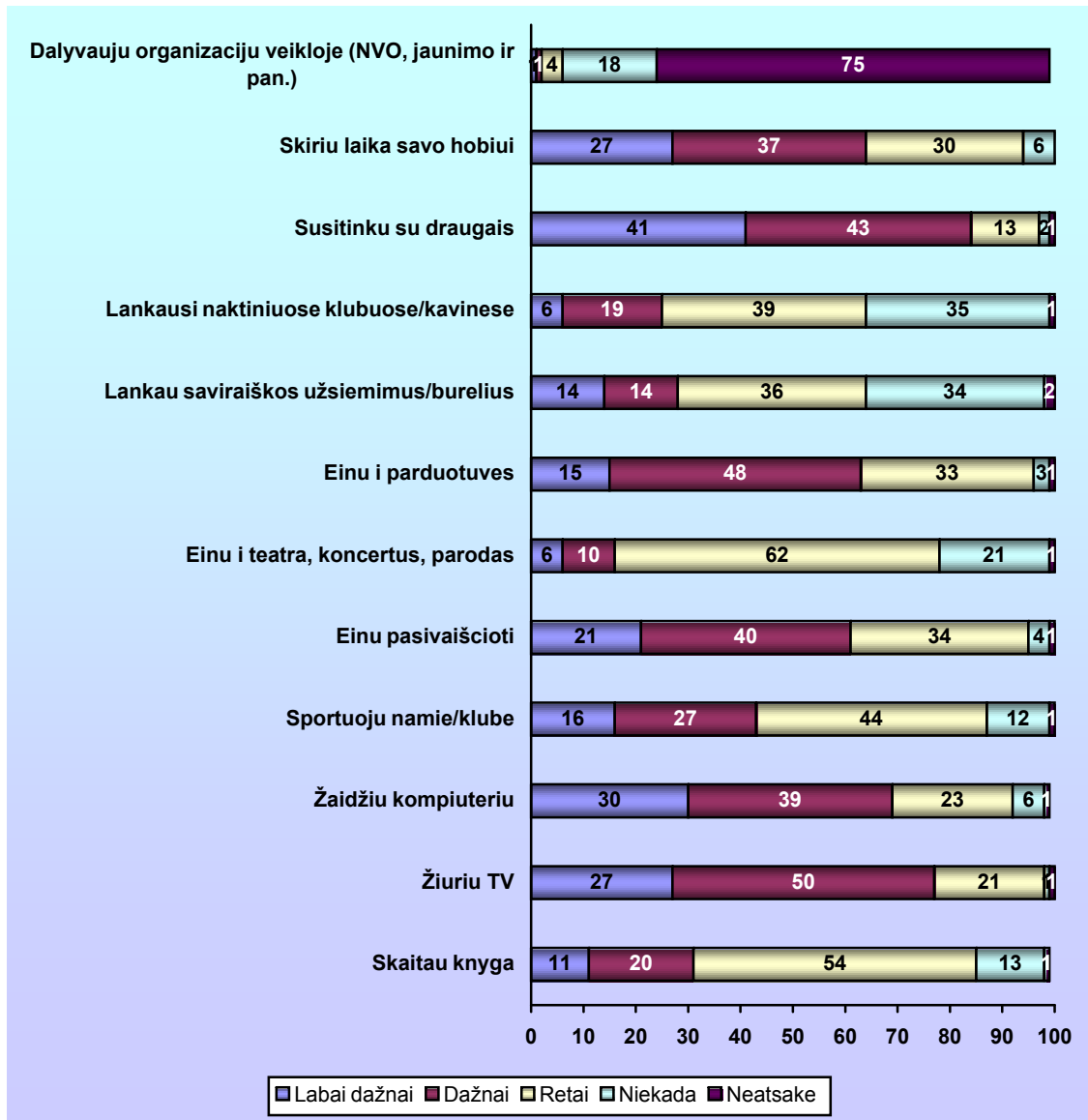
3.4. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip leidžia laisvalaikį, ar yra patenkintas savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

3.4.1. pav. Laikas skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc.)

Tyrimo rezultatai rodo (3.4.1. pav.), kad dažniausiai (10 proc.) respondentai vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui gali skirti 10 val. ir daugiau. Tuo tarpu daugiau nei pusė (66 proc.) apklaustųjų nesugebėjo įvertinti, kiek laiko vidutiniškai skiria laisvalaikiui.

3.4.2. pav. Laisvalaikio leidimo formos (proc.)

Tyrimu siekta išsiaiškinti pačias populiariausias jaunimo laisvalaikio leidimo formas (3.4.2. pav.). Nustatyta, kad dažniausia vis tik laisvalaikis skiriamas susitikimams su draugais - *labai dažnai* nurodė 41 proc. ir *dažnai* – 43 proc., TV žiūrėjimui - *labai dažnai* - 27 proc. ir *dažnai* 50 proc., ir žaidimais kompiuteriu: *labai dažnai* - 30 proc., *dažnai* - 39 proc. Retai, jaunimas skaito knygas – 31 proc., ir rečiausiai - 16 proc. eina į teatrą, parodas ar koncertus.

Nustatyta, kad merginos (48 proc.) dažniau nei vaikinai skaito knygas ($\chi^2= 75,907$, $df= 8$, $p=0,000$) ir eina į teatrus, parodas ar koncertus ($\chi^2= 42,973$, $df=8$, $p=0,000$). Tuo tarpu jaunimas, gyvenantis mieste, dažniau nei jaunimas gyvenantis kaime žaidžia kompiuterinius žaidimus ($\chi^2= 17,084$, $df=8$, $p=0,029$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, nustatyta, kad 19-29 metų jaunuoliams ***Kelmėje trūksta laisvalaikio praleidimo veiklų: kultūros renginių, saviugdos galimybių, diskotekų ir pan.*** (3.4.1. lentelė):

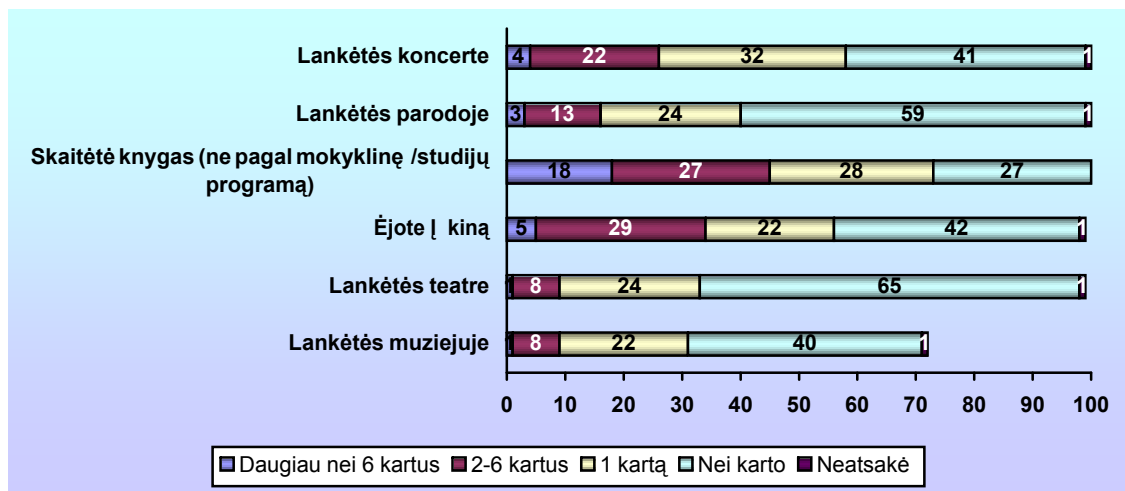
3.4.1. lentelė. Jaunimui trūkstamos veiklos (19-29 metų jaunuoliai)

Kategorija	Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Laisvalaikis	Kultūros renginiai	<Per mažai galimybių turiningam laisvalaikio praleidimui, kultūros renginių>, <Į vairių renginių, pasilinksminimui skirtų vietų>
	Saviugda	< Per mažai galimybių saviugdai>
	Šokiai	<Trūksta geros šokių studijos, ledo arenos>, <Šokių, teatro>, <šokių būrelių>
	Klubai	<trūksta naktinių klubų ir boulingo, biliardo salių>
	Organizacijų veikla	<Visuomeninių organizacijų, aktyvios veiklos
Aplinka	Parkai	<Trūksta sutvarkytų parkų, kuriuose saugiai būtų galima leisti laisvalaikį>

Daugiau nei pusė tiriamųjų atsakė, kad jiems netrūksta jokių veiklų.

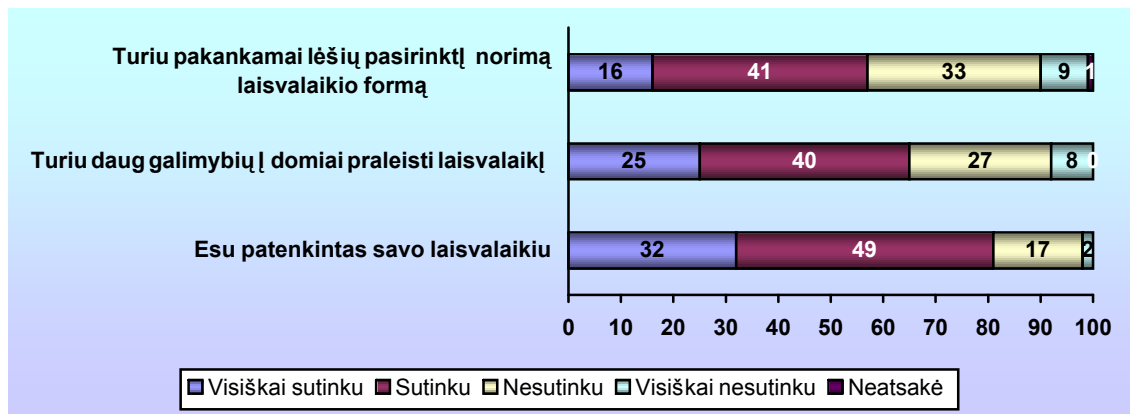
Apibendrinus 14-18 metų jaunuolių pasisakymus, galima teigti, kad jų rajone/mieste jiems trūksta: renginių- sporto, muzikos, šokių, dailės ir rankdarbių būrelių varžybų bei darbo.

Siekiant sužinoti tiksliau kiek jauni žmonės dėmesio ir laiko skiria kultūrinei veiklai, atskirai buvo klausiama apie apsilankymus muziejuje, teatre, kine, parodoje ir pan. per paskutinius 6 mėnesius.

3.4.3. pav. Kultūrinė veikla per pastaruosius 6 mėnesius (proc.)

Nustatyta (3.4.3. pav.), kad dažniausiai yra skaitomos knygos (18 proc.) ir lankomasi kine (5 proc.). Rečiausiai lankomasi parodose (3 proc.) ir koncertuose (4 proc.).

3.4.4. pav. Laisvalaikio galimybių subjektyvūs vertinimai ir pasitenkinimas laisvalaikiu (proc.)

Nustatyta (3.4.4. pav.), kad didžioji dauguma (81 proc.) respondentų patenkinti savo laisvalaikiu ir dauguma (65 proc.) mano, kad turi daug galimybių į domiai leisti laisvalaikį bei turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą – (57 proc.).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, nustatyta, kad 19-29 metų jaunuoliai **negali efektyviau išnaudoti savo laisvalaikio**, nes: aktualios draugų („Mažas draugų skaičius“), laiko stoka problemos („Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka“), finansinės problemos („Pinigų stygius, kadangi reikia važiuoti į kitą, didesnį miestą, kur yra įdomesnių pramogų, o tai kainuoja daug pinigų“, „Dėl pinigų trūkumo“), mieste nesančios aktyvios veiklos, kurios tenkintų jų poreikius“), per didelis užimtumas („Per didelis mokslo krūvis, per mažai laisvo laiko“) (3.4.2. lentelė).

3.4.2. lentelė. Priežastys dėl ko jaunuoliai negali efektyviau išnaudoti laisvalaikio

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
19-29 metų jaunuolių nuomonė	
Draugai	<Mažas draugų skaičius>
Renginiai	<Itin mažai mano interesus atitinkančių renginių, užsiėmimų ir pan.>
Laiko stoka	<Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka)>
Lėšų stygius	<dėl lėšų stygiaus>, <Dėl pinigų trūkumo> (9), <Pinigų stygius, kadangi reikia važiuoti į kitą, didesnį miestą, kur yra įdomesnių pramogų, o tai kainuoja daug pinigų>
Užimtumas	< Per didelis mokslo krūvis, per mažai laisvo laiko>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Didelis užimtumas	<Šiokiadieniais visai neturiu laisvalaikio, nes lankau krepšinio ir muzikos mokyklą>
Didelis krūvis mokykloje	<Dėl namų darbų didžiulio krūvio>

14-18 metų jaunimas įvardijo priežastis dėl kurių negali efektyviai išnaudoti laisvalaikio. Daugiausiai priežastys apėmė veiksnius, susijusius su mokykla bei dideliu užimtumu.

19-29 metų jaunuoliai įvardija ir priemones, kaip galima būtų šalinti tas priežastis, kurios neleidžia efektyviau išnaudoti jų laisvalaikio (3.4.3 lentelė).

3.4.3 lentelė. Priemonės, skirtos šalinti priešastis, kurios neleidžia efektyviau išnaudoti jaunimo laisvalaikio (19-29 metų jaunuolių nuomonė)

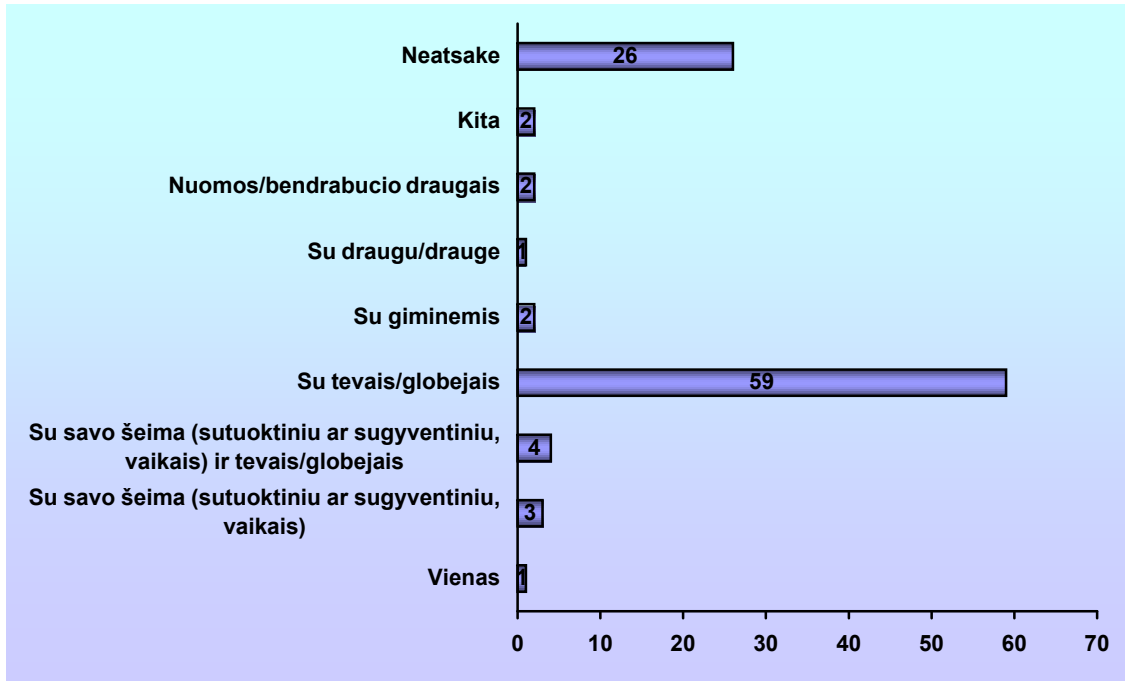
Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Draugai	<Susirasti daugiau draugų>,
Renginiai	<Labiau orientuotis į jaunimą, baigusį vidurines mokyklas, nes dauguma siūlomos veiklos, renginių yra skirta moksleiviams>
Finansai	< Ieškotis darbo, arba galėtų būti rengiami nemokami įv. vakarai>, <Sugalvoti įkurti daugiau pramogų savam mieste, kad nereikėtų važiuoti kitur. Taip pat studentams ir mokiniams daryti didesnes nuolaidas>
Laikas	<Labiau planuoti laiką>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Mažinti krūvį mokykloje	<Užduoti mažiau namų darbų ir stengtis susitvarkyti asmenines bėdas>, <Palengvinti mokymo programas>, <Galėtų mokykloje užduoti mažiau namų darbų ir rengti įvairius būrelius bei renginius>
Tobulinti neformalų ugdymą	<Į steigti daugiau būrelių>, <rengti įvairius būrelius bei renginius>

19-29 metų jaunuolių siūlymai susiję su: draugais; renginių įvairovės didinimu; laiko vadyba; finansinių problemų sprendimu.

14-18 metų jaunuoliai siūlo mažinti krūvį mokykloje: namų darbų mažinimas, mokymo programų lengvinimas. Taip pat siūlo tobulinti neformalų ugdymą didinant būrelių skaičių bei plečiant jų įvairovę.

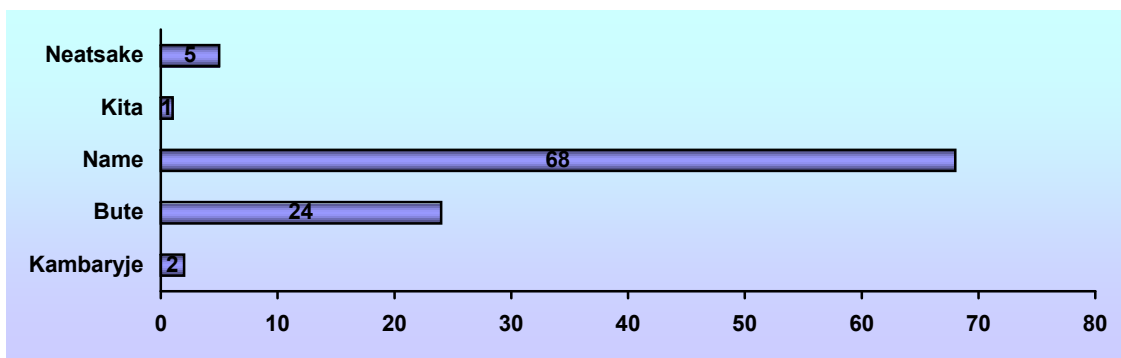
3.5. Gyvenimo sąlygos

Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. **Būsto sąlygos** apibūdinamos trim rodikliais, pirmas, su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais, antras, kokiomis sąlygomis gyvena, t.y., kambaryje, bute ar name, trečias, kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. **Materialinė padėtis** apibūdinama trim rodikliais, pirmas, pajamų šaltiniai, antras, kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui atskaičiavus mokesčius, trečias, paskolos turėjimas ar neturėjimas. **Būsto saugumo** rodiklis.

3.5.1. pav. Gyvena kartu su (proc.)

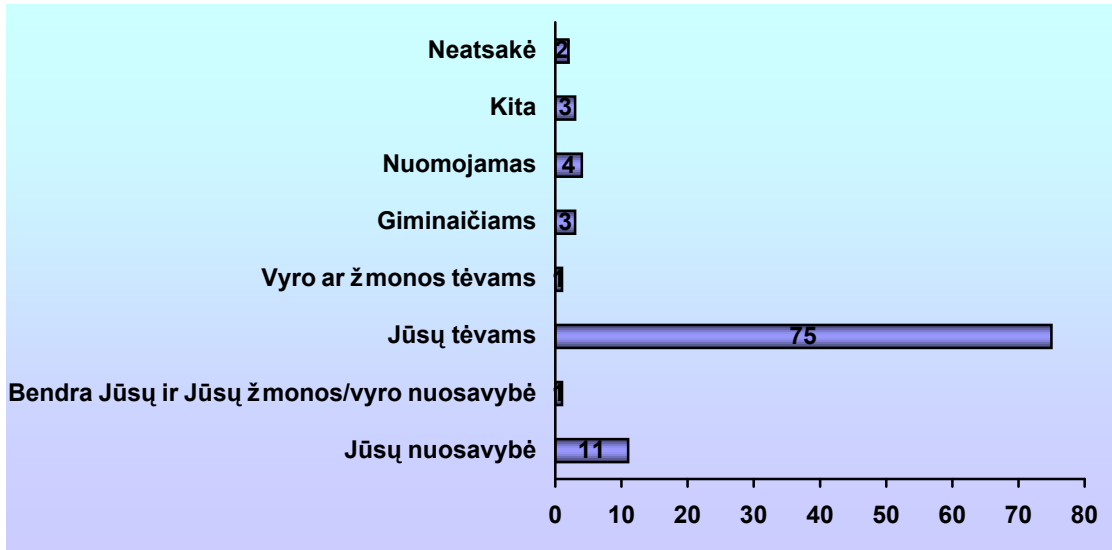
Tyrimu siekta išsiaiškinti su kuo gyvena tyrime dalyvavę respondentai (3.5.1. pav.). Paaiškėjo, kad daugiau nei pusė (59 proc.) tiriamųjų gyveno su tėvais/globėjais, kitų atsakymų pasiskirstymas nėra labai ryškus: 4 proc. apklaustųjų nurodė, kad gyvena su savo šeima (su savo sutuoktiniu ir tėvais/globėjais), 3 proc.- su savo šeima (savo sutuoktiniu ir vaikais), tuo tarpu trečdalis respondentų į šį klausimą neatsakė.

3.5.2. pav. Būstas kuriame gyvena (proc.)

Dauguma (68 proc.) respondentų (3.5.2. pav.) gyveno name, 24 proc. - būte ir tik 2 proc. kambaryje.

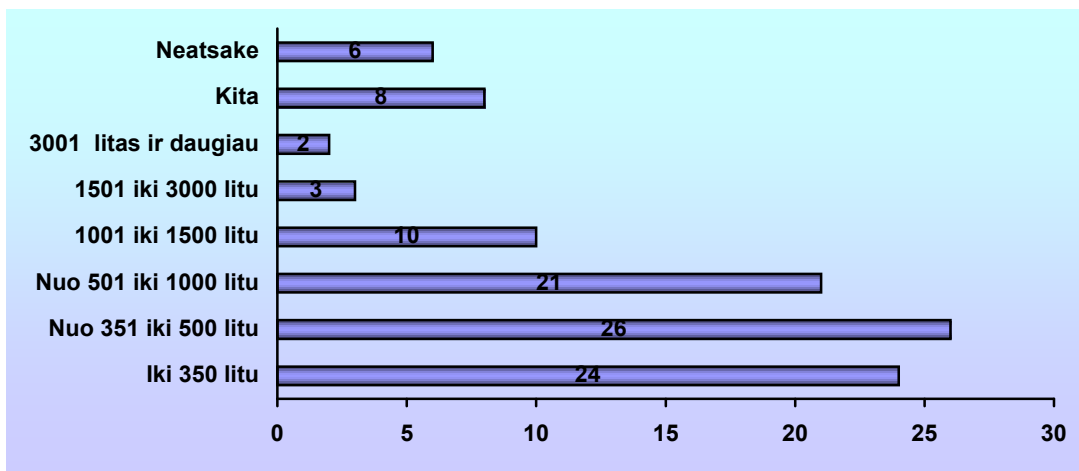
Gyvenamas būstas priklauso (yra susijęs) nuo to, su kuo tiriamieji gyvena tiriamieji (Pearson koreliacijos koeficientas=0,166, p=0,01).

3.5.3. pav. Būsto nuosavybė (proc.)

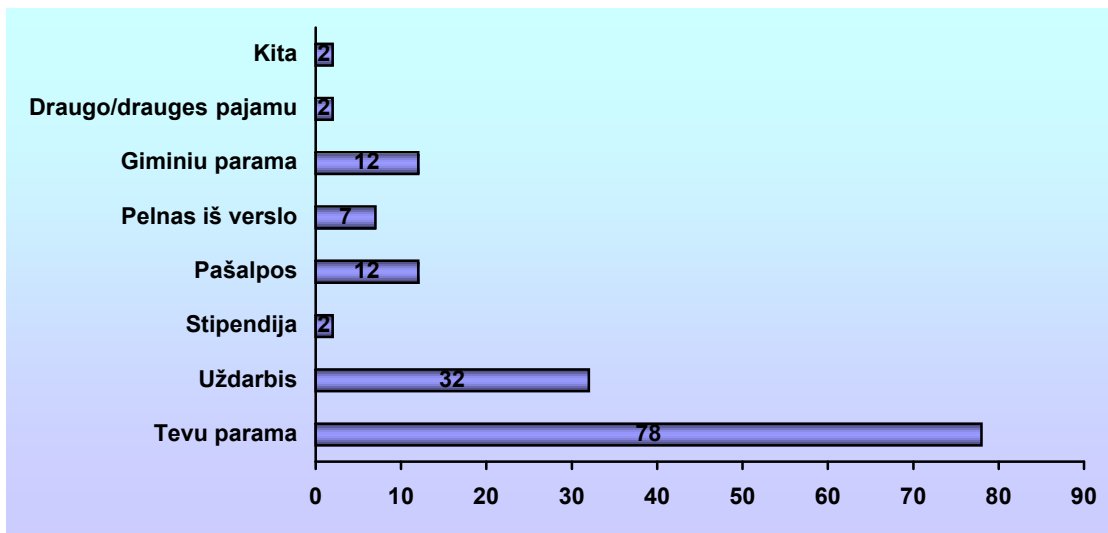
Tyrimo duomenų analizė parodė (3.5.3. pav.), kad daugiau nei pusė (75 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad būstas priklausė tėvams, 11 proc. apklaustųjų teigia, kad tai jų nuosavybė, rečiausiai būstas priklauso giminaičiams – (3 proc.) ir vyro ar žmonos tėvams (1 proc.).

Tiriamųjų buvo prašoma nurodyti pajamų tenkančių vienam šeimos nariui grupę, kurios apskaičiuojamos sudėjus visas jo ir jo šeimos narių pajamas po mokesčių ir padalinus jas iš šeimos narių skaičiaus (3.5.4. pav.).

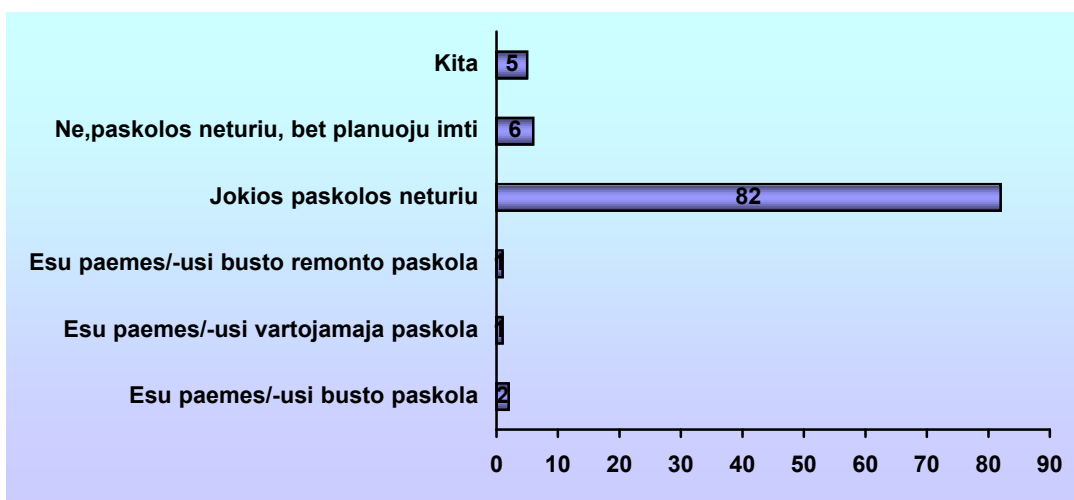
3.5.4. pav. Pajamos tenkančios vienam šeimos nariui (proc.)

Paaikškėjo, kad beveik trečdalis (26 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nuo 351 Lt. Iki 500 Lt., ir 24 proc., kad pajamos siekia iki 350 Lt. Vadinasi, galima kelti prielaidą, kad beveik pusė tiriamųjų gyvena ant skurdo ribos.

3.5.5. pav. Pajamų šaltiniai (proc.)

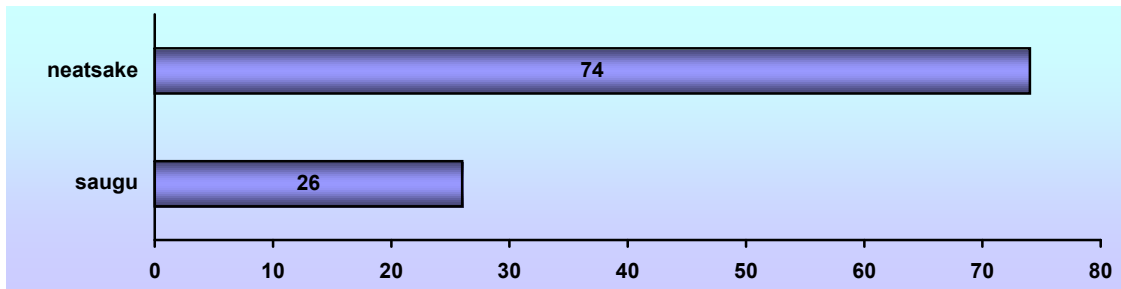
Tyrimo duomenų analizė parodė (3.5.5. pav.), kad daugiau nei pusė (78 proc.) tiriamųjų buvo finansiškai remiami tėvų, trečdalis (32 proc.) - turėjo darbinių pajamų, 12 proc. gavo pašalpas ar giminių paramą ir 2 proc. respondentų pajamų šaltinis – stipendija.

3.5.6. pav. Turimos paskolos (proc.)

Nustatyta (3.5.6. pav.), kad didžioji dalis (82 proc.) tiriamųjų neturėjo paėmę paskolas, 4 proc. turėjo paskolų; 6 proc. planavo paimti paskolą artimiausioje ateityje.

Būsto saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie įvairius įvykius gyvenamoje vietoje įvykusius per paskutines 30 dienų, galėjusius pakenkti jų namų saugumui, pvz., muštynės, alkoholio, narkotikų vartojimą ir pan. Būsto saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 8 reiškia nesaugius namus ir didelį pavojų jame gyvenantiems, o 24 visiškai saugius namus, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugiau namuose gyventi.

3.5.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gyvenamos vietos saugumo rodiklį (proc.)

Duomenų analizė parodė (3.5.7. pav.), kad trečdalis (26 proc.) respondentų gyvena saugioje aplinkoje. Tai reiškia, kad per paskutines 30 dienų neteko pamatyti arba patirti smurto.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams svarbiausi veiksniai, lemiantys **gerų gyvenimo sąlygų užtikrinimą** apima:

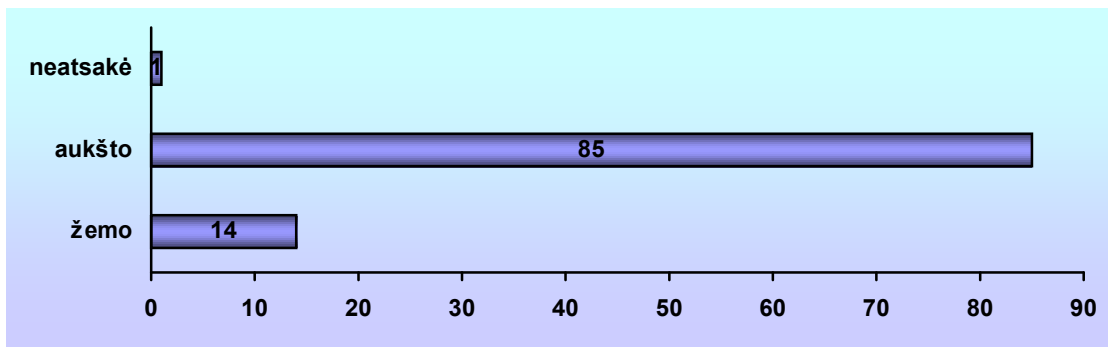
- darbą („Darbo buvimas“, „Darbas, už kurį mokėtų padorų atlyginimą“);
- šeimą
- nuosavo būsto turėjimą;
- finansus („Būtų melas, jei sakytume, kad šiais sunkiais laikais pinigai neprisidėtų prie gyvenimo sąlygų gerinimo“);
- sveikatos apsaugą („gera sveikatos apsauga“);
- išsilavinimą
- sąžiningumą

3.6. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai, tai politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimas savanoriškoje ir nevyriausybinų organizacijų veikloje. Tyrime yra rodikliai skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui matuoti, taip pat rodikliai skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą. Toliau keletas rodiklių atspindinčių jaunuolių nuostatas į politiką, politikus ir pilietiškumo visuomenėje lygį. Dalyvavimo visuomeninėje veikloje motyvus.

3.6.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

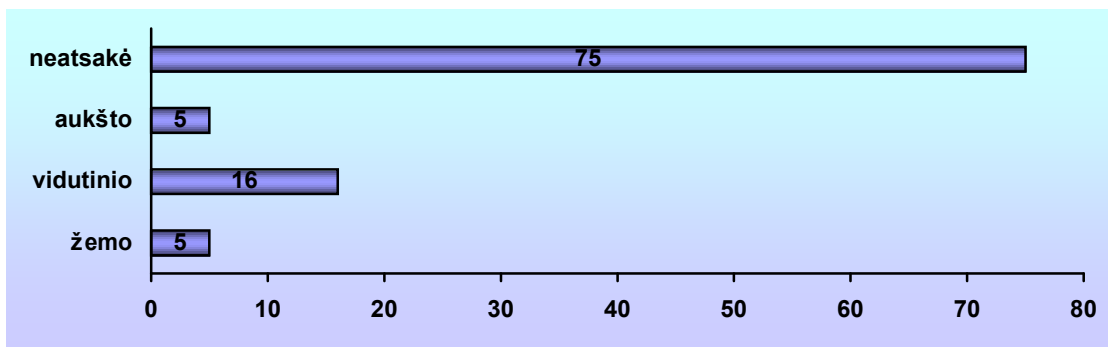
Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8. Kur 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia visišką aktyvumą.

3.6.1.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)

Rezultatų pasiskirstymas rodo (3.6.1.1. pav.), beveik visi tyrime dalyvavę respondentai rodo aukštą politinį – pilietinį aktyvumą. Dauguma tiriamųjų dalyvavo keliuose politinį-pilietinį aktyvumą realizuojančiuose/patvirtinančiuose veiklose.

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolių supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20. Kur 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo mažesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, mažesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais.

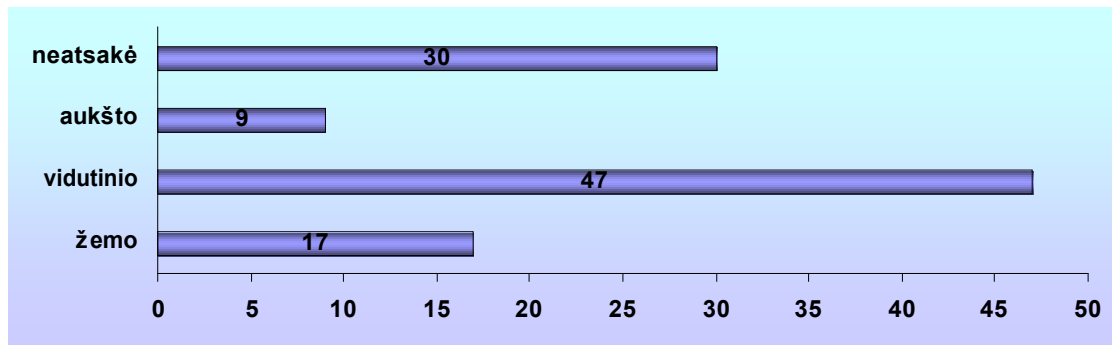

3.6.1.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)

Paaiškėjo (3.6.1.2. pav.), kad 5 proc. tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nesijaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinami domėtis šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis. Šis rodiklis yra susijęs su jaunuolių politiniu-pilietiniu aktyvumu, kuo jaunuolio aplinkoje yra daugiau politinio-pilietinio aktyvumo, tuo politiškai-pilietiškai aktyvesnis yra ir pats jaunuolis (Pearson koreliacijos koeficientas =0,651, p=0,01).

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo

24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir atvirkščiai.

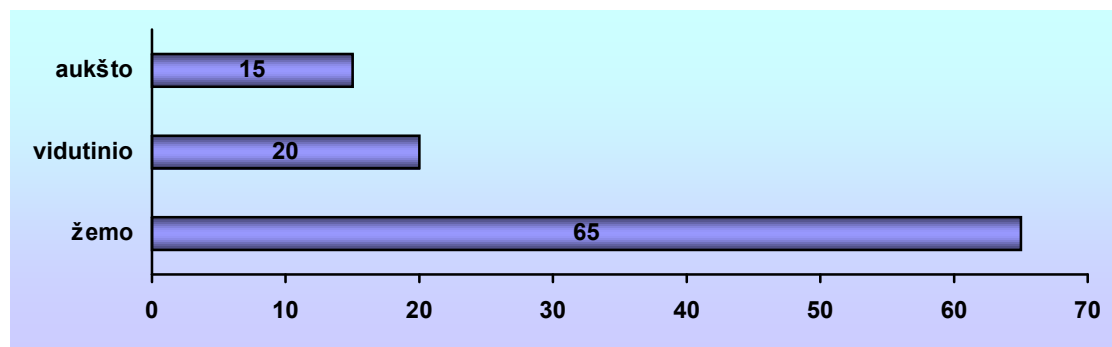

3.6.1.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc.)

Nustatyta (3.6.1.3. pav.), kad labai negatyvų požiūrį į politikus ir politiką atskleidė 9 proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių. Rasta sąsaja tarp požiūrio į politiką negatyvumo ir politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių (Pearson koreliacijos koeficientas=0,655, p=0,01).

3.6.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis.

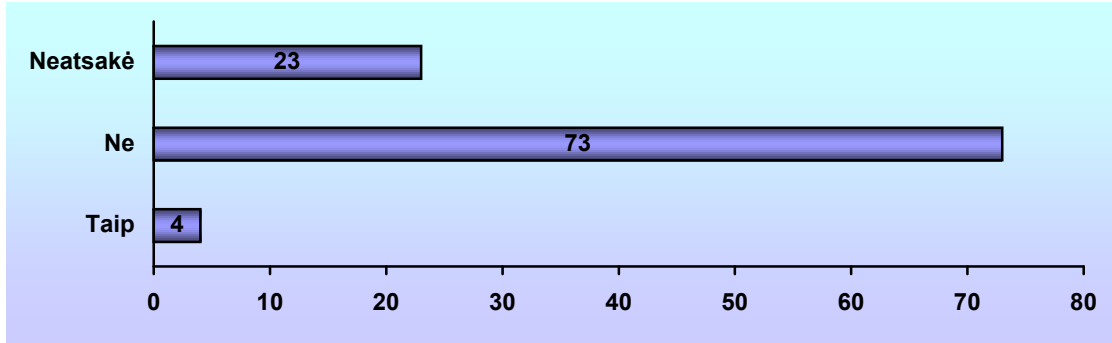

3.6.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

Tyrimu nustatyta (3.6.2.1. pav.), kad didesnę pusę (65 proc.) tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą-labdaringumą, nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų,

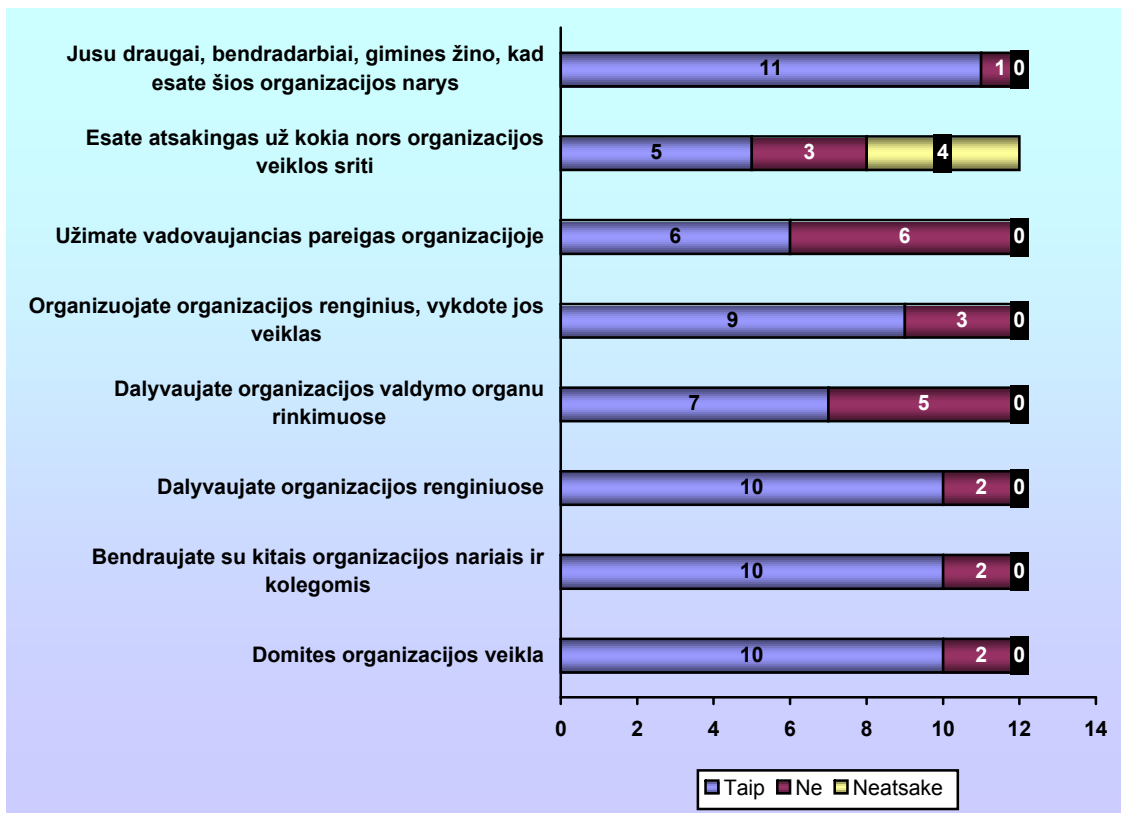
nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą.

Tai patvirtina ir kitas rodiklis, matuojantis kiek jaunimo dalyvauja nevyriausybinių organizacijų veikloje (3.6.2.2. pav.).

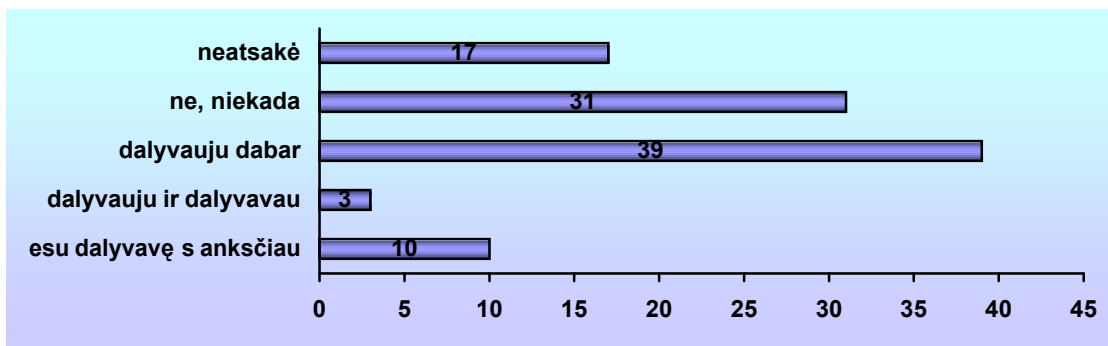
3.6.2.2. pav. Narystė nevyriausybinesse jaunimo organizacijose (proc.)

Paaiškėjo, kad tikrai (4 proc.) tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybiniams jaunimo organizacijoms.

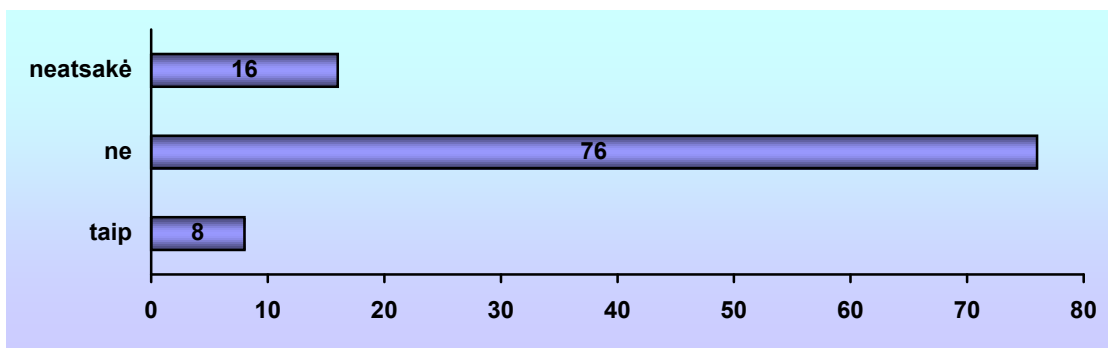
3.6.2.3. pav. Dalyvavimo nevyriausybinių organizacijų veikloje aspektai (proc., N=12)

Duomenų analizė parodė (3.6.2.3. pav.), kad dauguma tyrime dalyvavusių jaunuolių priklausančių jaunimo nevyriausybinėms organizacijoms buvo aktyvūs jų nariai, apie 68 proc. jų dalyvavo valdymo organų rinkimuose, organizavo renginius ir veiklas, užėmė organizacijoje vadovaujančias pareigas arba buvo atsakingi už kurią nors organizacijos veiklą

3.6.2.4. pav. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje (proc.)

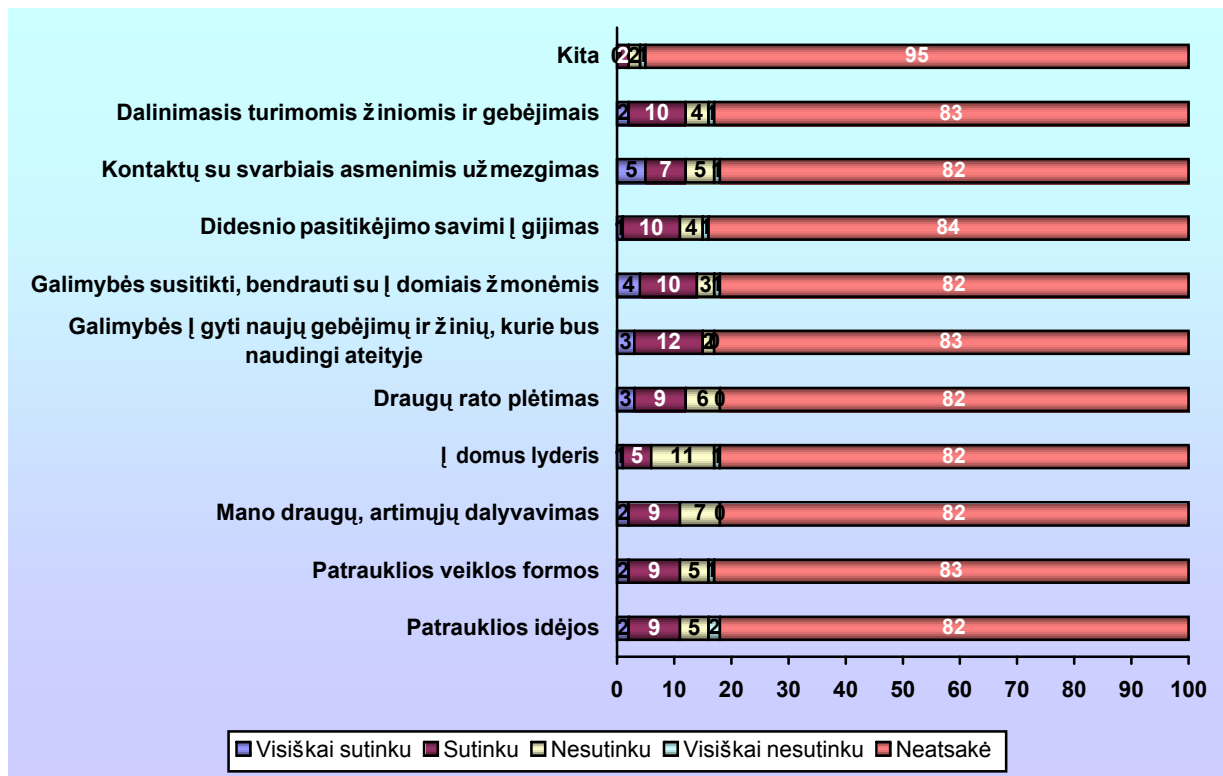
Tyrimu norėta sužinoti ar jaunimas dalyvauja savanoriškoje veikloje (3.6.2.4. pav.). Paaiškėjo, kad pusė (52 proc.) tiriamųjų tyrimo metu arba anksčiau yra dalyvavę savanoriškoje veikloje.

3.6.2.5. pav. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc.)

Nustatyta (3.6.2.5. pav.), kad tik 8 proc. tiriamųjų pripažino priklausantys vienai kuriai neformaliai grupei ar stiliui, pvz., reperiams, baikeriams, kotams, emo ir pan.).

Tiriamųjų (N=181), dalyvaujančių nevyriausybinių organizacijų savanoriškoje veikloje ir priklausančių neformalioms grupėms buvo prašoma nurodyti dalyvavimo motyvus (3.6.2.6. pav.).

3.6.2.6. pav. Pilietinėje veikloje dalyvauti skatinantys motyvai (proc.)

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad tik dešimtadalis respondentų įvertino pilietinėje veikloje dalyvauti skatinančius motyvus. Pastebėta, kad dažniausiai respondentus žavi galimybė įgyti naujų draugų – (15 proc.), galimybė bendrauti su įdomiais žmonėmis – (14 proc.), kiek rečiau: patrauklios idėjos – (11 proc.), patrauklios veiklos formos – (11 proc.), draugų dalyvavimas – (11 proc.), rečiausiai: įdomus lyderis – (6 proc.).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **savo miestui/rajonui kaip piliečiai** norėtų:

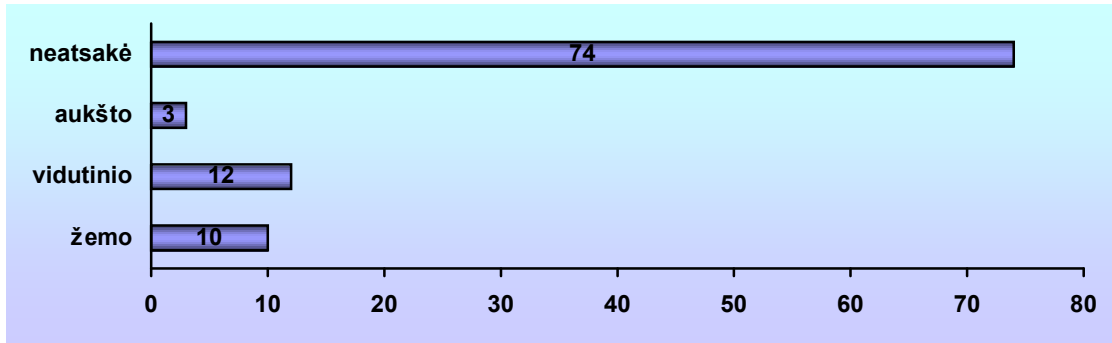
- sumažinti nusikalstamumą;
- dirbti naudingą darbą;
- sukurti darbo vietas jaunimui;
- viešinti gražiausias vietas;
- pakelti kultūros lygį;
- tvarkyti aplinką (rinkti šiukšles, apšviesti gatves).

14-18 metų jaunuoliai savo miestui/rajonui kaip piliečiai norėtų:

- išvalyti ir sutvarkyti centrinį miesto parką;
- įrengti dviračių takus;
- atgaivinti kultūros namus;
- pastatyti futbolo aikštę.

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą NVO

veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

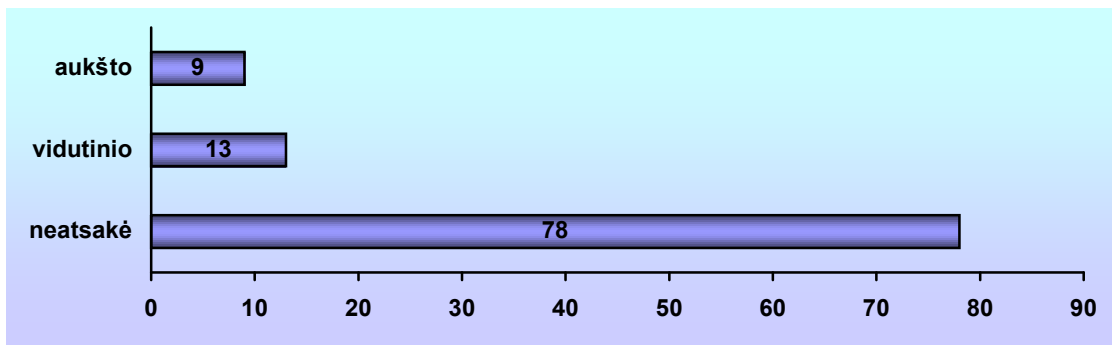

3.6.2.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

Nustatyta (3.6.2.7. pav.), kad tiriamųjų aplinka pasižymi silpnu pilietiniu aktyvumu ir dalyvavimu labdaringoje veikloje, net ketvirtadalio (22 proc.) tiriamųjų aplinka pagal šį rodiklį buvo įvertinta žemai arba vidutiniškai ir tik 3 proc. – aukštai. Net 72 proc. apklaustųjų neatskleidė savo patyrimo. Nustatytos sąsajos tarp aplinkos ir pačių tiriamųjų pilietiškumo ir labdaringumo rodiklių. Kuo daugiau pilietiškumo ir labdaringumo apraiškų yra jaunuolių aplinkoje, tėvų ir draugų elgesyje, tuo daugiau jų yra ir pačių jaunuolių elgesyje (Pearson koreliacijos koeficientas=0,575, p=0,01).

Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą o 7 – aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

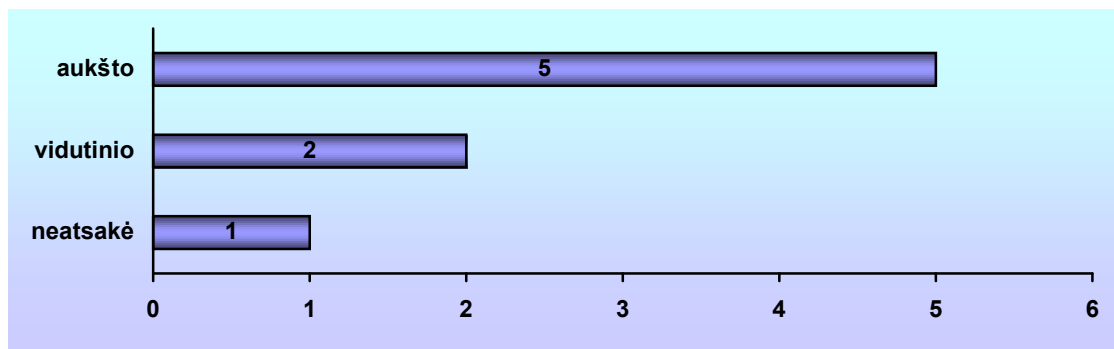
*

3.6.2.8. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc.)

Tyrimė dalyvavusių (N=270) moksleivių, tyrimo rezultatai rodo (3.6.2.8. pav.), kad moksleiviai yra ganėtinai pasyvūs mokinių savivaldos veikloje, aukštas rodiklis būdingas 9 proc. respondentų o vidutinis – 13 proc.

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 32 iki 8. Kur 32 reiškia žemą o 8 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.6.2.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (N=8)

Paaiškėjo (3.6.2.9. pav.), kad tyrimė dalyvavę studentai (N=7) rodė, aukštą ir vidutinį aktyvumą studentų savivaldoje.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų **jaunuolių aktyvumą** lemia:

- motyvacija daryti gerus darbus („nes noriu padaryti ką nors gero savo miestui, mokyklai“);
- naujos pažintys („Aktyvi, nes man patinka, įdomu, susirandu draugų“);
- asmeninis tobulėjimas („Aš esu gan aktyvi. Nuo 6 metų dainuoju ir mokausi groti gitara. Kuriu eilėraščius, dainas, piešiu paveikslus. Dažnai dalyvauju muzikos konkursuose ir renginiuose. Stengiuosi pasirodyti visur kur tik galima pagal savo galimybes“);
- draugai („Aš esu ir toks ir toks. Priklausau, koks tai renginys. Ar jo tema ar idėja yra man aktuali. Bet kartais einu tam, kad palaikyti draugams kompaniją“).

Neaktyvumą lemia laiko trūkumas („Neaktyvus, nes dažniausiai stinga laiko“).

19-29 metų jaunuolių **neaktyvumą** lemia: *menkas renginių pasirinkimas* („Maža patrauklių renginių“, „Rajone per mažai veiklos sferų, orientuotų į jaunimo užimtumą be to be kaimo bendruomenių kai kuriose gyvenvietėse kitos veiklos nėra“), *nusivylimas valdžia* („Neaktyvus – nusivylusi valdžia“), *laiko stoka* („Turiu mažai laisvo laiko“, „Nėra pakankamai laisvo laiko“).

Aktyvumą skatina pilietinės akcijos („Dalyvauju pilietinėse akcijose“), *asmeninė nuostata* („Tai lemia noras būti aktyviu. Žmogus pastoviai turi padėti ir stengtis atrasti kažką naujo

ties savyje, ties aplinkoje“), *aukštoji mokykla, žiniasklaida* (Skatina universiteto bendruomenę, žiniasklaidos priemones“), *patirties įgijimas* („Turiu mažai laisvo laiko, bet kai turiu jo, tai stengiuosi kur nors sudalyvauti, nes tai prablaško, padeda atitrūkti nuo mokslų, įgauti patirties“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų aktyvumą lemia šios priemonės:

- *reklama* („Daugiau reklamos“, „Reikėtų galbūt stipresnės propagandos. Į vairesniais būdais skatinti jaunimą dalyvauti visuomeniniame šalies gyvenime“, „Reikia efektyvesnės reklamos, kad tai labiau patrauktų jų dėmesį (galbūt)“, „Daugiau kalbėti su jaunimu, teikti jam žodinę reklamą o ne plakatuose, nes dauguma reklaminius stendus ignoroja“);
- *jaunimo politikos įgyvendinimas* („Iš esmės suformuoti jaunimo politiką rajone, atrasti aktyvesnius ir kompetentingus žmones bei pakeisti požiūrį į esamas programas“);
- *vyriausybės pozicija* („Vyriausybė pati pirmiausia turėtų tapti pilietiškai aktyvi ir būti pavyzdys jaunajai kartai“);
- *būrelių steigimas* („Kad būtų koks būrelis „Jaunieji politikai““);
- *skatinimas* („Skatinti prizais, sudominti vaizdine medžiaga“, „Juos skatinti, intriguojančiai kviesti“);
- *įtraukimas į veiklą* („Bandyti įvairiai juos patraukti, įrodyti, kad jų pastangos duos naudos“, „Juos skatinti, intriguojančiai kviesti“).

14-18 metų aktyvumą lemia šios priemonės:

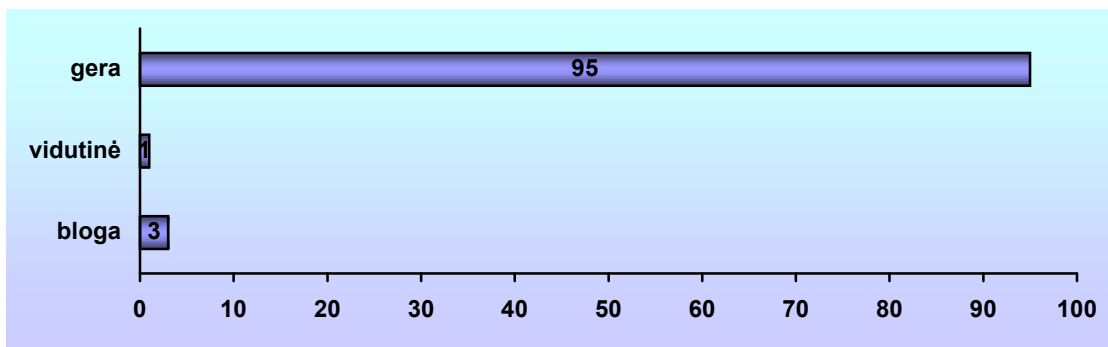
- *ugdymas nuo mažų dienų* („Apie pilietiškumą ir ekologiją jau reikėtų kalbėti nuo mažens bei pradinėse klasėse“);
- *renginių įvairovės didinimas* („Daryti įdomius renginius“);
- *motyvavimas* („Moksleivius reikia motyvuoti“);
- *paskatinimas* („Reikia juos sudominti įvairiais prizais. Jeigu žmonės jaustų, kad reikia dėl kažko stengtis, tuomet jie ir sieks tų prizų. Čia tiesiog logika. Juk ir žmonės nori kažką turėti už savo nuopelnus“).

3.7. Fizinė ir psichinė sveikata

Šios srities rodiklius galima išskirti į dvi grupes. Pirmojoje grupėje fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodikliai. Antrojoje grupėje psichinės sveikatos rodikliai: psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikimo. Trečiojoje grupėje lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į abortus, ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką

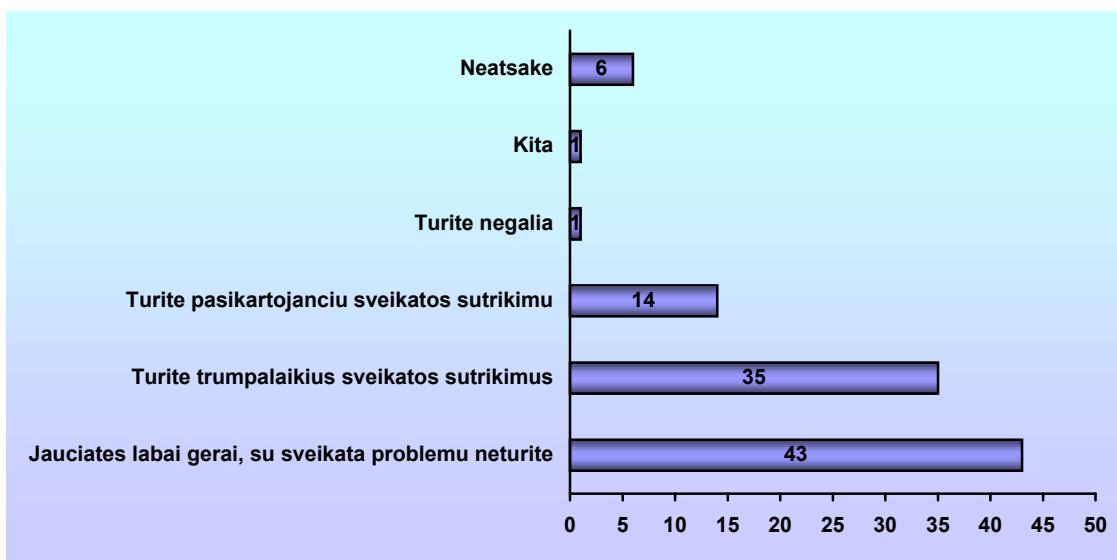
Fizinės savijautos suminių rodiklių sudaro tokie indikatoriai kaip galvos, nugaros, skrandžio skausmai, svaigstanti galva ir apetito trūkumai.

Fizinės savijautos suminį rodiklių sudaro tokie indikatoriai kaip galvos, nugaros, skrandžio skausmai, svaigstanti galva ir apetito trūkumai.

3.7.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc.)

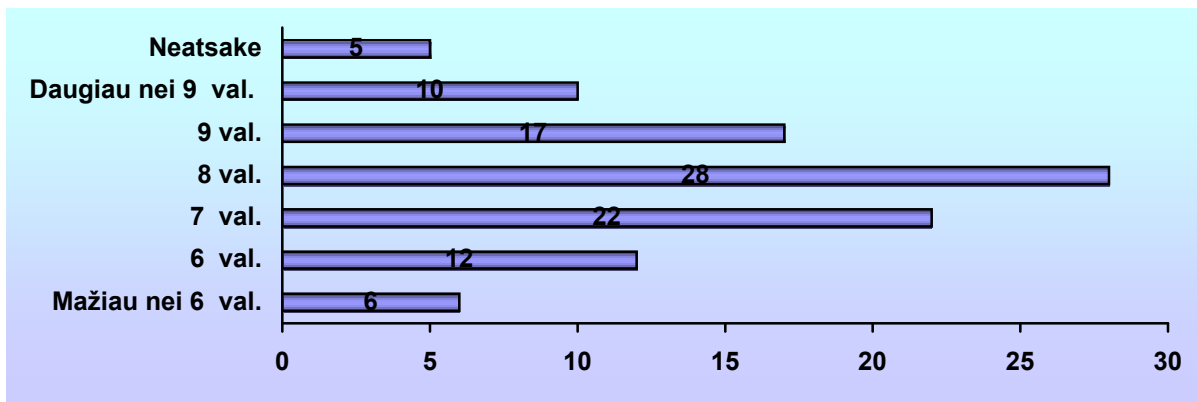
Tyrimo duomenų analizė parodė (3.7.1. pav.), kad pagal fizinius simptomus beveik visų (95 proc.) tyrime dalyvavusių respondentų sveikatos būklę galima apibūdinti kaip gerą, 3 proc. tiriamųjų turi tam tikrą kiekį negalavimų, todėl būklę galima apibūdinti kaip blogą, 1 proc. respondentų yra rizikos grupėje, nes jie turi sveikatos sutrikimų.

3.7.2. pav. Subjektyvus sveikatos būklės vertinimas (proc.)

Nustatyta (3.7.2. pav.), kad beveik pusė (43 proc.) tiriamųjų jautėsi gerai ir sveikatos problemų neturėjo, tik 1 proc. jaunų žmonių nurodė, kad turi negalią. Pastebėta, kad 35 proc. apklaustųjų turėjo trumpalaikius ir 14 proc. pasikartojančius sveikatos sutrikimus.

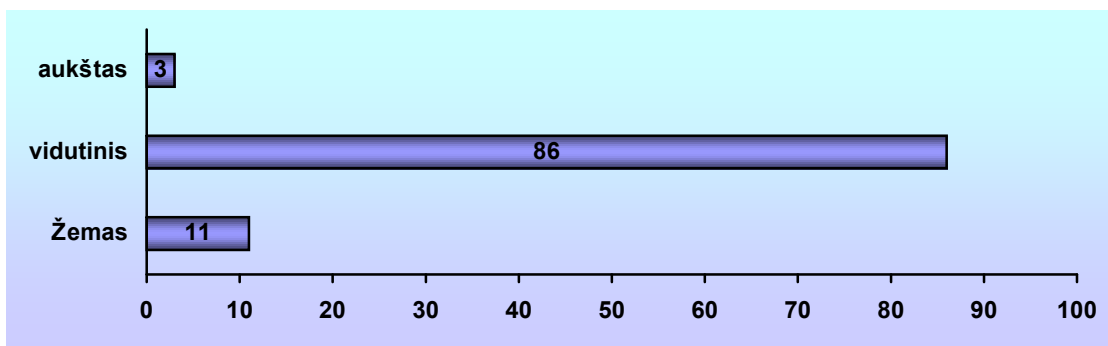
Nebuvo nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo ir fizinės savijautų rodiklių.

3.7.3. pav. Vidutinė miego trukmė per pastarąjį mėnesį (proc.)

Analizuojant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad dažniausiai nurodoma vidutinė miego trukmė yra 8 val. - (28 proc.) ir 7 valandos –(22 proc.), tačiau buvo respondentų (6 proc.), kurie vidutiniškai miegojo 6 ir mažiau valandų per parą (3.7.3. pav.).

Savęs vertinimas, taip pat suminis rodiklis. Tinkamiausias yra realus savęs vertinimas, kai vertinimas atitinka gebėjimus ir pasiekimus, tai sunku nusakyti matuojant vien savęs vertinimą tačiau rizikos grupei galima priskirti tuos, kurie labai žemai ir labai aukštai save vertina. Nes tie kurie turi labai žemą savivertę jaučiasi nepilnaverčiai, neturi pasitikėjimo savimi, o tie, kurie labai aukštai save vertina, priešingai turi per gerą nuomonę apie save ir linkę pervertinti savo jėgas, todėl yra rizikoje būti atstumti bendraamžių.

3.7.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc.)

Nustatyta, kad vidutinė savęs vertinimo rodiklio reikšmė buvo 24. Beveik visiems (86 proc.) respondentams buvo priskirtas vidutinis savęs vertinimo rodiklis, tai reiškia, kad tiriamieji buvo linkę save vertinti tik gerai ir labai gerai, 11 proc. tiriamųjų buvo galima priskirti prie žemos savivertės jaunuolių (3.7.4. pav.).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuolių prastas **požiūris į save**, nes:

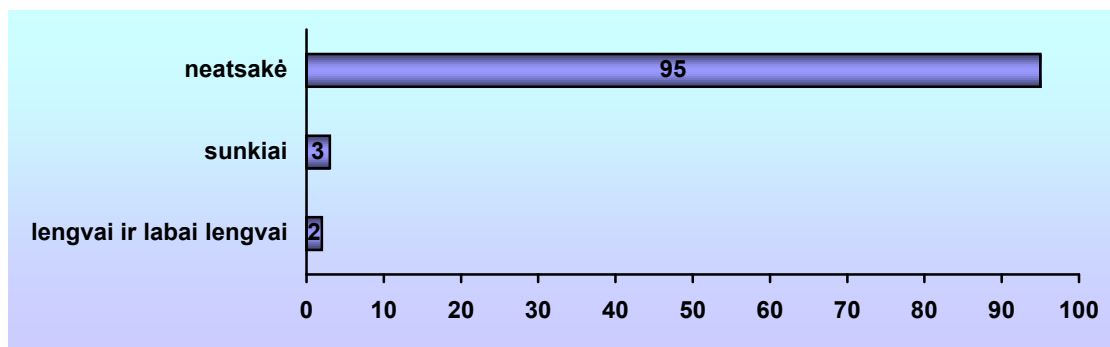
- *vyrauja smurtas* („Vyresniųjų smurtas“);
- *per didelis dėmesys išoriniam vertinimui* („Per daug dėmesio kreipia į kt. vertinimus ir suabsoliutina išorinius dalykus, nemoka spręsti iškilusių problemų“);
- *žiniasklaidos formuojamas įvaizdis* („TV, žurnalų propaganda, kai per TV pamatai modelį ar „žvaigždes“, stengiasi būti panašiu į jas. Vidinis įsitikinimas, kad jie yra

- geresni“, „Nes juos to moko reklama. Tik ten žmonės viskuo patenkinti, sveiki, gražūs, liekni ir tobuli. Tai ugdo nepilnavertiškumą“);
- *šeimoje egzistuojančios problemos* („Nes save nuvertina arba šeimoje yra kažkokių problemų, gal šeimoje yra „balta varna“);
 - *nepasitenkinimas savimi* („Dėl nepasitenkinimo savo išvaizda, kad kiti juos žemina ar pašiepia“);
 - *tarpusavio konkurencija* („Nes egzistuoja didelė konkurencija tarp jaunuolių (iš vaizda, materialūs dalykai“).

Jaunuoliai nurodo ir priemones, kurios padėtų **pakeisti bendraamžių požiūrį į save**. Šios priemonės apima šias kategorijas:

- *pasitikėjimą savimi* („Labiau pasitikėti savimi ir mažiau paisyti kitų nuomonės“);
- *ateities suaktualinimą* („Mažiau jaudintis dėl ateities“);
- *knygų skaitymą* („Skaityti knygas. Stengtis likti savimi bet kokioje situacijoje“);
- *dėmesį dvasinėms vertybėms* („Pradėti kreipti dėmesį ne į materialines vertybes, o į dvasines, artimuosius, draugus, meilę vienas kitam, išsilavinimą“);
- *aktyvų dalyvavimą* („Daugiau ir aktyviau dalyvauti visuomeniniuose renginiuose, išsišnekėti, surasti sau veiklą, kuri suteiktų pasitikėjimo, sakyti daugiau komplimentų“, „Labiau pasitikėti savimi, dalyvauti įvairiuose renginiuose ar visuomeninėje veikloje“).

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 24 reiškia žemą, o 8 stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje, studijų įstaigoje arba darbe.

3.7.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc.)

Nustatyta, kad vidutinė įvykių kontrolės rodiklio reikšmė buvo 8. Tik 2 proc. tiriamųjų lengvai ir labai lengvai sekėsi įveikti problemas ir kontroliuoti įvykius ir 3 proc. tai sekėsi atlikti sunkiai. Nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio (Pearson koreliacijos koeficientas=1,000, p=0,01).

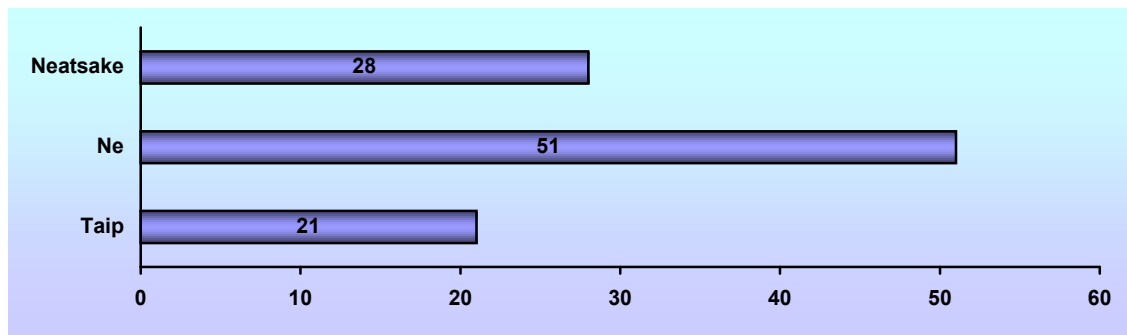
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustųsi**, jei:

- aktyviau leistų laiką;
- jei suaugusieji dažniau kalbėtų tokiomis temomis, paaugliai tuo tikrai susidomėtų.
- būtų skatinama;
- Įtraukiami į užsiėmimus.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustųsi**, jei:

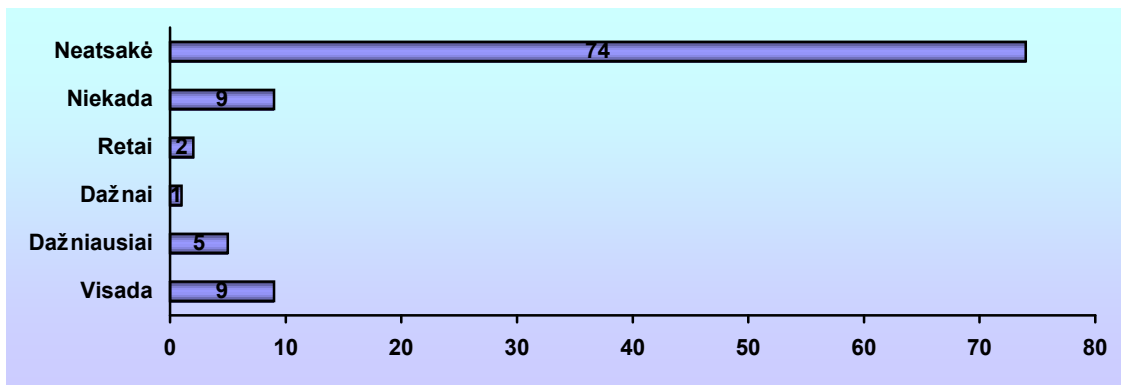
- daugiau dėmesio skirtų saviraiškai („Kreipti dėmesį į jų problemas, nepulti moralizuoti, mokyti, daugiau dėmesio skirti saviraiškai“);
- sulauktų didesnio žaugusiųjų supratimo („Kreipti dėmesį į jų problemas, nepulti moralizuoti, mokyti, daugiau dėmesio skirti saviraiškai“, „Stengtis padėti jiems užsitikrinti ateitį“);
- visuomenės požiūrio kaitos („Kad visuomenė kitaip į mus žiūrėtų“, „Turėtų pasikeisti visos visuomenės psichologinis nusiteikimas, nes Lietuvoje su finansine krize stipriai išaugo ir psichologinė krizė“);
- saugesnės aplinkos („Gal reikia pakantumo, supratingumo iš aplinkinių, trūksta dėmesio ar visų nuvertinami, tad reikia jiems suteikti saugumo jausmą“, „Užtikrinti saugumo jausmą“);
- daugiau bendravimo galimybių („gerinti bendravimą su aplinkiniais“, „Su jais bendrauti, skatinti užimtumą“);
- atsakingiau rūpintųsi patys savimi („Eiti pas psichologą“).

Lytinei elgsenai apibūdinti parinkti elgesio ir nuostatų pvz. į santuoką rodikliai, jie susiję su fizine sveikata ir morale.

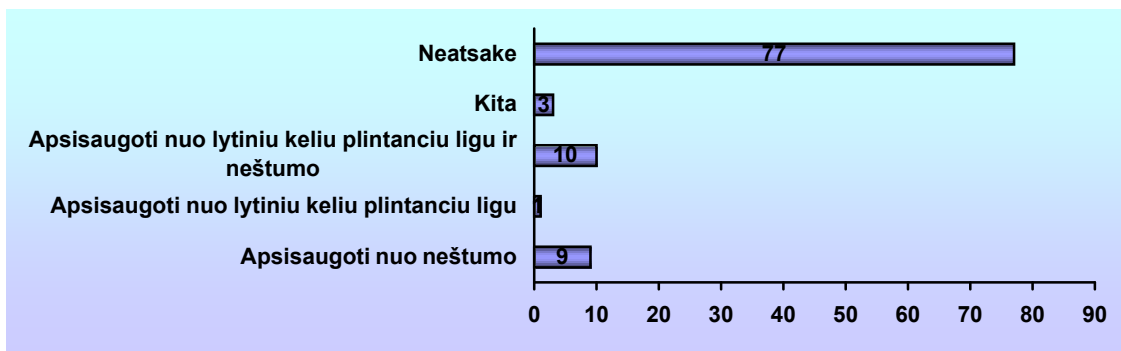
3.7.6. pav. Yra turėję lytinių santykių (proc.)

Nustatyta (3.7.6. pav.), kad pusė (51 proc.) tiriamųjų nurodė, kad neturėję lytinių santykių. Vyrų mažiau (37 proc.) nei moterų (63 proc.) pažymėjo, kad lytinių santykių neturėjo ($\lambda^2 = 1,638E2$, $df = 26$, $p=0,000$). Vadinasi, galima kelti prielaidą kad merginos lytinius santykius pradeda vėliau.

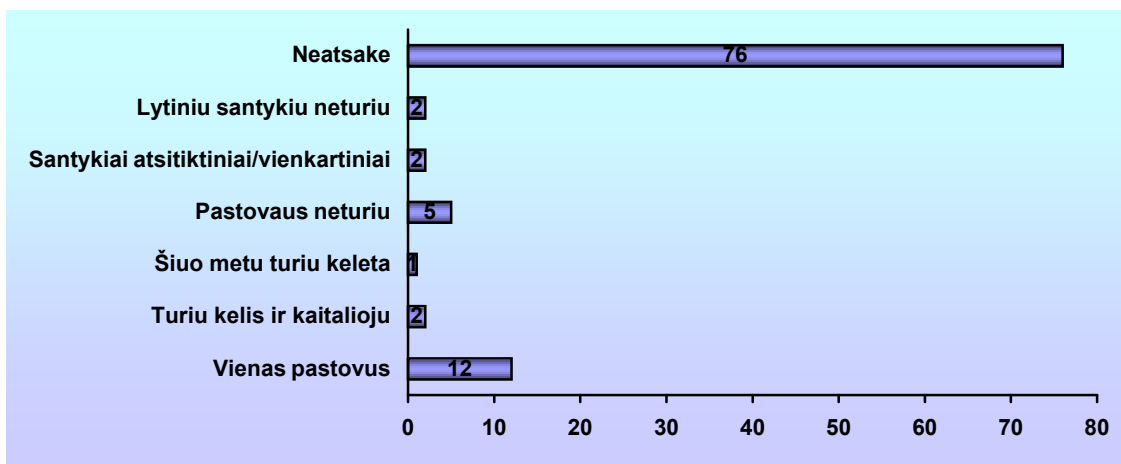
3.7.7. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimas (proc.)

Tyrimu domėtasi, kaip dažnai jaunimas naudoja kontraceptines priemones lytinių santykių metu. Paaiškėjo, kad tikrai pusė (14 proc.) pradėjusių lytinį gyvenimą (3.7.6. pav.) kontraceptines priemones naudoja visada arba dažniausiai naudoja (3.7.7. pav.).

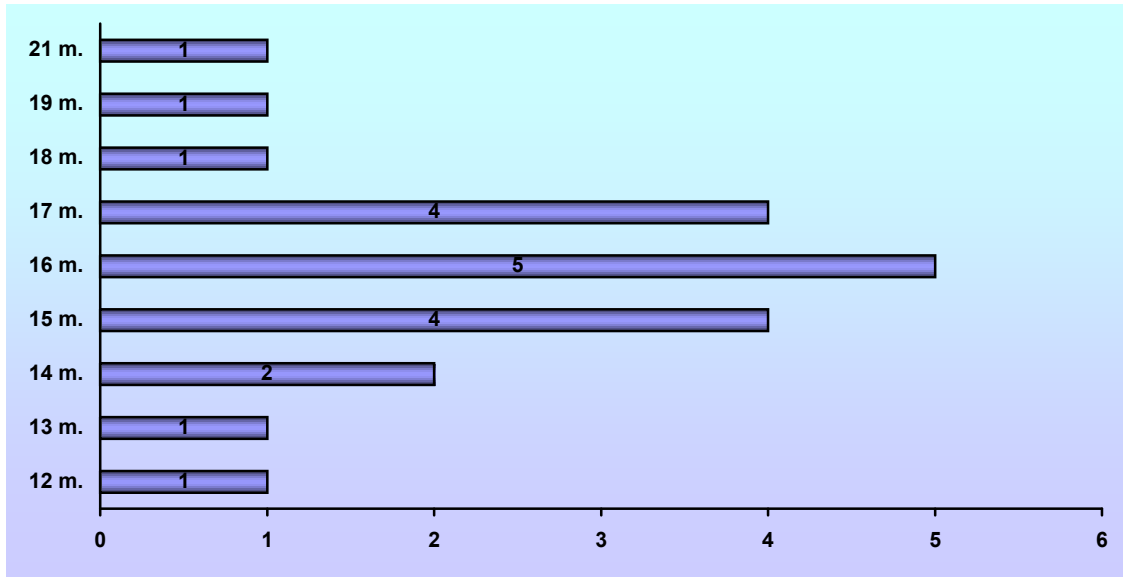
3.7.8. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc.)

10 proc. respondentų (3.7.8. pav.) nurodė, kad kontraceptines priemones naudoja stengdamiesi apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų ir nėštumo; 9 proc. – apsisaugoti nuo nėštumo.

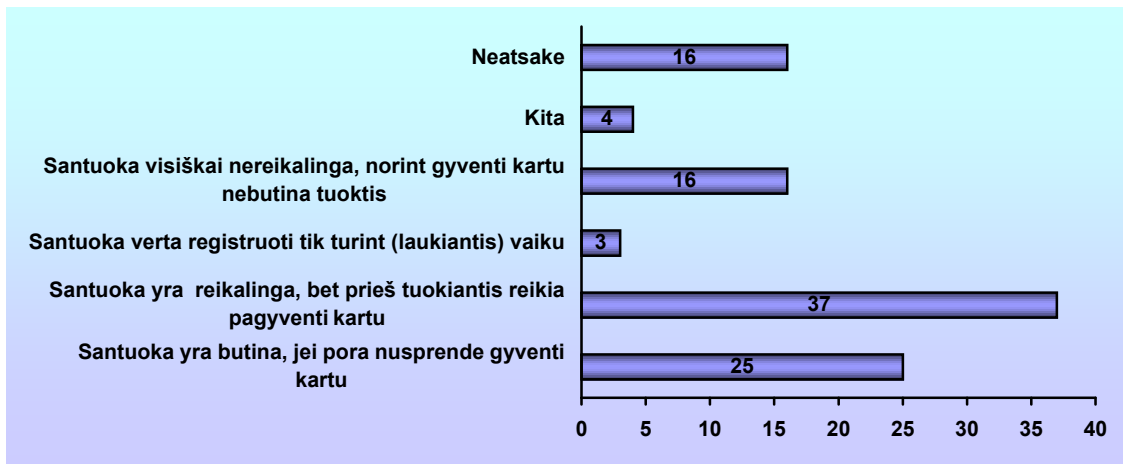
3.7.9. pav. Lytinių partnerių skaičius (proc.)

Paiškėjo (3.7.9. pav.), kad dešimtadalis (12 proc.) tiriamųjų nurodė turintis vieną pastovų lytinį partnerį, 2 proc. pažymėjo, kad turi kelis ir net 5 proc. apklaustųjų nurodė neturintis pastovaus partnerio.

3.7.10. pav. Pirmųjų lytinių santykių amžius (proc.)

8 proc. respondentų (3.7.10. pav.) nurodė, kad lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų.

3.7. 11pav. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc.)

Paiškėjo, kad griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi ketvirtadalis (25 proc.) tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kai pora nusprendžia gyventi kartu, 37 proc. manė, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu, tuo tarpu 3 proc. pažymėjo, kad santuoka reikalinga tik laukiantis vaikų (3.7.11. pav.).

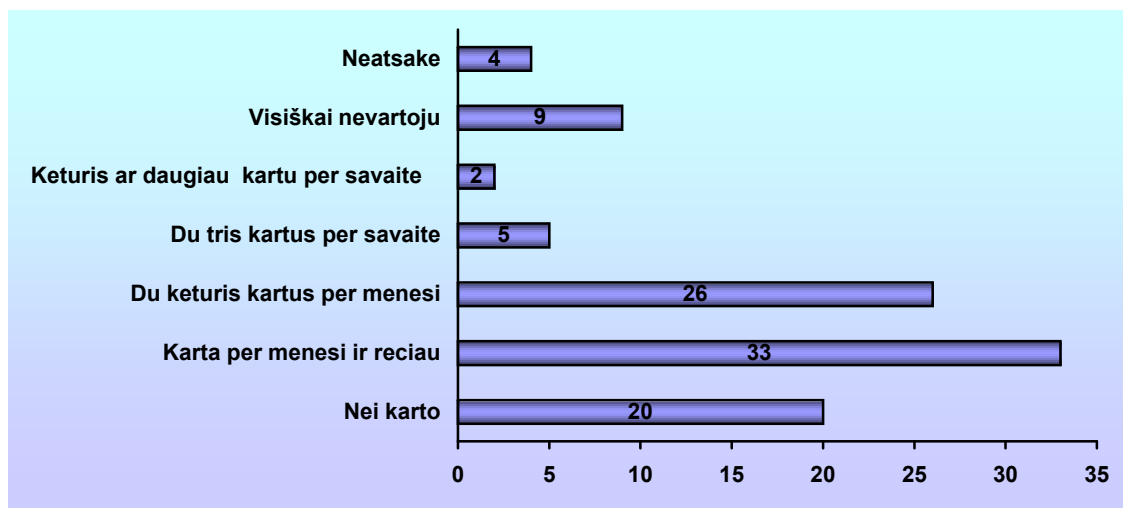
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuoliai (14-18 metų) tam, kad netrūktų informacijos apie lytinius santykius, šeimos planavimą siūlo:

- specialias valandėles mokykloje;
- specialias pamokas apie tai. Siūlo daryti susirinkimus, kuriuose paaugliai atvirai galėtų kalbėti apie savo patirtį ir pasitarti su suaugusiais;

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai numato priemones *informavimui apie lytinius santykius bei šeimos planavimą*. Rekomendacijos nukreiptos į individualius pokalbius, kuriuos turi vykdyti tėvai („Čia tėvai turėtų kalbėti“). Siūloma vykdyti mokymus („Į vesti mokymo kursą, mokyklose organizuoti ekskursijas į lytinio švietimo centrus“). Jaunimas dažniausiai teigia, kad tobulinti nieko nereikia, daug jau nuveikta šioje srityje.

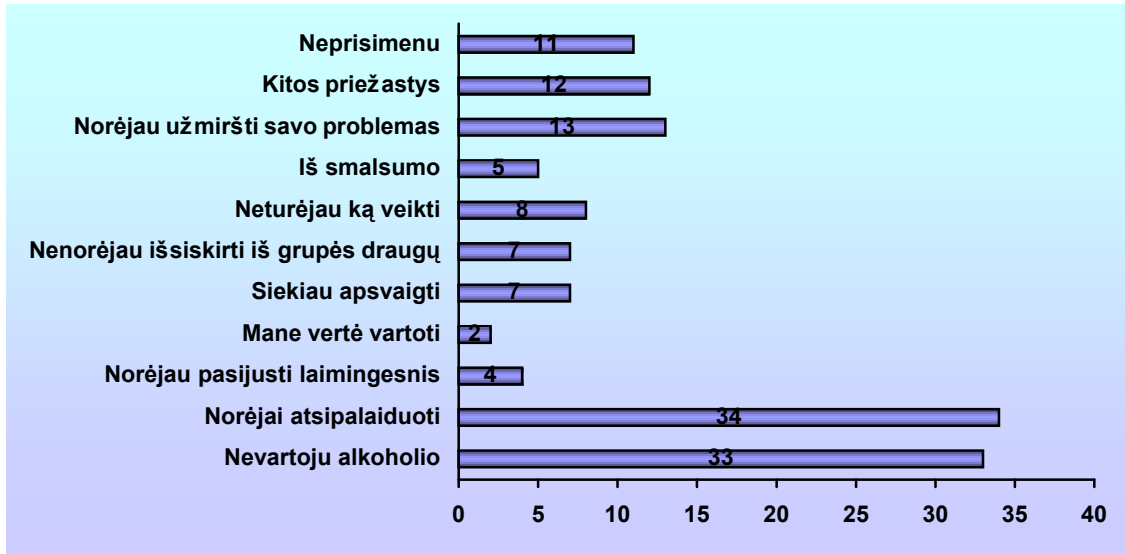
3.8. Į pročiai ir gyvenimo būdas

Šiai sričiai atspindėti parinkti priklausomybių (alkoholio, narkotikų, rūkymo, migdomųjų, interneto lošimo), sportavimo ir mitybos įpročių rodikliai.

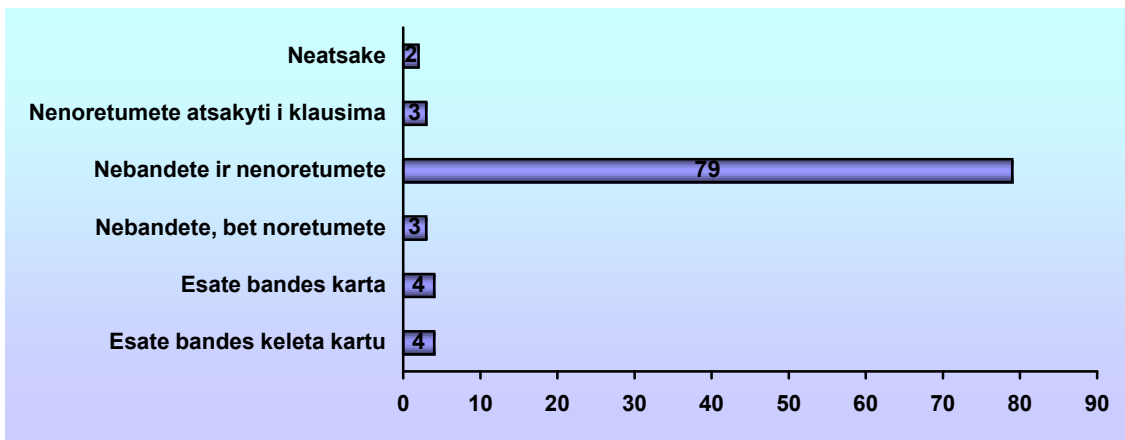
3.8.1. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

Tyrimo duomenų analizė parodė (3.8.1. pav.), kad penktadalis (20 proc.) tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, 33 proc. pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kartą per mėnesį ir rečiau ir ketvirtadalis (26 proc.) – alkoholį vartojo du keturis kartus per mėnesį.

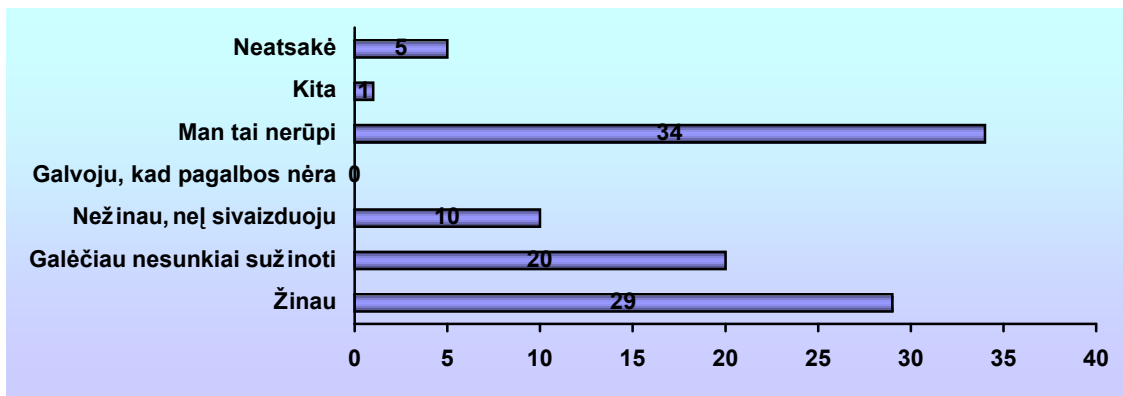
3.8.2. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo priežastys (proc.)

Tyrimu norėta išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių jaunimas dažniausiai vartoja alkoholinius gėrimus (3.8.2. pav.). Pastebėta, kad dažniausiai (34 proc.) minima alkoholio vartojimo priežastis buvo noras atsipalaiduoti, visų kitų priežasčių pasiskirstymas nėra toks ryškus: neturėjau ką veikti (7 proc.), siekiu apsvaigti (7 proc.), iš smalsumo (5 proc.). Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai siekę pasijusti laimingesni (4 proc.) ir norėję užmiršti savo problemas (13 proc.).

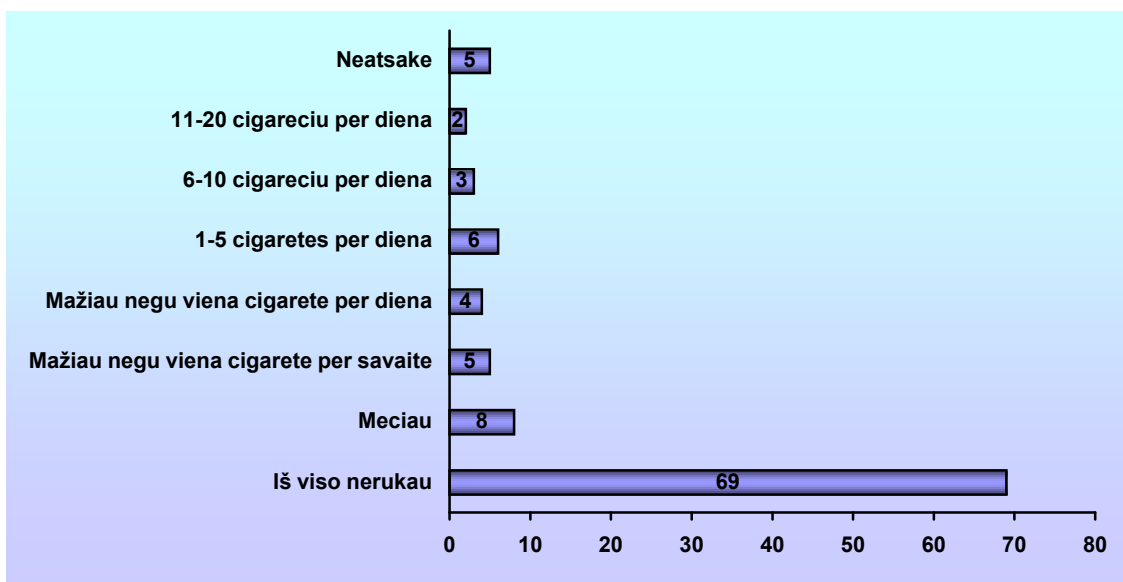
3.8.3. pav. Santykis su narkotikų vartojimu (proc.)

Nustatyta (3.8.3. pav.), kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti beveik visi tyrime dalyvavę respondentai (79 proc.). Atkreiptinas dėmesys, kad 4 proc. respondentų bandė vieną ir daugiau kartų, 3 proc. teigia, kad nebandė, bet norėtų.

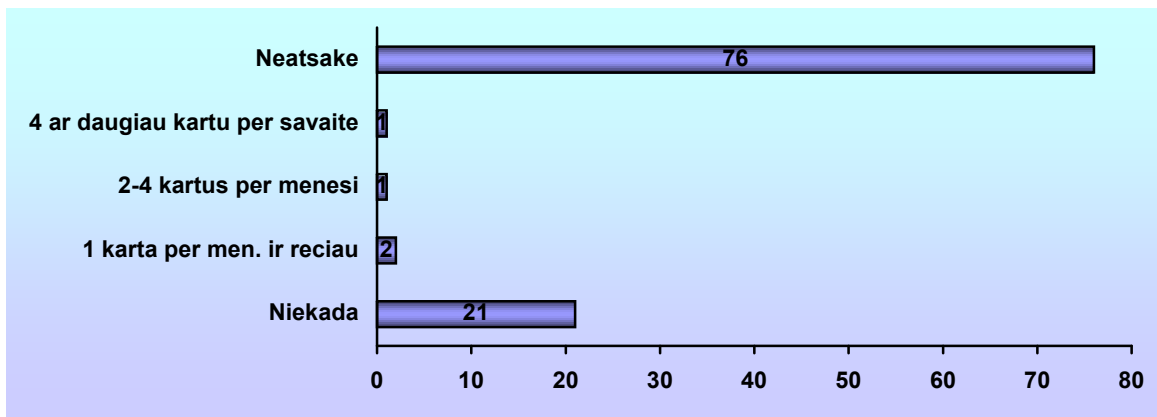
3.8.4. pav. Žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo (proc.)

Tyrimu siekta išsiaiškinti (3.8.4. pav.), ar jaunimas žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo. Nustatyta, kad trečdalis (29 proc.) tiriamųjų nurodė, kad žino kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo ir penktadalis (20 proc.) galėtų nesunkiai apie tai sužinoti.

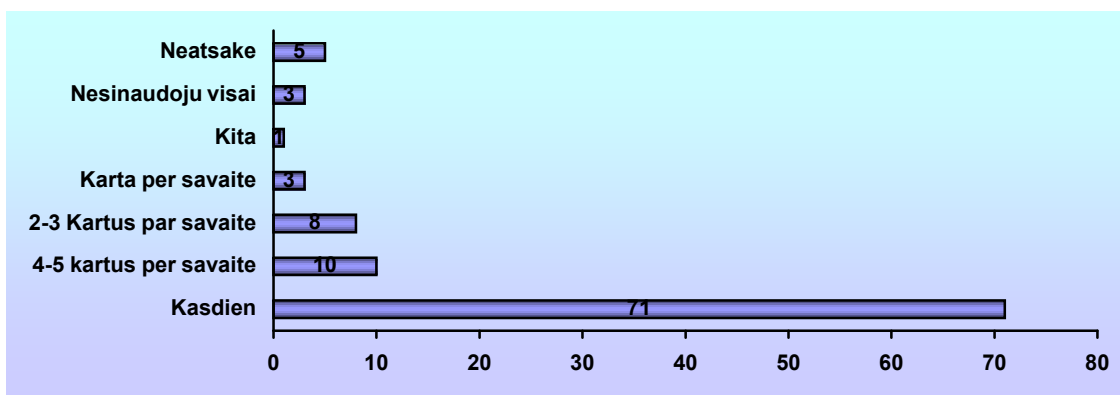
3.8.5. pav. Rūkymo (cigarečių, pypkės, cigarus ir kt.) dažnumas per paskutines 30 dienų (proc.)

Daugiau nei pusė (69 proc.) tiriamųjų (3.8.5. pav.) nurodė, kad nerūko, 8 proc. – metė rūkyti, tačiau 20 proc. tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę).

3.8.6. pav. Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

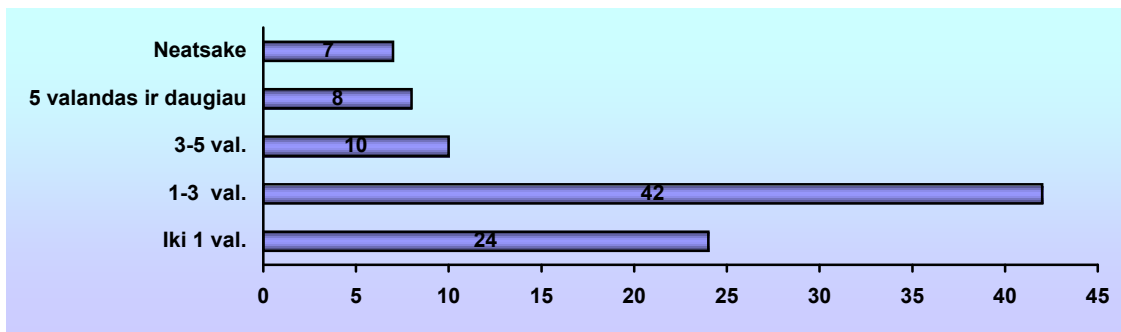
Duomenų analizė parodė (3.8.6. pav.), kad 5 proc. tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius vartojo migdomuosius, raminamuosius vaistus, manytina, kad 1 proc. tiriamųjų turi rimtų problemų, nes migdomuosius vartoja kelis ir keletą kartų per savaitę.

3.8.7. pav. Naudojimosi internetu dažnumas per pastarąjį mėnesį (proc.)

Internetas jaunų žmonių kasdienybė (3.8.7. pav.), todėl net 71 proc. nurodė, kad internetu naudojasi kasdien, 18 proc. – nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę. Ir tik tai 3 proc. pažymėjo, kad internetu nesinaudoja visai.

Kitas svarbus rodiklis apibūdinantis interneto vartojimo [pročius yra internete praleidžiamas laikas.

3.8.8. pav. Laikas vidutiniškai per dieną praleidžiamas internete (proc.)

Paaiškėjo (3.8.8. pav.), kad dažniausiai (64 proc.) pasitaikanti vidutinė laiko praleidžiamo internete trukmė yra 1-3 valandos per dieną, susirūpinimą kelia 10 proc. tiriamųjų, kurie internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.

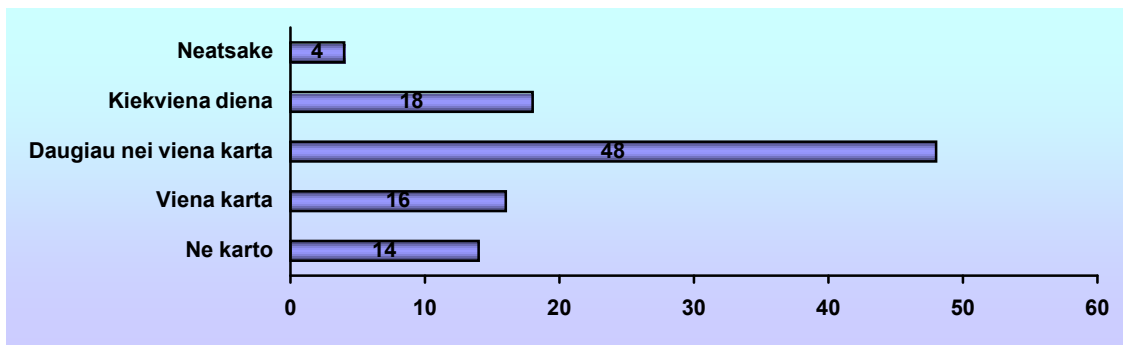
14-29 metų jaunuoliai įvardija ir *priemonės, kaip galima būtų šalinti žalingus įpročius* (3.8.1. lentelė).

3.8.1. lentelė. 14-29 metų jaunuolių siūlymai žalingų įpročių šalinimui

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Tvarkos griežtinimas	<Neparduoti rūkalų>, <Uždrausčiau alkoholio pardavimą parduotuvėse. Tam reikėtų atidaryti specialias parduotuves Skandinavijos šalių pavyzdžiu>, <Kelčiau alkoholio ir rūkalų kainas>, <Apriboti dar labiau alkoholinių gėrimų pardavimą, reklamą>, <Į lošimo namus įleisčiau žmones nuo 31 m., tabako ir alkoholio gaminius leisčiau pirkti nuo 25 m.>
Reklama	<Remčiau socialinę reklamą, ji stipriai veikia žmogaus psichiką>
Pagalba (tik 19-29 m.)	<Skatinčiau mesti rūkyti>
Švietimas ir prevencija (tik 19-29 m.)	<Rengčiau akcijas>, <Kuo daugiau jaunimui draudžia tuo labiau jie nori tai bandyti. Tačiau tai galima sustabdyti tik prevenciniu būdu, bendraujant, kalbant>

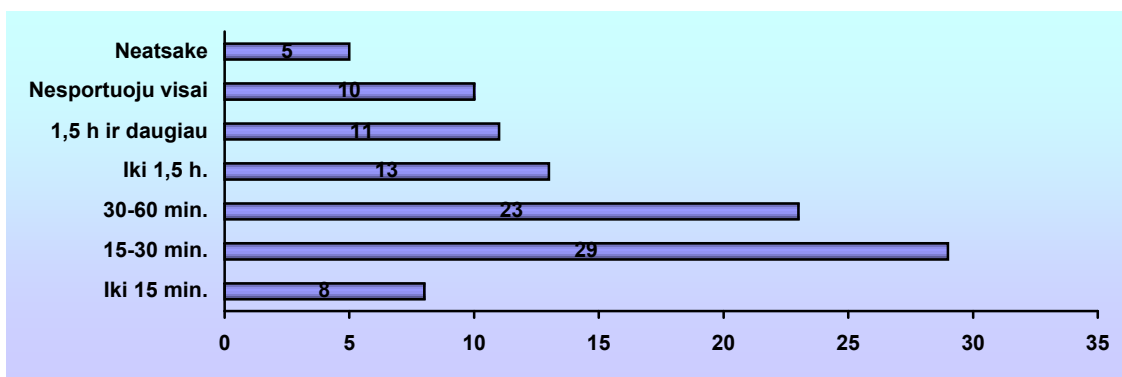
Jaunuolių įvardintos priemonės apima tokias kategorijas: tvarkos griežtinimą, reklamą, pagalbą bei švietimą ir prevenciją. Galima teigti, kad prioritetas yra teikiamas *tvarkos griežtinimui* („Uždrausčiau alkoholio pardavimą parduotuvėse. Tam reikėtų atidaryti specialias parduotuves Skandinavijos šalių pavyzdžiu“, „Kelčiau alkoholio ir rūkalų kainas“, „Apriboti dar labiau alkoholinių gėrimų pardavimą, reklamą“) ir *prevencijai* („Rengčiau akcijas“, „Kuo daugiau jaunimui draudžia tuo labiau jie nori tai bandyti. Tačiau tai galima sustabdyti tik prevenciniu būdu, bendraujant, kalbant“).

Sportas, judėjimas labai svarbus šiuolaikiniame gyvenime kaip sveikatos šaltinis ir ligų prevencijos priemonė. Judame labai mažai, nes mažai dirbame fizinio darbo, dažniausiai dirbame, mokomės, laisvalaikį leidžiame sėdėdami. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti, kiek kartų per savaitę ir kiek laiko jaunimas sportuoja ne pamokų ir ne paskaitų metu.

3.8.9. pav. Sportavimo dažnumas, kartai per savaitę (proc.)

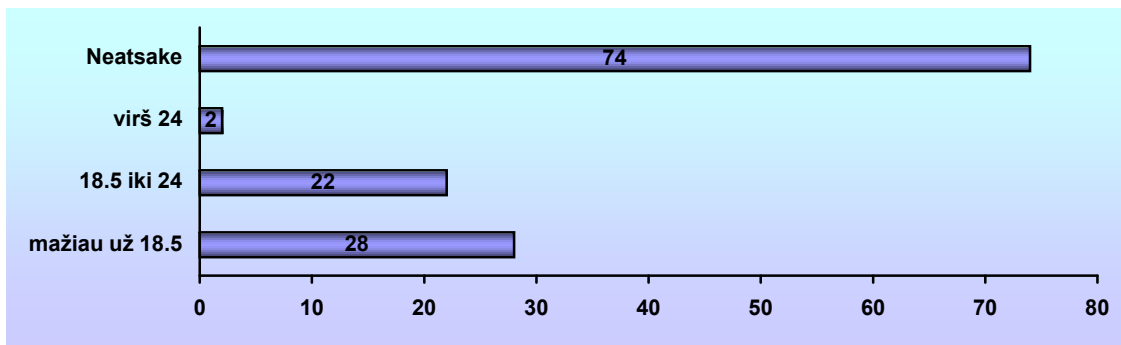
Tyrimu siekta sužinoti, koks yra jaunimo sportavimo dažnumas per savaitę (3.8.9. pav.). Pastebėta, kad visai nesportuoja 14 proc. tiriamųjų, vieną kartą per savaitę sportuoja 16 proc. ir beveik pusė (48 proc.) sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien.

3.8.10. pav. Vidutiniška sportavimo vienu kartu trukmė (proc.)

Nustatyta (3.8.10. pav.), kad vidutiniška sportavimo vienu metu trukmė labai įvairi, rečiausiai sportuojama vidutiniškai iki 15 minučių (8 proc.) bei 1.5 valandos (13 proc.) ir ilgiau (11 proc.), dešimtadalis (10 proc.) – pažymėjo, kad nesportuoja visai.

Pastaruoju metu vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija, bulimija. Žiniasklaidos propaguojami itin lieso kūno idealai, dietų ir svorį mažinančių papildų reklama kelia jaunų merginų nepasitenkinimą savo kūno formomis ir norą suliesėti net toms kurios ir taip yra liesos. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas nustatyti ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis.

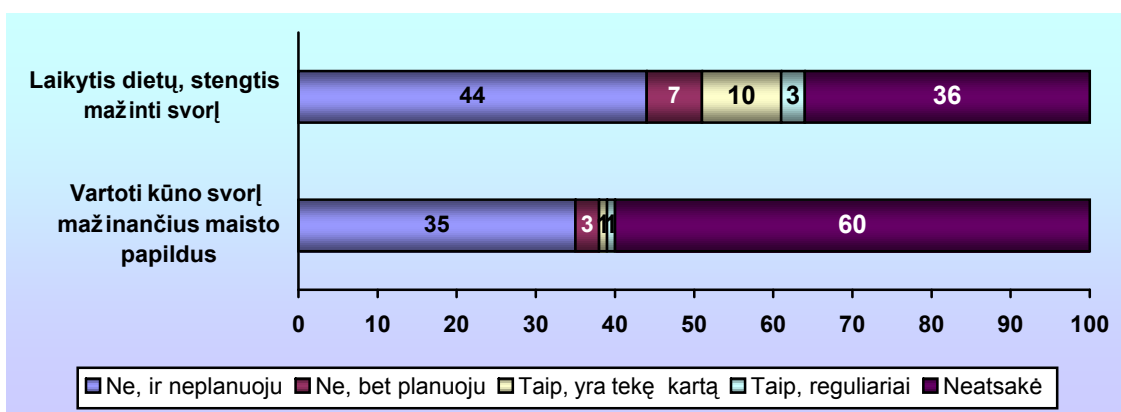

3.8.10. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kūno masės indeksą (proc.)

Pastebėta (3.8.10 pav.), kad kūno masės indeksas mažesnis už normalų nustatytas 28 proc. tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo 2 proc. merginų, atkreiptinas dėmesys, kad daugiau nei pusė respondentų nepateikė savo svorio, o tai leidžia manyti, kad viršsvorį turi ir daugiau respondentų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai mažai **fiziškai aktyvūs** dėl:

- *piktnaudžiavimo žalingais įpročiais* („Per daug laiko praleidžia prie kompiuterio, valgo per daug ir netinkamą maistą per daug miega“, „Dėl informacinių technologijų. Kompiuteris ir TV tampa svarbesni nei fizinis lavinimas“, „Nes jie vietoj sporto pasirenka cigaretę ir alkoholį“);
- *neorganizuoto laisvalaikio* („Nes užsiima kita veikla, sėdi prie kompiuterio, trainiojasi su draugais. Be to, mažai vietų, kur jaunimas galėtų aktyviai, nemokamai sportuoti“);
- *užsiėmimo įvairovės stokos* („Nes randa įdomesnių laisvalaikio praleidimo būdų, daug laiko suryja kompiuteris“);
- *tingėjimo* („tingi“, „Dėl tingumo, „geriau gulėt lovoj nei sportuoti“ – taip dažnas pagalvoja“);
- *finansų stokos* („Sporto klubai tampa prabanga, o ne visiems atsiranda lėšų susimokėti abonementinį mokesčių, atskirais atvejais trūksta noro jaunuoliams“).

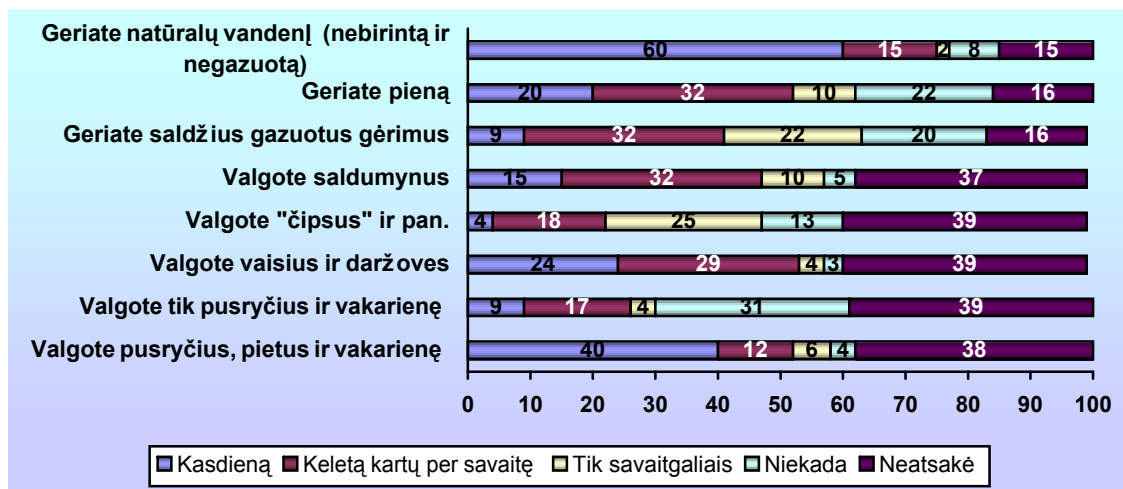

3.8.11. pav. Per pastarąjį mėnesį teko laikytis dietų ir vartoti kūno svorį mažinančius maisto papildus (proc.)

Analizuojant tyrimo duomenis (3.8.11. pav.), pastebėta, kad 44 proc. apklaustųjų neplanuoja laikytis dietų ar stengtis mažinti svorį, 3 proc. respondentų rodo susirūpinimą savo kūno apimtimis ir planuoja laikytis dietos ir tik 3 proc. teigia, kad tai daro reguliariai.

Kūno svorį mažinančius papildus vartoja dar mažiau tiriamųjų: 1 proc. juos vartoja pastoviai ir 35 proc. nevartoja, bet planuoja.

Kalbant apie sveikatingumą ir gyvenimo būdą svarbu pasižiūrėti į mitybos įpročius.

3.8.12. pav. Pastarojo mėnesio valgymo įpročiai (proc.)

Apibendrint gautus duomenis (3.8.12. pav.) galima teigti, kad daugumos tiriamųjų valgymo įpročiai yra geri, nes pusė (53 proc.) tiriamųjų, kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo vaisius ir daržoves, pusė (52 proc.) – pusryčius, pietus ir vakarienę, 75 proc. – geria natūralų vandenį. Kasdien vandenį geria tik 60 proc. tiriamųjų, vaisius ir daržoves kasdien valgo 24 proc. Saldumynus kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo beveik pusė (47 proc.), geria saldžius gazuotus gėrimus – 41 proc. ir valgo „čipsus“ – 22 proc. tiriamųjų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai prastai maitinasi todėl, dėl:

- reklamos įtakos;
- nesveiko maisto gero skonio;
- mažų tėvų atlyginimų.

19-29 metų jaunuoliai prastai maitinasi todėl, kad:

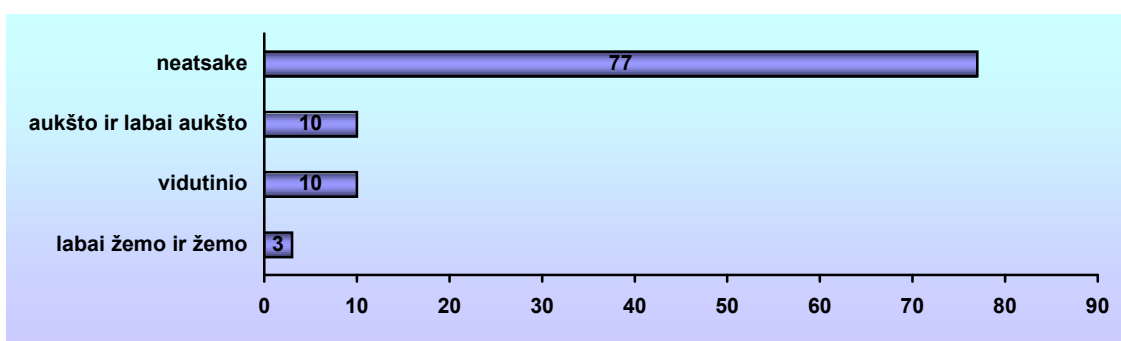
- maitinasi greitu maistu („Dėl greito maisto (fastfudo“, „Per didelis kiekis užkandinių, kebabinių ir pan. Greita ir paprasta“);
- menka savigarba („Nes nevertina savęs, savo sveikatos“);
- negeba planuoti laiko („nesuplanuoja dienotvarkės“);
- daro įtaką reklama („pasiduoda reklamos įtakai“).

3.9. Šeima, draugai, kaimynystė

Šioje srityje yra jaunimo socialinės aplinkos ir socialinio palaikymo rodikliai. Socialinę aplinką sudaro šeima, draugai ir kaimynystė: šeimos integruotumo ir socialinio palaikymo rodikliai; draugų skaičius, ar lengva susirasti draugų, pasitenkinimas draugais ir

draugų socialinis palaikymas; kaimynystės saugumas ir sutelktumas. Pagal šiuos rodiklius galima spręsti apie socialinio tinklo plotį ir kokybę, socialinės pagalbos poreikį.

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikras palaikymą išreiškiančias patirtis (pvz., pagyrimas, palaikymas, pagalba sprendžiant problemas, išklausymas ir pan.) iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena jį palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21. Kur 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių: labai žemo ir žemo (nuo 7 iki 12), vidutinio (nuo 13 iki 17), aukšto ir labai aukšto (nuo 18 iki 21) socialinio palaikymo šeimoje.

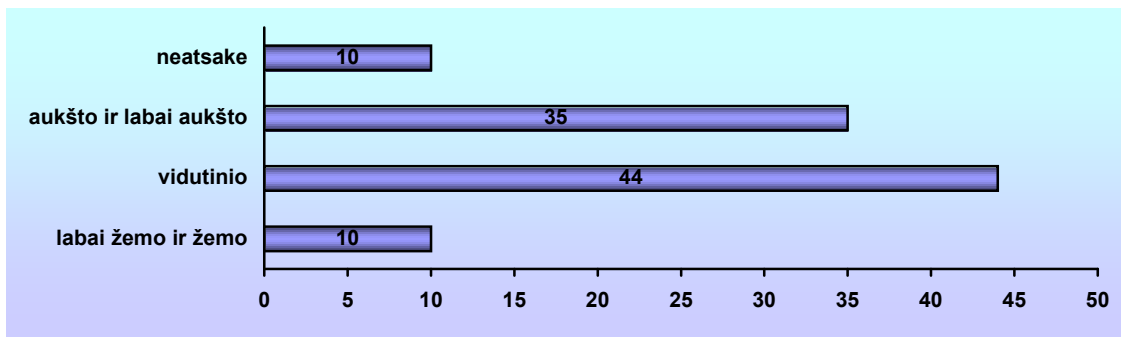

3.9.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinį palaikymą (proc.)

Paaiškėjo (3.9.1. pav.), kad 10 proc. tiriamųjų šeimos socialinis rodiklis buvo vidutinis arba labai aukštas ir tik 3 proc. tiriamųjų šeimos socialinis palaikymas buvo žemiau vidurkio, o tai reiškia, kad tiriamieji gyvena šeimose, kurios socialinio palaikymo nesuteikia arba jo suteikia labai mažai.

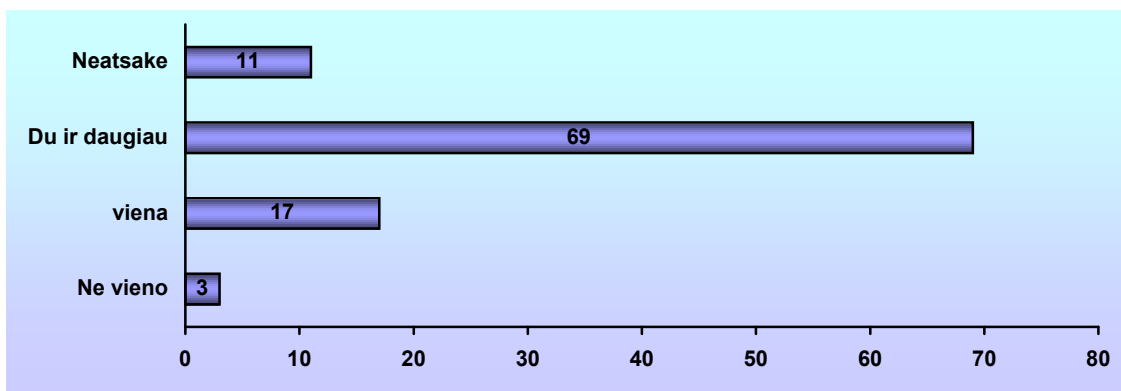
Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama tokiais draugystės požymiais, kaip pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 5 (minimali reikšmė) iki 20 (maksimali reikšmė), kur 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų.

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 15, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai (3.9.2. pav.).

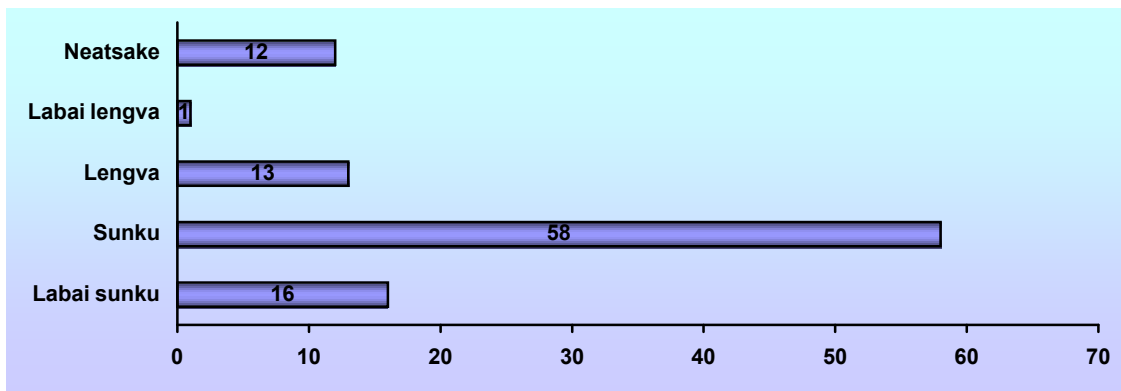
3.9.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal santykių su draugais kokybės rodiklį (proc.)

Pastebėta, kad dešimtadalis (10 proc.) tiriamųjų nesulaukia socialinio palaikymo iš draugų arba sulaukia jo labai mažai, tuo tarpu beveik pusė (44 proc.) tiriamųjų mano, kad jų santykiai su draugais yra geri ir tik trečdalis (35 proc.) respondentų savo santykius su draugais vertina kaip labai kokybiškus ir šiltus.

3.9.3. pav. Artimų draugų skaičius (proc.)

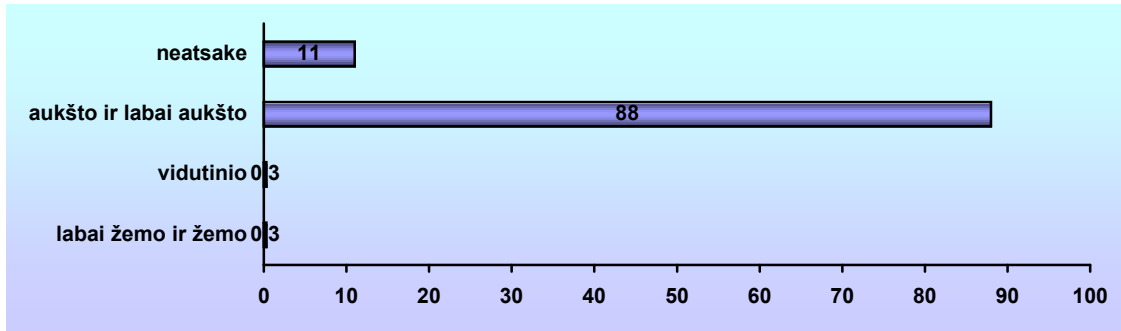
Duomenų analizė parodė (3.9.3. pav.), kad daugiau nei pusė apklaustųjų pažymėjo, kad turi du ir daugiau draugų, 17 proc. respondentų – vieną draugą ir net 3 proc. prisipažino, kad draugų neturi, kas rodo mažą ar siaurą socialinių ryšių tinklą, vadinasi, tokius vaikus būtina priskirti rizikos grupei. Nustatytas vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys (Pearson koeficientas =0.233, p=0.001) tarp artimų draugų skaičiaus ir santykių su draugais kokybės rodiklį, kuo mažiau turi draugų, juo žemiau vertina santykių su jais kokybę.

3.9.4. pav. Naujų draugų suradimo lengvumas (proc.)

Tyrimu siekta sužinoti, ar jaunimui sekasi surasti naujus draugus (3.9.4. pav.). Paaiškėjo, kad sunku surasti naujų draugų net 58 proc. ir kad labai sunku – 16 proc. tiriamųjų.

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis rodantis ar tiriamieji bendrai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo nesvarbu iš kokių žmonių, svarbu kad sulaukia. Rodiklis matuojamas indikatoriais įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus, tokius kaip iš klausymas, priėmimas, padrąšinimas ir pan. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 0 iki 7, kur 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 stiprų socialinį palaikymą ir paramą.

3.9.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinio palaikymo rodiklį (proc.)

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 7 – maksimaliausia reikšmė. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams **svarbiausia šeimoje**, kad būtų galima iš laikyti darną yra:

- atvirumas;
- savitarpio supratimas;
- pasitikėjimas;
- meilė;
- šeimos vertybių puoselėjimas;

- pagalba vienas kitam;
- palaikymas.

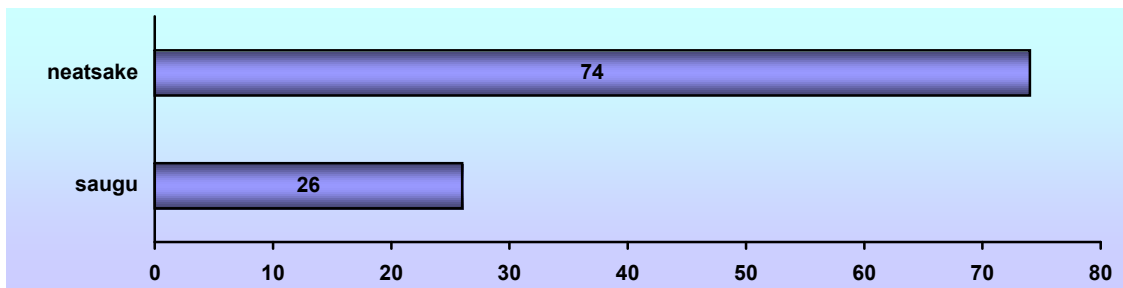
Jaunuoliams **draugai** yra būtini dėl daugelio priežasčių (žr. 3.9.2. lentelė). Priežastys, dėl ko jie reikalingi apima: *bendravimą* („Reikalingi pabendrauti, padiskutuoti“, „Reikalingi, nes jiems gali išsipasakoti“), *pagalbos poreikį* („Reikalingi, kad padėtų nelaimėje“, „Reikalingi, kad būtų kam išsipasakoti, kad būtų kam pasiguosti jeigu sunku ir tam, kad jaustum šalia žmogų, kuriam esi reikalingas. Draugai skirti tam, kad būtų kuo pasitikėti“).

3.9.2. lentelė. 19-29 metų jaunuolių nuomonė apie draugus

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Bendruomeniškumas	<Žmogui natūraliai yra būtinas emocinių ryšių palaikymas, bendruomeniškumas>, <Jie reikalingi, kad būtų su kuo kalbėtis, bendrauti, leisti laisvalaikį.
Socializacija	<Draugai pageidautini, nes be to, kad žmogus, būdamas sociali būtybė, negali būti vienas, bet dar ir gali būti naudingi ieškant darbo ir įsitvirtinant gyvenime>
Pagalba	<Jie buvo visada reikalingi. Jei artimieji toli, tai į ką daugiau atsiremsi, jei ne į draugus. Jie padės, paguos, prajuokins, kai liūdna>
Laisvalaikis	<Jie reikalingi, kad būtų su kuo kalbėtis, bendrauti, leisti laisvalaikį>

19-29 metų jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad turėtų, kas pagelbės, turėtų žmones, šalia kurių gerai jaustųsi („Jie buvo visada reikalingi. Jei artimieji toli, tai į ką daugiau atsiremsi, jei ne į draugus. Jie padės, paguos, prajuokins, kai liūdna“). Taip pat draugų reikšmė išryškėja laisvalaikio pozicijoje („Jie reikalingi, kad būtų su kuo kalbėtis, bendrauti, leisti laisvalaikį“). Į vardijamos ir socializacijos priežastys („Draugai pageidautini, nes be to, kad žmogus, būdamas sociali būtybė, negali būti vienas, bet dar ir gali būti naudingi ieškant darbo ir įsitvirtinant gyvenime“) bei bendruomeniškumas („Žmogui natūraliai yra būtinas emocinių ryšių palaikymas, bendruomeniškumas“) per kurį reiškiasi žmonių emocijos, bendravimas.

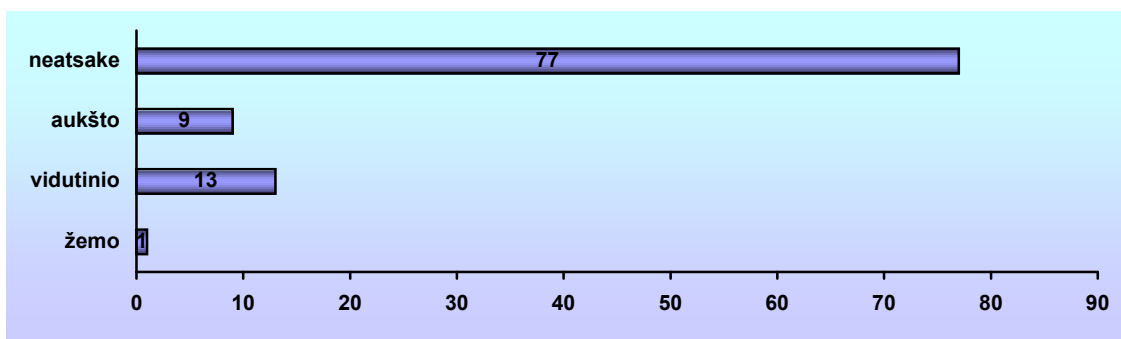
Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai apie tai kaip tiriamieji suvokia/žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurias mažina kaimynystės saugumą, arba atspindi jos nesaugumą. Kaimynystės saugumo rodiklis kinta nuo 0 iki 9, kur 9 rodo saugiausią kaimynystę.

3.9.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kaimynystės saugumo rodiklį (proc.)

Nustatyta (3.9.7. pav.), kad trečdalis (26 proc.) respondentų teigia, kad gyvena saugioje aplinkoje.

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia silpną, o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynystėje ir santykiais jame, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje.

3.9.8. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo kaimynystėje rodiklį (proc.)

Nustatyta (3.9.8. pav.), kad 13 proc. tiriamųjų pasitenkinimą savo kaimynystėje vertina vidutiniškai ir tik 9 proc. respondentų mano, kad jų santykiai su kaimynais stiprūs.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **problemas susijusias su jų rajonu/kaimu/kvartalu** sieja su darbu, ekologija, laisvalaikio praleidimo vietomis, žalingų įpročių vartojimu, prasta infrastruktūra.

19-29 metų jaunuoliai įvardija problemas, susijusias *su neorganizuotu laisvalaikiu* („Ten nėra laisvalaikio leidimo vietų“, „Dėl nepakankamo įtraukimo į būrelius paaugliai eina blogais keliais, nes neturi veiklos. Norėtųsi daugiau renginių žiemos metu“, „nėra jaunimo pramogų centro“, „Neturi kaip užimti jaunų žmonių, vaikų“), *prasta rajono infrastruktūra bei aplinkos tvarkymu* („Į būrelius paaugliai eina blogais keliais“, „duobėti keliai“, „apšvietimo nėra“, „sniegas kiemuose“, „ekologijos problemos“). Taip pat jaunuoliai įvardija *nedarbą* („Nedarbas“, „Darbo ir aktyvumo trūkumas“, „Beveik nėra laisvų darbo vietų“) bei *žalingų įpročių piktnaudžiavimą* („Didelis alkoholizmas, jaunimui nėra kur nueiti“).

Šioms įvardintoms problemoms 14-29 metų jaunuoliai nurodo nemažai priemonių, siekiant pagerinti situaciją savo rajone/kieme/kvartale (3.9.2. lentelė).

3.9.2. lentelė. Priemonės, skirtos situacijai rajone/kieme/kvartale gerinti (14-29 metų jaunuolių nuomonė)

Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Įstatymų tobulinimas	<Daugiau darbo nepilnamečiams>
Saugumas	<sugriežtinčiau saugumą>, <sugriežtinčiau policijos darbą naktimis dėl gyventojų>

	saugumo>, <nupirkčiau daug stebėjimo kamerų>, <surinkčiau savanorių budėjimo grupes>
Miesto/rajono infrastruktūra	<gatvių valymas, apšvietimas>, <miesto transporto reguliavimas>, <kaimuose, rajonuose Įvesčiau apšvietimą žiemos metu>, <išasfaltuočiau duobėtas gatves>, <žiemą nukasčiau nuo gatvių sniegą (pasirūpinčiau atsakingais žmonėmis)>, <rūpinčiausi apšvietimu>, <centre uždrausčiau lengvų automobilių eismą, palikčiau tik viešąjį transportą, Įrengčiau dviračių takus>, <pastatyčiau futbolo ir krepšinio aikštes>
Bendradarbiavimas	<Aktyviai bendračiau su rajono gyventojais>, <Stengčiausi integruoti rajoną Į miesto centro kultūrinį gyvenimą>, <kiekvieną šventę daryčiau renginius su kaimo žmonių pasirodymais>
Darbo vietos	<Stengčiausi rūpintis kad daugėtų darbo vietų>, <atleisčiau pensininkus>, <sukurčiau naujų darbo vietų>
Laisvalaikis	<padaryčiau, kad jaunimas turėtų kur laisvalaikiu linksintis>, <daugiau kultūrinių renginių organizuočiau>; <planuoti užklasinę veiklą>, <visuomeniniai renginiai>, <Įsteigčiau jaunimo atstovybę>, <Įsteigčiau daugiau būrelių, kad vaikai galėtų leisti laiką>, <kiekvieną šventę daryčiau renginius su kaimo žmonių pasirodymais>
Piliečių aktyvumas	<akcijos, prizai – skatinčiau piliečių aktyvumą>, <skatinčiau gyventojus Įsijungti Į miesto gražinimo reikalą>, <rengčiau susitikimus su jaunimu, juos Įtraukiant Į politinę veiklą, miesto gražinimą>
Tyrimai	< padaryčiau apklausą ko trūksta jaunimui ir stengčiausi Įgyvendinti bent dalį to>
Tvarka Tik 14-18 m.	< Surinkčiau visus mokinius ir mokytojus valyti miesto centrinį parką>

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad siūlomos priemonės apima Įstatymų pakeitimus, gamtos tausojimą miesto/rajono infrastruktūros tobulinimą, saugumą, socialinius klausimus bei laisvalaikį. Kadangi rajonuose/kiemuose/kvartaluose buvo Įvardintos saugumo, laisvalaikio, aplinkos problemos, todėl natūralu, kad ir priemonės buvo Į tai nukreiptos.

Nemažai siūlyta priemonių *piliečių aktyvinimui* skatinti („akcijos, prizai – skatinčiau piliečių aktyvumą“, „skatinčiau gyventojus Įsijungti Į miesto gražinimo reikalą“, „rengčiau susitikimus su jaunimu, juos Įtraukiant Į politinę veiklą, miesto gražinimą“).

Laisvalaikio problemą jaunuoliai siūlo šalinti steigdami klubus, rengdami šventes, diskotekas.

Užtikrinant saugumą prioritetinga priemonė yra policijos patrulių gausa ir budėjimas. Tam, kad rajono/kiemo/kvartalo aplinka būtų kokybiškesnė, jaunuoliai siūlo tvarkyti miestą: apšviesti gatves, taisyti kelius.

Įstatymų pakeitimas, anot jaunuolių, būtų nukreiptas Į paauglių Įsidarbinimą („Daugiau darbo nepilnamečiams“).

14-8 metų jaunuoliai Įvardijo priemonę, kurios pagalba švarintų miestą („Surinkčiau visus mokinius ir mokytojus valyti miesto centrinį parką“).

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBEI

1 išvada. Didžioji dalis apklaustųjų pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su Įvairiais Įvykiais dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs. Remiantis kokybinio tyrimo duomenis dažniausiai mokyklose susiduriama su patyčiomis. Buvo nustatytos sąsajos tarp mokyklos saugumo rodiklio ir lankomumo rodiklių. Kuo daugiau Įvykių mažinančių mokyklos saugumą, tuo daugiau praleidžiama pamokų. Vadinas, kuo daugiau pamokų praleidžiama, tuo mažesnis moksleivių pažymių vidurkis. 14-18 metų jaunuoliai siūlo šias priemones esamai situacijai,

susijusiai su mokykla, gerinti: bausmių už patyčias skyrimas, mokymosi krūvių mažinimas, viešų diskusijų organizavimas, tęstiniai esamos situacijos tyrimai.

Nustatyta, kad Kelmės rajono mokyklos sudaro moksleiviams galimybes naudotis savo patalpomis ir stadionais ne pamokų metu, dažniausiai buvo minimas stadionas, kiek rečiau - sporto salė ir kabinetai, rečiausiai - aktų salė.

Rekomendacija. Daugiau dėmesio skirti patyčių mokykloje prevencijai, didinti mokytojų kompetencijas patyčių prevencijos srityje, užtikrinti galimybes naudotis aktų ir sporto salėmis.

2 išvada. Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių moksleivių vidutiniškai domisi būsima profesija, tačiau retai atsižvelgia į darbo rinkos situaciją ir mokykloje konsultuojasi su mokytojais.

Tyrime dalyvavo 8 aukštosios mokyklos studentai. Nustatyta, kad beveik visi tiriamieji studentai mažai domėjosi arba domėjosi vidutiniškai pasirinktomis studijų programomis aukštosiose mokyklose. Paaiškėjo, kad vienas iš pačių svarbiausių studijų programos pasirinkimo kriterijų – tai aukštųjų mokyklų siūlomos galimybės dalį studijų organizuoti užsienyje ir prieinama studijų kaina. Dauguma studijuojančių tiriamųjų ketina toliau tęsti studijas toje pačioje srityje arba kitoje srityje Lietuvoje. Nustatyta, kad tik vienas respondentas iš 8 tyrime dalyvavusių šiuo metu dirba ir studijuoja, tačiau neturi darbo ir studijų derinimo problemų.

Rekomendacija: Stiprinti ir plėsti profesinį informavimą, konsultavimą mokykloje. Užtikrinti šių paslaugų prieinamumą kiekvienam moksleiviui, padėti moksleiviams atpažinti savo gebėjimus bei polinkius pasirinkant mokymosi dalykus, o vėliau ir studijų sritį pagal gebėjimus.

3 išvada. Tyrime dalyvavo 18 dirbančių respondentų, kurių tik 3 dirba pagal specialybę. Tiriamųjų, nedirbančių pagal specialybę, darbo pasirinkimo priežastys siejamos su pasirinkto darbo studijų metais tęsimu bei mažu darbo užmokesčiu dirbant pagal specialybę. Rezultatai tiesiogiai susiję su profesijos rinkimosi sąmoningu, nes tik keli tiriamieji sąmoningai rinkosi būsimą profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, įsidarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan.

Didžioji dauguma dirbančiųjų jaunuolių buvo samdomi darbuotojai ir tik šeštadalis respondentų turėjo savo verslą arba užsiėmė individualia veikla. Jaunuolių nuomone, įsidarbinimui didžiausios įtakos turėjo asmeninės pažintys ir įgytas išsilavinimas.

Trečdalis tiriamųjų ketina keisti darbą tame pačiame mieste, vykti į kitą miestą ar planuoja važiuoti į užsienį. Noro keisti darbą priežastis - didesnio atlyginimo siekimas, karjeros perspektyvos trūkumas ir noras dirbti įdomesnį darbą; migracijos į kitą miestą priežastis yra didesnės galimybės susirasti ar pasirinkti darbą arba noras turėti intensyvesnį kultūrinį gyvenimą; svarbiausia priežastis vykti dirbti į užsienį vis tik yra galimybė surasti darbą ir siekis užsidirbti daugiau pinigų.

Šeimos versle dalyvauja ar ketina pradėti savo verslą mažiau nei dešimtadalis jaunuolių. Tai sietina su menkomis tiriamųjų žiniomis apie verslumo skatinimo politiką Lietuvoje, nes didesnę dalis respondentų nėra apie tai girdėję bei turi neigiamas nuostatas į palankių sąlygų Lietuvoje plėtoti savo verslą užtikrinimą.

Tyrime dalyvavo 10 jaunuolių, pažymėjusių, kad jie niekur nedirba ir nesimoko, dažniausios to priežastys sergančio artimojo slaugymas ar negalėjimas susirasti jokio darbo. Pažymėtina, kad neturintys darbo respondentai dažniausiai turi mažą darbo stažą – iki vienerių metų. Darbo

neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: darbo biržą, darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, pažįstamus, draugus ir derina įvairias darbo paieškos priemones tarpusavyje. Dažniausiai tiriamieji naudojami darbo biržos paslaugomis ir siekia susirasti darbą per pažįstamus ir draugus. Rečiausiai ieškosi darbo per laikraštyje patalpintus darbo skelbimus ir internetą. Trečdalis nedirbančių jaunuolių pasiryžę dirbti bet kokio pobūdžio darbą. 19-29 metų jaunuolių nuomone, pagrindinės problemos susijusios su darbo paieška yra darbo vietų stoka; darbdavių nenoras priimti darbuotojus be patirties; pažįstamų įdarbinimas; per aukšti reikalavimai. Jaunuoliai situaciją, susijusią su darbu siūlo gerinti šiomis kryptimis: darbo vietų didinimas, darbo sąlygų gerinimas, jaunimo aktyvinimas – savanorystės skatinimas.

Rekomendacija: Skatinti jaunimo verslumą, viešinti jaunimo verslumo skatinimo programą, programos priemones, didinti jos prieinamumą bei skatinti savanorystės idėjas.

4 išvada. Dešimtadalis respondentų vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui gali skirti 10 val. ir daugiau. Tuo tarpu daugiau nei pusė apklaustųjų nesugebėjo įvertinti, kiek laiko vidutiniškai skiria laisvalaikiui. Pačios populiariausios jaunimo laisvalaikio leidimo formos susitikimai su draugais; TV žiūrėjimas; žaidimais kompiuteriu. Retai, jaunimas skaito knygas ir eina į teatrą, parodas ar koncertus. Nustatyta, kad merginos, dažniau nei vaikinai skaito knygas ir eina į teatrus, parodas ar koncertus; jaunimas, gyvenantys mieste, dažniau nei jaunimas gyvenantys kaime žaidžia kompiuterinius žaidimus.

Nors dauguma respondentų patenkinti savo laisvalaikiu ir dauguma mano, kad turi daug galimybių įdomiai leisti laisvalaikį bei turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą, tačiau remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, nustatyta, kad 19-29 metų jaunuoliams Kelmėje visgi trūksta kultūros renginių, saviugdų galimybių, diskotekų ir pan. 14-18 metų jaunimas įvardijo priežastis dėl kurių negali efektyviai išnaudoti laisvalaikio. Daugiausiai priežastys apėmė veiksnius, susijusius su mokykla bei dideliu užimtumu. 19-29 metų jaunuolių siūlymai susiję su renginių įvairovės didinimu; finansinių problemų sprendimu.

Rekomendacija Didinti pasiūlą aktyvių renginių, viešinti nevyriausybinių organizacijų kultūrinę veiklą, organizuoti edukacinius renginius muziejuose, teatruose ir pan.

5 išvada. Beveik trečdalis tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nuo 351 Lt. iki 500 Lt., ir ketvirtadalis, kad pajamos siekia iki 350 Lt. Vadinasi, galima daryti prielaidą, kad beveik pusė tiriamųjų gyvena ant skurdo ribos. Tyrimo duomenų analizė parodė, kad daugiau nei pusė tiriamųjų buvo finansiškai remiami tėvų, trečdalis - turėjo darbinių pajamų, dešimtadalis - gavo pašalpas ar giminių paramą ir keli respondentų pažymėjo, kad pajamų šaltinis – stipendija.

Rekomendacija: Padėti identifikuoti gyvenimo tikslus bei skatinti įvairias verslumo programas jaunimui.

6 išvada. Duomenų analizė parodė, kad trečdalis respondentų gyvena saugioje aplinkoje. Tai reiškia, kad per paskutines 30 dienų neteko pamatyti arba patirti smurto.

Rekomendacija: Toliau rūpintis/užtikrinti saugumą mieste.

7 išvada. Beveik visi tyrime dalyvavę respondentai rodo aukštą politinį – pilietinį aktyvumą. Dauguma tiriamųjų dalyvavo keliose politinį-pilietinį aktyvumą realizuojančiose veiklose. Nustatyta, kad tik kelių procentų tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nejaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinimo dėmesio šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis. Paaiškėjo, kad tik 4 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybinėms jaunimo organizacijoms, visi jie aktyvūs organizacijų nariai, daugiau nei pusė, jų dalyvavo valdymo organų rinkimuose, organizavo renginius ir veiklas, užėmė organizacijoje vadovaujančias pareigas arba buvo atsakingi už kurią nors organizacijos veiklą. Didesnė pusė tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą-labdarumą, nedalyvavo pilietinėse, labdarinėse akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą. Nustatytos sąsajos tarp aplinkos ir pačių tiriamųjų pilietiškumo ir labdaringumo rodiklių. Kuo daugiau pilietiškumo ir labdaringumo apraiškų yra jaunuolių aplinkoje, tėvų ir draugų elgesyje, tuo daugiau jų yra ir pačių jaunuolių elgesyje.

Labai negatyvų požiūrį į politikus ir politiką atskleidė tik dešimtadalis tyrime dalyvavusių jaunuolių. Rasta sąsaja tarp požiūrio į politiką negatyvumo ir politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių.

Tyrime dalyvavusių moksleivių, tyrimo rezultatai rodo, kad moksleiviai yra ganėtinai pasyvūs mokinių savivaldos veikloje, aukštas rodiklis būdingas tik dešimtdaliui respondentų, tuo tarpu tiriamieji studentai rodė aukštą ir vidutinį aktyvumą studentų savivaldoje.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, nustatyta, kad 19-29 metų jaunuolių aktyvumą galėtų lemti didesnis reklamos kiekis apie visuomeninio dalyvavimo svarbą kryptingas jaunimo politikos rajone formavimas, vyriausybės pavyzdys ir pan.; 14-18 metų jaunuolių aktyvumą padėtų užtikrinti, mokinių nuomone, pilietiškumo ugdymas nuo mažų dienų; renginių įvairovė, įvairios motyvavimo ir skatinimo priemonės.

Rekomendacija: Kurti ir viešinti teigiamą politiko įvaizdį, viešinti informaciją apie nevyriausybinių organizacijų veiklą, rodyti kaip pavyzdį, kad ir nedidelius, bet svarbius NVO nuveiktus darbus, parodyti visuomenei, kad NVO veikla ir indėlis į yra naudingas, reikalingas, vertingas, prisideda prie visuomeninio gėrio ir jį plečia; viešai pagerbti ir padėkoti savanoriams, visuomeninių organizacijų lyderiams, tokių būdu įvertinti juos, bet tuo pačiu parodyti visiems, kad ta veikla visuomenėje yra vertinama. Stiprinti labdaringumo apraiškas artimiausiose jaunuolių aplinkose – šiuo atveju – mokyklose ir pan.

8 išvada. Pagal fizinius simptomus beveik visų tyrime dalyvavusių respondentų sveikatos būklė galima apibudinti kaip gerą.

Net dešimtdaliui respondentų būdinga žema savivertė. Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuolių prastas požiūris į save dėl didelio visuomenės dėmesio išorės vertinimui, žiniasklaidos formuojamų stereotipų, smurto ir kitų problemų šeimoje, didelės tarpusavio konkurencijos. Priemonės, kurios padėtų pakeisti požiūrį į save, jaunuoliai nurodo: pasitikėjimo savimi didinimą, dvasinių vertybių ugdymą, aktyvaus dalyvavimo visuomeninėje veikloje skatinimą.

Rekomendacija: Skatinti jaunuolių socialinių įgūdžių bei dvasinių vertybių ugdymą, aktyviai juos įtraukiant į įvairias visuomenines veiklas.

9 išvada. Dvigubai daugiau merginų nei vaikinių lytinis santykius pradeda vėliau. Dešimtadalis respondentų lytinis santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų. Tik pusė pradėjusių lytinį

gyvenimą kontraceptines priemonės naudoja visada arba naudoja dažniausiai. Griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi ketvirtadalis tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kai pora nusprendžia gyventi kartu, šiek tiek daugiau nei trečdalis mano, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu, tuo tarpu keli respondentai pažymėjo, kad santuoka reikalinga laukiantis vaikų.

Rekomendacija: Šviesti jaunimą lytinio ugdymo klausimais, stiprinti šeimos instituciją akcentuojant šeimą kaip vertybę.

10 išvada. Penktadalis tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, trečdalis pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kartą per mėnesį ir rečiau ir ketvirtadalis – alkoholį vartojo du keturis kartus per mėnesį. Dažniausiai minima alkoholio vartojimo priežastis - noras atsipalaiduoti.

Nustatyta, kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti nurodė beveik visi tyrime dalyvavę respondentai. Daugiau nei pusė tiriamųjų nurodė, kad nerūko, ketvirtadalis tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę). Nustatyta, kad dažniausiai pasitaikanti vidutinė laiko praleidžiamo internete trukmė yra 1-3 valandos per dieną, susirūpinimą kelia dešimtadalis tiriamųjų, kurie internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.

Jaunuolių nuomone, žalingus įpročius galima mažinti tvarkos griežtinimo priemonėmis, prekiaujantiems alkoholiu ir rūkalais, didesne ir įvairiapusiš kene reklama, švietimu ir prevencija jaunimui.

Rekomendacija. Užtikrinti kuo saugesnį mikroklimatą mokyklose, skatinti mokinių mokymosi motyvaciją, padėti spręsti mokiniams iškylančias mokykloje problemas, skatinti dalyvauti įvairiose neformaliose veiklose, užsiimti mėgstama veikla, organizuoti psichinį atsparumą ugdančius užsiėmimus, padėti jaunimui išgyventi nesėkmes t.y. sudaryti sąlygas kreiptis pagalbos į įvairius pagalbos centrus, stebėti vaiko savijautą ugdyti socialinius įgūdžius; domėtis vaiko laisvalaikiu, draugais, mokymosi rezultatais, savijauta; mažinti įvairių psichotropinių medžiagų prieinamumą nepilnamečiams, organizuoti aktyvią narkomanijos prevenciją

11 išvada. Visai nesportuoja šiek tiek daugiau nei dešimtadalis tiriamųjų, ir pusė tiriamųjų sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien. Nustatyta, kad pusė apklaustųjų nevartojo ir neplanuoja laikytis dietų ar stengtis mažinti svorį, apie dešimtadalis respondentų nurodė, kad kartais laikosi dietų ir keli respondentai tai daro reguliariai. Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija ar bulimija. Nustatyta, kad kūno masės indeksas mažesnis už normalų buvo trečdalyje tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo 2 proc. merginų. Atkreiptinas dėmesys, kad daugiau nei pusė respondentų pateikė savo svorio, o tai leidžia manyti, kad viršsvorį turi ir daugiau respondentų. Daugumos tiriamųjų valgymo įpročiai yra geri, nes pusė tiriamųjų, kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo vaisius ir daržoves, pusė – pusryčius, pietus ir vakarienę, du trečdaliai – geria natūralų vandenį. Beveik pusė respondentų kasdien ar kelis kartus per savaitę geria saldžius gazuotus gėrimus, valgo saldumynus, ketvirtadalis - „čipsus“. Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuoliai prastai maitinasi dėl reklamos įtakos; maitinimosi greitu maistu. **Rekomendacija.** Propaguoti sveiko gyvenimo įgūdžius, organizuoti įvairius sveiką gyvenimą ugdančius užsiėmimus, mažinti žalingo maisto reklamą, mokyti jaunuolius laiko planavimo įgūdžių.

12 išvada. Dešimtadalis tiriamųjų nesulaukia socialinio palaikymo iš draugų arba sulaukia jo labai mažai, tuo tarpu pusė tiriamųjų mano, kad jų santykiai su draugais yra geri ir tik trečdalis respondentų savo santykius su draugais vertina kaip labai kokybiškus ir šiltus. Duomenų analizė parodė, kad daugiau nei pusė apklaustųjų pažymėjo, kad turi du ir daugiau draugų, dešimtadalis respondentų – vieną draugą ir net (keli respondentai prisipažino, kad draugų neturi, tai rodo mažą ar siaurą socialinių ryšių tinklą, vadinasi, tokius vaikus būtina priskirti rizikos grupei. Nustatytas vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys tarp artimų draugų skaičiaus ir santykių su draugais kokybės rodiklių, kuo mažiau turi draugų, juo žemiau vertina santykių su jais kokybę.

Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais galima teigti, kad jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad galėtų užsitikrinti pagalbą iš artimų žmonių, žmones, šalia kurių gerai jaustųsi, turėjimas su kuo praleisti laisvalaikį bei galimybė bendrauti.

Rekomendacija: Sudaryti sąlygas plėtotis neformaliems jaunimo klubams, diskusijų klubams ir pan., kuriuose jaunimas galėtų bendrauti pagal savo pomėgius ir poreikius.

13 išvada. Daugiau nei dešimtadalis tiriamųjų pasitikėjimą savo kaimynyste vertina vidutiniškai ir tik mažiau nei dešimtadalis respondentų mano, kad jų santykiai su kaimynais stiprūs.

Rekomendacija: Skatinti saugios kaimynystės programas, remti, palaikyti, viešinti nevyriausybines organizacijas, skatinti jų veiklos plėtrą.